

การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

Managing collaboration in Community Based Tourism

on Lanta Island, Krabi Province

พิฑูรย์ ทองนิม

Pitoon Thongchim

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Mater of Business Administration (Tourism Management)

Prince of Songkla University

2558

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
ผู้เขียน	นายพิฑูรย์ ทองฉิม
สาขาวิชา	การจัดการการท่องเที่ยว

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	คณะกรรมการสอบ
..... (รองศาสตราจารย์ ศศิวิมล สุขบท)ประธานกรรมการ (ดร.ปกรณ์ ลิ้มโยธิน)
กรรมการ (รองศาสตราจารย์ ศศิวิมล สุขบท)
กรรมการ (ดร.สุธินี ฤกษ์จำ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
การท่องเที่ยว

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรพล ศรีชนะ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ศศิวิมล สุขบท)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นายพิฑูรย์ ทองนิม)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นายพิฑูรย์ ทองนิม)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
ผู้เขียน	นายพิฑูรย์ ทองฉิม
สาขาวิชา	การจัดการการท่องเที่ยว
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ศศิวิมล สุขบท
ปีการศึกษา	2557

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) ศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ผลการวิจัย พบว่า ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีเนื่องจากได้รับการสนับสนุนและขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ จังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกระบี่ พัฒนาชุมชน จังหวัดกระบี่ ซึ่งแนวทางการพัฒนาความร่วมมือของชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ชุมชน และมี การดำเนินการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ส่วนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่าชาวบ้านในชุมชนยังมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลต่อศักยภาพคนและพื้นที่ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอก และบทบาทของผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนยังมีอยู่น้อยมาก ทำให้การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีค่อนข้างน้อย มีส่วนร่วมในบางประเด็นเท่านั้น ดังนั้น แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จึงต้องอาศัยการจัดการที่เป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานซึ่งกันซึ่ง และต้องสร้างความร่วมมือด้วยดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา

Thesis Title	Managing collaboration in Community Based Tourism on Lanta Island, Krabi Province
Author	Mr. Pitoon Thongchim
Major Program	Mater of Business Administration (Tourism Management)
Master Project Advisor	Associate Professor Sasiwemon Sukahbot
Academic Year	2014

ABSTRACT

The objectives of the qualitative research are as follows: (1) to study the collaboration between the public and private sectors, including the local communities of Lanta Island, Krabi. (2) to study tourism management in the local communities of Lanta Island, Krabi and (3) to propose the way of collaboration on tourism management in the local communities of Lanta Island, Krabi.

The results revealed that the collaboration between the public and private sectors, including the local communities of Lanta Island, Krabi was in good level because of the support and the movements toward the development local communities from the agencies such as Krabi Provincial Governor's Office, the Krabi Office of the Tourism Authority of Thailand, Krabi Provincial Office of Tourism and Sports, and Krabi Community Development Office. The ways in which development community based tourism provide benefits for communities and the person who related to tourism management able to apply for sustainable community development with linked to co-operate between relevant agencies. Moreover, the study of tourism management in the local communities of Lanta Island, Krabi found that the local people were not well prepared for the changes would affect human potential and the areas in local communities were able to compete in tourism management with enterprises that are outside as well as the role of the community leader still not able to analyze and solve the community problems may cause less tourism management. Consequently, the managing collaboration of tourism in the local communities of Lanta Island, Krabi Province will need continuous process management and the collaboration between related agencies to be a strong and sustainable in the local communities of Lanta Island, Krabi Province.

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก รวมทั้งเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค การท่องเที่ยวของประเทศไทยสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ และเกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพยั่งยืน สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2552 ให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2552 มอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดทำยุทธศาสตร์แผนงานฟื้นฟูวิกฤตการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาวรวมทั้งสอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติที่จะต้องจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในฐานะเลขานุการคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติจึงได้จัดทำร่างแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติพ.ศ. 2555-2559 เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติพิจารณา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดความยั่งยืน เร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน เกิดการสร้างรายได้ และการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน(กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นอีกรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่งที่เป็นกลไกสนับสนุนชุมชนในกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมรับประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยว ทั้งทางตรงและทางอ้อม มีส่วนร่วมกับการกำหนดแนวทาง เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนแบบยั่งยืน ซึ่งเป็นผลดีต่อการนำไปสู่การจัดการทรัพยากรทั้งหมด ด้วยวิถีทางที่

ตอบสนองความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดบูรณาภาพทางวัฒนธรรม กระบวนการนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางด้านชีวภาพและระบบต่างๆที่เอื้อต่อชีวิต สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น เพื่อให้การพัฒนากระดับคุณภาพในการดำเนินงานในสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งเน้นใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า มีการบำรุงรักษา เพื่อจะได้มีทรัพยากรคงอยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้รับผิดชอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย , 2556)

การท่องเที่ยวชุมชน (Community based Tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชน พื้นฐานที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวของพื้นที่ การท่องเที่ยวชุมชนยังมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยการสร้างงานและการกระจายรายได้ ขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตน การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมหลายอย่างเกี่ยวข้องกับคนหลายส่วน (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2546) การเปิดชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวก็เปรียบเสมือนการเปิดตัวสู่สาธารณะให้คนภายนอกรู้จักชุมชนมากขึ้น จากที่ชุมชนเคยเป็นผู้เฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวข้องกับภายนอกก็เฉพาะแค่การขายผลิตผลทางการเกษตร การรับรู้ว่าข่าวสาร การออกไปรับจ้างขายแรงงาน หรือเรียนหนังสือในเมือง ซึ่งการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย นายจ้างกับลูกจ้าง เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหยุดความสัมพันธ์กิจกรรมนั้นก็หยุดลง ส่งผลต่อชุมชนไม่มากนัก เพราะเป็นความสัมพันธ์แบบแยกส่วน ซึ่งพื้นที่ความสัมพันธ์อยู่นอกชุมชน แต่การท่องเที่ยวไม่ใช่เช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชน การผลิตและการบริการอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์เป็นโครงข่ายโยงใยคล้ายใยแมงมุม มีคนข้างนอกและกลไกภายนอกเข้ามาปฏิสัมพันธ์กับคนและองค์การภายในชุมชน การควบคุมเป็นไปได้ยาก หากมีผลกระทบก็จะเชื่อมโยงเป็นลูกโซ่ ในทางกลับกัน หากชุมชนมีความแข็งแรง มีการเตรียมความพร้อม สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้โดยชุมชนเองและให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม มีอำนาจเพียงพอที่จะ

กำหนดการท่องเที่ยวให้เป็นไปในแนวทางที่ชุมชนต้องการตลอดจนรู้เท่าทันสถานการณ์และมองประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก การท่องเที่ยวก็จะสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนในแนวทางที่เหมาะสม (พจนานุกรม, 2546)

กล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาและการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เพราะการที่ชุมชนจะเข้มแข็ง หรือแข็งแรงได้นั้นต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การวางแผน การจัดการ การปฏิบัติการ ประเมินผล รวมถึงการศึกษาหาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยยึดถือประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก ที่สำคัญการที่คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ย่อมก่อให้เกิดความหวงแหนชุมชน มีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้า มีความสามัคคี ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

เกาะลันตา ตั้งอยู่ฝั่งทะเลอันดามันระหว่างกระบี่ และเกาะพีพี โดยเกาะที่มีธุรกิจท่องเที่ยวและการประกอบการทั้งหมดจะอยู่ที่ศูนย์กลางของเกาะ อยู่บริเวณบ้านศาลาด่าน เกาะลันตาใหญ่ เนื่องจากเป็นท่าเทียบเรือ อีกทั้งยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้แก่ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ร้านอินเทอร์เน็ต และที่พักหลายสไตล์ เช่น โรงแรม รีสอร์ท บังกะโล ฯลฯ และยังมีชายหาดจำนวนมาก ถึง 13 หาด ซึ่งแต่ละหาดมีความโดดเด่นที่แตกต่างกันออกไปและหลากหลายด้วยที่พักในหลายแบบที่นักท่องเที่ยวต้องการ โดยได้รับการส่งเสริมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องพิจารณาได้จากการลงทุนของภาครัฐและเอกชนในด้านการท่องเที่ยว ข้อมูลในปี 2550 จากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้รวบรวมข้อมูลของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและรีสอร์ทบนเกาะลันตามีกว่า 100 ราย และมีจำนวนห้องพักกว่า 3,000 ห้อง นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวเฉลี่ยปีละประมาณกว่า 300,000 คน (กัมปนาท บุญพ้อมี, 2552) นับได้ว่าเกาะลันตาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดกระบี่ ซึ่งมีความแตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน คือ เป็นเกาะที่ยังคงความเรียบง่ายของวิถีชีวิตของคนในชุมชน และยังคงทรัพยากรทางทะเลที่ยังอุดมสมบูรณ์ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวส่วนใหญ่จะได้พบกับความเป็นมิตรของคนในพื้นที่และธรรมชาติที่สวยงาม รวมถึงความเรียบง่ายของธรรมชาติอย่างแท้จริง แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลบางแห่ง เช่น เกาะภูเก็ต เกาะสมุย หรือเมืองพัทยา เพราะภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นถือว่าถูกปรับเปลี่ยนให้กลายเป็น

สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิง ดังที่เกาะลันตาถูกเปรียบว่าเสมือนสวรรค์ของนักเดินทางที่ต้องการหลีกเลี่ยงความวุ่นวายในชีวิตประจำวันเพื่อแสวงหาความสงบสุขให้ชีวิตอีกส่วนหนึ่งนั่นเอง (วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง, 2553, น. 4)

การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านบวกหรือด้านลบ ทั้งในด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งนี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลดีและผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชน อันเป็นเหตุปัจจัยให้เกิดการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก และหากพิจารณาถึงองค์ความรู้ทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนรวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการ พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อยโดยในด้านของการติดตามและประเมินผลถือว่าชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในขณะที่การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง และหน่วยงานท้องถิ่นได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเต็มที่ แต่ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่คือ ชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในด้านการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว ความไม่ชัดเจนในด้านแนวความคิด หลักการ วิธีการ และกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น และยังขาดความร่วมมืออันดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าว (วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง, 2553, น. 5)

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีระหว่างการค้าเนินการด้านการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาหาแนวทางการจัดการความร่วมมือของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งแนวทางการพัฒนาการจัดการร่วมมือของชุมชนจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแก่ชุมชนที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีการดำเนินการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งชุมชนท้องถิ่น จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

คำถามการวิจัย

1. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น เกะสันตา จังหวัดกระบี่เป็นอย่างไร
2. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะสันตา จังหวัดกระบี่เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นเกาะสันตา จังหวัดกระบี่
2. ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะสันตา จังหวัดกระบี่
3. เสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะสันตา จังหวัดกระบี่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น
2. ประโยชน์ต่อเป็นแนวทางการศึกษาและกำหนดการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. ได้แนวทางการกำหนดการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะสันตา จังหวัดกระบี่

จากการวิจัยครั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

- 1.) ประโยชน์ต่อชุมชน คือ สามารถนำแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปสู่การถ่ายทอดความรู้ส่งต่อให้กับคนในชุมชน รวมทั้งการกำหนดบทบาทและหน้าที่ในการบริหารจัดการ การดูแลรักษาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวของชุมชนของตนได้อย่างเหมาะสม

2.) ประโยชน์ต่อหน่วยงานภาคที่เกี่ยวข้อง คือ สามารถนำแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปสู่การกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

3.) ประโยชน์ต่อธุรกิจภาคเอกชน คือ สามารถนำแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ หรือการบริหารจัดการที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจของตนอย่างเหมาะสม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการความร่วมมือ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามลำดับขั้นตอน การตัดสินใจ และกระบวนการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ต้องอาศัยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือภายใต้การจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปหรือระหว่างองค์กรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยแบ่งความร่วมมือออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล ด้านการปฏิบัติ ด้านการประเมินผล และ ด้านการทำบันทึกข้อตกลง

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยที่ชุมชนเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และมีบทบาทอย่างครอบคลุมในการจัดการกิจกรรมทางด้านการท่องเที่ยว ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ในภาพรวม ทั้งยังส่งผลต่อการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์ประกอบด้านองค์กรชุมชน องค์ประกอบด้านการจัดการ และองค์ประกอบด้านการเรียนรู้ ในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และศึกษาแนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้

สามารถนำไปสู่แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ได้ครอบคลุมครบถ้วน แบ่งประเด็นที่จะทำการศึกษาไว้ดังนี้

1. ศึกษาบริบทของชุมชนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
2. ศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงชุมชนท้องถิ่นใน 5 ด้าน

- 2.1 ความร่วมมือในการทำแผน
- 2.2 ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล
- 2.3 ความร่วมมือในการปฏิบัติ
- 2.4 ความร่วมมือในการประเมินผล
- 2.5 ความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลง

3. ศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) ใน 5 องค์ประกอบ

- 3.1 องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน
- 3.2 องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่
- 3.3 องค์ประกอบด้านการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 3.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมต่อระดับความร่วมมือ
- 3.5 องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล 5 ตำบล ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองยาง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาน้อย และ องค์การบริหารส่วนตำบลศาลาด่าน เทศบาลตำบลเกาะลันตาใหญ่ ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ในเขตอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในบทนี้จะกล่าวถึง แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

- 2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา
- 2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.3 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ
- 2.4 แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 บริบทพื้นที่ศึกษา

ในการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ควรจะมีความรู้ความเข้าใจถึงบริบทของชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านภูมิศาสตร์ และการคมนาคม ด้านการเมืองการปกครอง ด้านสาธารณสุข โภค ด้านประเพณี วัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการท่องเที่ยว และรวมไปถึงด้านภาคีเครือข่าย เป็นต้น

2.1.1 ด้านภูมิศาสตร์และการคมนาคม

เกาะลันตา ครอบคลุมพื้นที่ กว่า 180 ตารางกิโลเมตร และมีเกาะบริวารใหญ่น้อย รายรอบอยู่จำนวน 52 เกาะ และมีการตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติทางท่องเที่ยวทะเลเกาะลันตา ลำดับที่ 62 ในปี พ.ศ. 2533 เพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งมีชีวิตและสภาพสมบูรณ์ต่างๆทั้งบนบกและใต้น้ำ ภายใต้ท้องที่ของหมู่เกาะลันตา

เกาะลันตา สามารถแบ่งย่อยเป็น 4 หมู่เกาะ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีว่า หมู่เกาะไหง หมู่เกาะรอก หมู่เกาะห้า และ หมู่เกาะลันตา เกาะลันตานอกจากปกคลุมไปด้วยพื้นที่ป่าดิบชื้นแล้ว ยังประกอบด้วยภูเขาหินปูน และเมื่อถึงวาระน้ำหลากจากภูเขา ในช่วงหน้าฝน จะมีการชะล้างสิ่งต่างๆ จากภูเขาลงสู่ลำคลองธรรมชาติและไหลลงสู่ทะเล และนำมาสู่ซึ่งความสดชื่นเขียวชอุ่มของพันธุ์ไม้เล็กใหญ่ต่างๆ ได้พื้นดิน แดกหน่อสืบทอดพันธุ์ต่อไป รวมไปถึงพื้นที่ป่าชายเลน เมื่อถึงเวลาน้ำหลากเต็มพื้นที่ป่า จะมีบรรดาสัตว์น้ำเล็กๆ เวียนว่ายมาหาอาหาร และวางไข่ตามพื้นที่ป่าชายเลน เพื่อให้ธรรมชาติได้ฟุ้งฟัก ก่อนจะเติบโตใหญ่ออกสู่โลกท้องทะเลกว้างในภายภาคหน้า

ในพื้นที่หมู่เกาะลันตา เป็นพื้นที่ครอบคลุมพื้นน้ำทะเลกว่า 80% ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของอุทยานแห่งชาติท้องทะเลหมู่เกาะลันตา อันรวมไปถึงสิ่งมีชีวิตทั้งบนน้ำและใต้น้ำ และการจัดระเบียบให้กับเหล่าผู้ประกอบการท่องเที่ยวค้ำน้ำ และสโน๊กเกิ้ล ให้อยู่ในข้อตกลงร่วมกัน เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติใต้น้ำให้คงอยู่

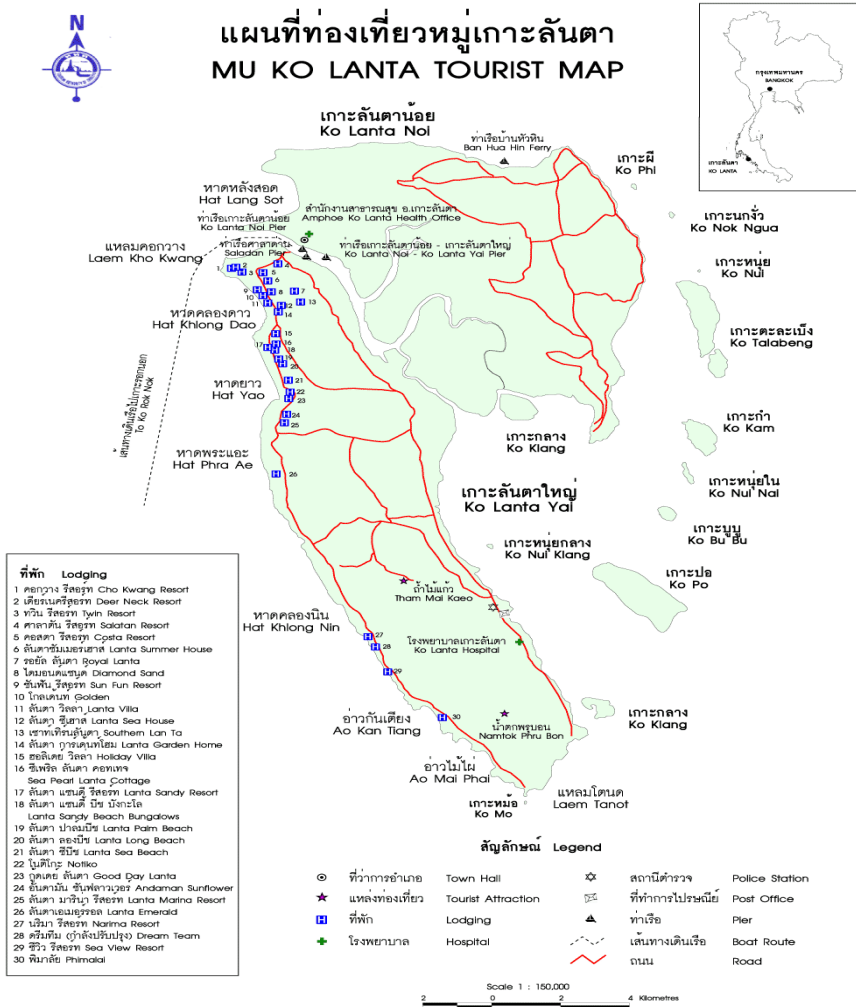
เกาะลันตาใหญ่ มีลักษณะยาวประมาณเกือบ 40 กิโลเมตร และกว้างประมาณ 6 กิโลเมตร มีแนวภูเขาขนานบรรจบกับชายหาดตั้งแต่เหนือจรดใต้ประมาณ 30 กิโลเมตร ปกคลุมด้วยผืนป่าอันสมบูรณ์ ซึ่งเหมาะกับการเดินท่องป่า ชมพันธุ์ไม้และนกป่านานาพันธุ์ (สืบค้นจาก <http://www.lantainfo.com/>)

การคมนาคมแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

การเดินทางโดยใช้แพขนานยนต์ควบคู่กับยานพาหนะ แพขนานยนต์ที่ใช้โดยสารมี 2 ช่วง คือ ช่วงระหว่างบ้านหัวหิน ตำบลเกาะกลาง ซึ่งติดกับแผ่นดินใหญ่ กับบ้านคลองหมาก ตำบลเกาะลันตาน้อย และบ้านหลังสอด ตำบลเกาะลันตาน้อย กับบ้านศาลาด่าน ตำบลศาลาด่าน ซึ่งอยู่ในเกาะใหญ่สุดในทะเลอันดามัน เรียกว่าเกาะลันตาใหญ่ แพขนานยนต์แต่ละช่วงเริ่มให้บริการตั้งแต่เวลา 06.30 – 22.00 น ของแต่ละวัน ใช้ได้ตลอดปี

การเดินทางโดยใช้รถโดยสารประจำทาง รถสองแถว รถตู้สหกรณ์เดินรถ รถตู้รับส่งนักท่องเที่ยว และรถยนต์ส่วนบุคคล ใช้กับการเดินทางทั้งภายในเกาะและข้ามเกาะโดยผ่านแพขนานยนต์

การเดินทางโดยเรือรับส่งนักท่องเที่ยว ใช้ได้เฉพาะในช่วงที่ไม่มีลมมรสุมเท่านั้น เดือนพฤศจิกายน – เดือนมีนาคมของแต่ละปี

ภาพประกอบที่ 1 แผนที่เกาะลันตา

ที่มา : แหล่งชุมชนของคนชอบเที่ยว ([http:// www.paiduaykan.com](http://www.paiduaykan.com))

2.1.2 ด้านการเมือง การปกครอง

อำเภอเกาะลันตาอยู่ในเขตการปกครองของจังหวัดกระบี่ มี 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลเกาะลันตาใหญ่ ตำบลเกาะกลาง ตำบลคลองยาง ตำบลเกาะลันตาน้อย และตำบลศาลาด่าน แบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่หนึ่ง การปกครองแบบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต) คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองยาง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาด่าน

ลักษณะที่สอง การปกครองแบบเทศบาล มี 1 เทศบาล คือ เทศบาลตำบลเกาะลันตาใหญ่

2.1.3 ด้านสาธารณูปโภค

ปัจจุบันอำเภอเกาะลันตามีไฟฟ้าส่วนภูมิภาคขยายเขตเกือบครอบคลุมพื้นที่ มีโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทยให้บริการในเขตธุรกิจและเขตชุมชนใหญ่ ๆ นอกจากนี้ยังมีบริษัทโทรศัพท์ของเอกชน เช่น บริษัทดีเทล บริษัทจีเอสเอ็ม และบริษัททรู มาติดตั้งเสาส่งสัญญาณเปิดบริการเกือบครอบคลุมพื้นที่

2.1.4 ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

อำเภอเกาะลันตามีประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลาย โดยประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 85 นับถือศาสนาอิสลาม ประมาณร้อยละ 14 นับถือศาสนาพุทธ และประมาณร้อยละ 1 นับถือศาสนาอื่น ๆ สามารถแบ่งกลุ่มประชากรในอำเภอเกาะลันตาออกเป็น 4 กลุ่ม ได้ดังนี้

กลุ่มที่หนึ่ง กลุ่มชาวไทยมุสลิม นับถือศาสนาอิสลาม มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายใช้ระบบสังคมในการปกครอง เชื่อฟังผู้นำศาสนา ประหยัด แต่ฐานะส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจนไม่ค่อยมีความยุ่งยากและซับซ้อนในด้านประเพณี และวัฒนธรรม เห็นความสำคัญของการศึกษาในด้านศาสนา มากกว่าวิชาสามัญ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน

กลุ่มที่สอง กลุ่มชาวไทยพุทธเชื้อสายจีน นับถือศาสนาพุทธ มีประมาณ 2% มีความรู้และความสามารถในเชิงธุรกิจสูง กระจุกตัวหรือร่ำรวยในการประกอบอาชีพ เห็นความสำคัญของการศึกษา ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นพ่อค้า และผู้นำธุรกิจ เช่น ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นต้น มีประเพณีและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ได้แก่ ประเพณีไหว้เจ้า เช่น ประเพณีวันตรุษจีน วันเซ็งเม้ง วันไหว้พระจันทร์ เป็นต้น มีวัฒนธรรมในการแต่งงาน และงานศพ เป็นเฉพาะของคนจีน

กลุ่มที่สาม กลุ่มชาวไทยพุทธดั้งเดิม นับถือศาสนาพุทธ (เคลื่อนย้ายเข้ามาประกอบอาชีพในพื้นที่) มีประมาณ 10 % มีความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีไม่แตกต่างจากคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยทั่วไป

กลุ่มที่สี่ กลุ่มชาวไทยใหม่ นับถือศาสนาพุทธ (ชาวเล) มีประมาณ 3% มีความเป็นอยู่แบบสังคมครอบครัว ไม่ชอบการปกครองจากภายนอก มีความเคารพในบรรพบุรุษ มีความซื่อสัตย์ต่อผู้ปกครองที่ตนเคารพ มีรายได้ดีแต่ไม่ค่อยประหยัด ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการศึกษา ขยันประกอบอาชีพมากกว่าการศึกษาหาความรู้ในโรงเรียนใช้ภาษาพื้นบ้าน (ภาษาชาวเล) ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายในกลุ่ม และใช้ภาษาถิ่นได้พูดคุยกับบุคคลภายนอกบ้างในบางโอกาส ไม่นิยมใช้ภาษากลาง มีความสนุกสนานรื่นเริง ชอบการเต้นรำ เช่น ร่องเง็ง ไม่ชอบสังคมและคลุกคลีกับบุคคลภายนอกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง เช่น ทำประมง คนงานบังกะโล รับจ้างทั่วไป ไม่ชอบทำการเกษตร ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ทำสวน เป็นต้น ชาวไทยใหม่เมื่อนับถือศาสนาพุทธ แต่ไม่ชอบใช้พระสงฆ์ในการประกอบพิธีทางประเพณี และวัฒนธรรม จะใช้โต๊ะหม้อประชุมกลุ่มเป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางประเพณีและวัฒนธรรม ประเพณีและวัฒนธรรมที่เด่นเป็นที่รู้จักในนามของเกาะลันตา คือ ประเพณี ลอยเรือ เป็นต้น (กรมการพัฒนารัฐมณฑลไทย, 2558)

2.1.5 ด้านเศรษฐกิจและรายได้ของประชากร

อำเภอเกาะลันตามีทั้งหมด 11,707 ครัวเรือน แบ่งเป็นประชากรชาย 16,369 คน ผู้หญิง 15,878 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 32,247 คน ข้อมูล ณ เมษายน 2558 (ระบบสถิติทางการทะเบียน, 2558) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ทำประมง และรับจ้างทั่วไป มีส่วนน้อยที่ทำธุรกิจการท่องเที่ยว รายได้จากอาชีพหลัก ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี ประมาณ 1,064,749,056 บาท อาชีพรอง หรืออาชีพเสริมของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี 215,438,496 บาท เฉลี่ยรายได้ต่อคนต่อปี 61,466 บาท (กรมการพัฒนารัฐมณฑลไทย, 2558)

2.1.6 ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

การท่องเที่ยวเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ มีข้อมูลซึ่งสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล สรุปได้ว่า ปัจจุบันสภาพการการท่องเที่ยวของเกาะลันตา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามและมีอยู่ไม่กี่แห่งในประเทศไทย ประกอบด้วย เกาะหาดทรายแนวปะการังที่สวยงาม สภาพทางด้านสังคมและประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมถึงกลุ่ม

ชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรูปแบบประเพณีที่แตกต่างและน่าสนใจ ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของหมู่เกาะลันตา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในโอกาสต่อไป

ด้วยความหลากหลายและมีคุณค่า ส่งผลให้เกาะลันตา สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก ด้านการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของชุมชนเกาะลันตา ได้แก่ การทำการเกษตร และการประมงพื้นบ้าน ฯลฯ

นอกจากนี้ ยังมีการประกอบอาชีพเสริมของชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่อันดามัน เช่น การทำโฮมสเตย์ การผลิตผ้ามัดย้อมจากสีธรรมชาติ การทำผ้าบาติก การทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว การจักสาน และการทอผ้า ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญ รวมถึงเป็นปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวแก่พื้นที่ได้เป็นอย่างดี (กิตติ วิชัยดิษฐ์, 2540, น.32-50)

2.1.7 ภาวการณ์ขยายด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ภาวการณ์ขยายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ประกอบด้วย

- 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) หรือ องค์กรบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 ตำบล เทศบาลเกาะลันตาใหญ่ มีหน้าหลัก คือเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น
- 2) ชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ และมีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการพัฒนาชุมชน
- 3) ผู้ประกอบการท่องเที่ยว เป็นผู้สนับสนุนด้านพัฒนาการท่องเที่ยวในภาคธุรกิจ
- 4) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นผู้สนับสนุน อำนวยการ สร้างมาตรฐาน ในการท่องเที่ยวในภาพรวม

ทั้งนี้ ก็มีการดำเนินการกิจกรรม / โครงการต่างๆ ร่วมกันของภาวการณ์ขยายที่แสดงให้เห็นถึงพลังด้านความร่วมมือ อาทิ ภายหลังจากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ มูลนิธิชุมชนไทได้ดำเนินโครงการฟื้นฟูวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนและการจัดการระบบนิเวศที่ยั่งยืนของเกาะลันตา ภายใต้งานสนับสนุนงบประมาณจาก โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (The United Nations Development Programme) โดยทำงานร่วมกับภาคีในท้องถิ่น ทั้งองค์กรชุมชน เทศบาล อบต. และ

นักวิชาการ ชาวชุมชนศรีรายาเลยมีแนวคิดที่จะร่วมกันปรับปรุงสถาปัตยกรรมบ้านยาวขึ้นด้วย เพื่ออนุรักษ์สถาปัตยกรรมเก่าแก่ของท้องถิ่นเอาไว้และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเกาะ และที่กำลังดำเนินการอยู่ ณ ปัจจุบันคือ การสร้างสะพานเชื่อมระหว่างเกาะลันตาน้อยกับเกาะลันตาใหญ่ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แต่ละหน่วยงานมีงบประมาณและทรัพยากรที่จำกัด ไม่สามารถทำงานเชิงลึกหรือเป็นภาคีเครือข่ายที่แน่นแฟ้นได้ จึงต้องอาศัยความช่วยเหลือหรือสนับสนุนหรือเติมเต็มการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ระหว่างกันอย่างแท้จริงต่อไป

2.2 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) เป็นกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการวางแผน และกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยมุ่งเน้นสิ่งสำคัญไปที่ความยั่งยืนทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าทุกคนในชุมชนคือเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น

ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และถูกคาดหวังว่าจะเป็นวิธีการจัดการการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่เพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ในการจัดการและสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินการทุกขั้นตอน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชน

พจนานุกรม (2546) ได้มีความเห็นว่าเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชน และมองการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง

Fennell (1999) ได้เสนอแนวคิดการท่องเที่ยวที่ไม่ช่วงชิงการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน หากแต่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในท้องถิ่นให้มากที่สุด ด้วยการใช้เทคโนโลยีในชุมชนเท่าที่จำเป็น ที่สำคัญยังต้องมีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกันกับคนในชุมชน Fennell ยังได้เสนอคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนดังกล่าวว่า จะต้องประกอบไปด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังครอบครัวของสมาชิกในชุมชน ในฐานะการเปิดให้เป็นที่พักอาศัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนนั้นๆ โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าใดๆ อันจัดเป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน 2) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริงไม่ว่าจะเป็นการสร้างสาธารณูปโภคและการยกระดับความเป็นอยู่ที่มุ่งสร้าง " เพื่อสมาชิกในชุมชน " แต่ไม่ใช่ " เพื่อนักท่องเที่ยว " 3) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน อันเนื่องมาจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตกเข้ามาสู่ชุมชน 4) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว 5) ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีงามระหว่างประเทศ ทั้งในระดับนานาชาติ นานาภูมิภาค ที่ล้วนอยู่ภายใต้ขนานวัฒนธรรม โดยนัยนี้การท่องเที่ยวชุมชนต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สอนให้นักท่องเที่ยวเคารพในความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และไม่มองว่าใคร " เจริญกว่า " และใคร " ค่อยกว่า "

ชมพูนุท โมราชาติ (2551) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนต่างวัฒนธรรม บนฐานของต้นทุนทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการบริหารจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ชาวบ้านในชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมและเป็นผู้มีบทบาทหลักในการจัดการ ควบคุม ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง สำหรับผู้ที่คิดจะนำแนวทางนี้ไปปฏิบัติ จะต้องทำความเข้าใจ ศึกษารายละเอียด แนวคิด หลักการประสบการณ์จากการเรียนรู้ของชุมชนอื่นๆ เพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ หรือขยายผลการพัฒนาต่อไป

2.2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างความหมายจากงานวิจัยต่างๆ ดังนี้

Giampiccoli และ Kalis (2012) ได้ชี้ให้เห็นว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) สามารถส่งเสริมการพัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่ในเศรษฐกิจ และได้ถูกนำมาใช้โดยโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกในการลดความยากจน จุดมุ่งหมายสำคัญของ CBT เป็นการดำเนินการตามกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงความต้องการที่จะลดความยากจนที่มีการแบ่งในการพึ่งพาโครงสร้างขึ้นอยู่กับความควบคุมของภาครัฐและเอกชน

รชพร จันทรสว่าง (2546) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็นชุมชน พื้นฐานที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนช่วยในการกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยการสร้างงานและการกระจายรายได้ ขณะเดียวกันก็ช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะตน

พจนา สวนศรี (2546) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

ลินธุ์ สโรบล (2546) ได้กล่าวถึงลักษณะของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในประเด็นที่สำคัญคือ ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการ ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว นำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไปถึงคนรุ่นลูกหลานพร้อมกันนี้ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถใน

การจัดการท่องเที่ยว และเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่การคิดวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ การประเมินผลโครงการและการรับผลประโยชน์ โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ (2540) กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

จากบทเรียนของการพัฒนาประเทศ โครงการพัฒนาหลายโครงการเป็นโครงการที่ดีแต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากมองที่โครงการเป็นตัวตั้งไม่ได้มองที่ประชาชน ดังนั้น การให้บทบาทและความสำคัญของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืน ในส่วนขององค์กรประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เห็นว่าหากจะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยั่งยืนต้องมองที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง จึงเกิดแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

เมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็จะมีคำใหม่ๆ เกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แน่นอนก็คือ "ชุมชน" เป็นสิ่งที่ต้องถูกกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอย่างไรคือการท่องเที่ยวโดยชุมชน "Community Based Tourism : CBT" ที่เหมาะสมอันจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล (วิระพล ทองมา และประเจต อำนาจ, 2547)

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของชุมชน สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการทรัพยากร กำหนดทิศทางการดำเนินกิจกรรม และโครงการต่างๆ อย่างครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการ การกระจายอำนาจการตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญของการจัดการที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

2.2.2 กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม มีการกำหนดทิศทางร่วมกันของประชาชนในพื้นที่ซึ่งขับเคลื่อนโดยชุมชน ดำเนินการจัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของสิทธิในการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือนและสนใจจะเรียนรู้ โดยผ่านกระบวนการจัดการของชุมชนและชุมชนเป็นเจ้าของ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การสร้างเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญใน การวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึงหรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการ จัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น (เทพรัตน์ จันทพันธ์และ วิวัฒน์ ฤทธิมา, 2556)

พจนานุกรม (2546) ได้สรุปกระบวนการเรียนรู้การทอเกี่ยวโดยชุมชน ไว้ว่าการทอเกี่ยวโดยชุมชนเป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น และผู้มาเยือน หรือนักทอเกี่ยว ในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อประโยชน์แก่ชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน

ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้ องค์ประกอบที่สำคัญ “คน” จะต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนของตน ด้วยการสร้างวัฒนธรรมการเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของตน และมีการยกย่องเชิดชู ผู้ที่สามารถทำได้ดี มีความสามารถ และการให้ทุกคนได้มีโอกาสในการเสนอความเห็นร่วมในการกำหนดแนวทางกลยุทธ์ขององค์กร และนำเสนออุปสรรคต่างๆ ในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่ผู้บริหารต้องการ จำเป็นต้องประกอบไปด้วย

1.1 การกำหนดและแบ่งปัน วิสัยทัศน์ คุณค่า กลยุทธ์ ตัวแทนของชุมชนจะต้องสามารถเข้าร่วมรับฟัง เสนอความเห็น ในการกำหนดแผนเชิงกลยุทธ์ตั้งแต่ต้น เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนาคตของชุมชนร่วมกัน

1.2 การเข้าถึงข้อมูลของคนในชุมชน เพื่อให้การทำงานของชุมชนมีประสิทธิภาพ ได้ดีกว่าเดิม ชาวบ้านหรือตัวแทนชุมชนจะต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลที่มีความจำเป็นเฉพาะเจาะจงได้ และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้โดยตรง

1.3 การฝึกอบรม ชุมชนจะต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้งาน และจะต้องมีการติดตามประเมินผลผู้เข้าร่วมอบรมว่าผลจากการผ่านการอบรมแล้วผู้เข้าร่วมมีประสิทธิภาพการทำงานสูงขึ้นอย่างไร และควรมีการยกย่องเชิดชูผู้เข้ารับการอบรมที่ดีเด่น สิ่งสำคัญคือต้องมีการจัดฝึกอบรมและทดสอบทักษะความสามารถของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีการมอบใบประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ที่สอบผ่านการอบรมทุกคน

1.4 การสร้างวัฒนธรรมแห่งความคิดสร้างสรรค์ และการเปิดโอกาสให้กับคนรุ่นใหม่ การสร้างวัฒนธรรมแห่งความคิดสร้างสรรค์ สำหรับคนรุ่นใหม่สิ่งนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญมากของการพัฒนาบุคลากรและการเพิ่มศักยภาพของคนภายในชุมชน เพราะการที่ชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมาจากการที่คนในชุมชนมีความสามารถสูง มีความคิดสร้างสรรค์ และได้นำศักยภาพที่ซ่อนอยู่ออกมาใช้งานอย่างเต็มที่

ซึ่งสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาและถือว่าเป็นต่อองค์ประกอบด้านศักยภาพคนคือ **หลักการงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน** กล่าวคือ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันในภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการสร้างคุณภาพใหม่ของการท่องเที่ยวให้มีความหมายมากกว่าการพักผ่อน ความสนุกสนาน และความบันเทิง หากได้เปิดมิติของการท่องเที่ยวเพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเคารพคนในท้องถิ่น จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐานเพื่อกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเอง โดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ การพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่างๆ มากมาย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงควรมีหลักการร่วมกัน ดังนี้

- การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการพินิจพิเคราะห์สภาพปัญหา ผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว ชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

- สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมทั้งการคิดร่วม วางแผนร่วม ทำกิจกรรมร่วม ติดตามประเมินผลร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน

- ชุมชนต้องการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้วเช่นกัน องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ได้ เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง และดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การ

จัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชนที่เห็นร่วมกัน

- รูปแบบ เนื้อหา กิจกรรม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน ความเป็นธรรม และให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

- มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

- ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีการบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน

- การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีความมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณา ร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

- รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสิ่งแวดล้อม

- การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อำชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

- องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปได้ว่าชุมชนจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการให้มีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถ ใน

การตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่างๆ และมีเป้าหมายอยู่ที่การอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และจำเป็นจะต้องเข้าใจหลักการงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชน จะต้องนำหลักการงานข้างต้นมาดำเนินการให้เกิดรูปธรรมมากขึ้น ที่สำคัญคือการพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว มาเสริมในหลักของการทำ เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและเข้มแข็ง และสามารถนำหลักการนี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตนเองมากที่สุด ในส่วนของผู้วิจัยจึงนำหลักการข้างต้นมาใช้เป็นข้อคำถาม เพื่อศึกษาหาแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา และนำข้อมูลกลับสู่ชุมชนเพื่อสร้างกระบวนการทำงานตามหลักการที่ถูกต้องแล้วยังสร้างความเข้มแข็งและความพร้อมให้กับชุมชนต่อการเปลี่ยนแปลงซึ่งจะปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

2) องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ หมายถึงรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหน เห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องแนวคิด พื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย ซึ่งสิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาและถือว่าจำเป็นต่อองค์ประกอบนี้คือ *การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว* ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นเสมือนงานพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่ดูเหมือนง่ายแต่ทำยาก ที่ว่ายากนั้นก็เพราะการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกระแสบริโภคนิยม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตร สู่อุตสาหกรรมบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยวจึงสามารถกำหนดสินค้าและบริการได้ตามความต้องการ ทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมักถูกครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยว เป็นดาบสองคมและมีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนา อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเปิดหมู่บ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนควรจะต้องรู้ตัวเข้าใจและตระหนักต่อการท่องเที่ยวนี้ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมี

กระบวนการทำงานด้านการเตรียมพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ตามที่ พงนา สวนศรี (2546, น.189-190) ได้กล่าวไว้ว่าดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชนในการพิจารณาทั้งด้านบวกและลบของการท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำหรือกลุ่มสนใจ

ขั้นที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการดึงเอาคนที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ และผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำทางธรรมชาติมาพูดคุยเรื่องผลดี-ผลเสีย อีกครั้ง เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ร่วมกันตัดสินใจเรื่องนี้ร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อศึกษาในหัวข้อ ดังนี้

หัวข้อที่ 1 การสำรวจทางกายภาพ

- ทำแผนที่รอบนอก (แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินทำกิน)
- แผนที่รอบในหมู่บ้าน (แสดงที่ตั้งของบ้านเรือน ทรัพยากรคน สร้างและทรัพยากรธรรมชาติ)

หัวข้อที่ 2 ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน

- ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว
- ศึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพข้อจำกัดของชุมชน และปัญหาของชุมชนร่วมกัน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้จะทำให้ชุมชนได้มองเห็นได้ด้วยตนเอง และสามารถเชื่อมโยงเรื่องท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และอาจพบว่ามีปัญหาให้ตรงจุด อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการท่องเที่ยวเลยก็เป็นได้

ขั้นที่ 5 ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน อาทิ

- รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาชุมชน บางชุมชนเด่นระบบการจัดการนิเวศที่ใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันตั้งเอกลักษณ์ ให้เห็นร่วมกันก่อนนำสู่การเผยแพร่ออกไป

- ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง ปลอดภัย ไม่ทำลายระบบนิเวศเดิมมากนัก เช่น การปรับทางเดินในป่าเขา เป็นต้น

- ปรับปรุงบ้านพักและความสะอาดภายในชุมชนให้เป็นมาตรฐานของชุมชนแต่ละแห่งที่ตกลงร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการของชุมชน ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

ฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักสื่อความหมาย การสร้างเวทีเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเห็นความสามารถของชุมชน ในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งความพร้อมจำนวนบุคลากร และขีดความสามารถในการรองรับทั้งพื้นที่ทางธรรมชาติและรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

ขั้นที่ 6 วางรูปแบบการบริหารจัดการ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาทำงาน หรืออาจใช้องค์กรที่ชุมชนมีอยู่เดิมแต่เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว โปรแกรมและราคาการจัดสรรผลประโยชน์ ผู้ชาวบ้านและชุมชน และมาตรการในการป้องกันผลกระทบ โดยอาจจะเป็นการสร้างกฎกติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 7 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

ขั้นที่ 8 ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขั้นตอนนี้อาจมีการจัดท่องเที่ยว นำร่อง เพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นทิศทางต่อไปในอนาคต

ขั้นที่ 9 ประเมินผล ในขั้นตอนนี้ประเมินผล อาจแยกออกมาเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลและสรุปบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้ง และการประเมินผลเป็นช่วงๆ ทุกๆ 3-6 เดือน เป็นต้น ซึ่งการประเมินผลจะช่วยให้เกิดการทบทวนตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 10 พัฒนางค์กร

- การฝึกอบรม เช่น การบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อความหมาย เป็นต้น

- การศึกษาดูงาน สำหรับแกนนำองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว เพื่อเสริมโลกทัศน์ พัฒนาทักษะการบริหาร การจัดการในชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายๆ กัน เพื่อเป็นตัวอย่างนำไปประยุกต์ หรือเป็นบทเรียนที่ชุมชนต้องพึงระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และวางมาตรการป้องกันไว้แต่เริ่มแรก

สรุปได้ว่าการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เป็นการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาเพื่อนำเสนอตัวอย่างในการบริหารจัดการ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการร่วมมือในการพัฒนาซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว นอกจากปลูกสำนึกของชุมชนแล้ว ยังเป็นการสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้เข้ามาเยี่ยมชม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนข้างต้นมาใช้เป็นตัวอย่างในการสร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์ และเพื่อกำหนดทิศทางการศึกษาด้านความพร้อมของชุมชนความเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา ในด้านของความรู้ความเข้าใจเพื่อรองรับการเปิดชุมชนด้านการท่องเที่ยว ที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวได้ต่อไป

3) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะทำอะไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มาก ดังนั้นชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based Tourism : CBT) ได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนรู้ว่าพื้นที่ของตนจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และจะมีการกระจาย จัดสรรรายได้ได้อย่างไร ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานั้น สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วม อันหมายรวมถึง ร่วมในทุกๆสิ่ง ทุกอย่างเพื่อส่วนรวม

สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาและถือว่าเป็นต่อองค์ประกอบนี้คือ **กระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว และ การประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน** ซึ่งจะต้องประกอบไปด้วยกระบวนการดังนี้

3.1) กระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว เป็นการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง มีการพัฒนาที่ค่อยเป็นค่อยไป ต้องใช้

เวลาในการเรียนรู้การทำงานท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เน้นความเข้าใจในบริบท ลักษณะปัญหาของชุมชน ซึ่งกระบวนการนี้เป็นรูปแบบที่เหมาะสมในการทำงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน ที่สามารถพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนที่จะทำงานด้านการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน หากชุมชนมีความพร้อมมีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาทจัดการการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้นำชุมชนและแกนนำที่หลากหลาย ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริการส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครู อาจารย์ในโรงเรียน เป็นต้น ร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการฝึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำวิสัยทัศน์ที่ได้มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะต่อไป (พจนา สวนศรี, 2546)

3.2) การประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (พจนา สวนศรี, 2546) ได้กล่าวว่า การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนภายนอก ดังนั้น ทักษะความรู้ความชัดเจน การจัดการให้เหมาะสม จึงเป็นเรื่องที่ชุมชนเองยังมีความกังวลอยู่พอสมควร แม้ว่าจะมีปัจจัยที่เอื้อ และการสนับสนุนจากภายนอกพอสมควร แต่ชุมชนเองต้องสามารถคาดการณ์ และประเมินว่า วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร โดยการร่วมกันอภิปรายระดมความคิดเห็น จากชุมชนให้กว้างขวางจนสามารถสรุปด้วยมติของชุมชนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินอยู่ 7 ประการด้วยกัน คือ

- ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และสภาพปัญหาชุมชนตลอดจนมองแนวทางแก้ไขปัญหาได้แบบชัดเจน และมองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่ง หรือกิจกรรมร่วมเชื่อมต่อกับทิศทางแก้ไขปัญหาโดยภาพรวมของชุมชนได้ แล้วจึงได้กำหนดเป็นวัตถุประสงค์เป้าหมายการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว

- การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่ชุมชนต้องมีการคิดไตร่ตรองวินิจฉัย และร่วมตัดสินใจจะเปิดหมู่บ้านรองรับอย่างไร ควรเป็น

รูปแบบใด ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ใครมีบทบาทจัดการอย่างไร และภายหลังจากที่ท่องเที่ยวกลับแล้ว มีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

- ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน เพื่อรับผิดชอบกิจกรรมนี้ หรือผลักดันให้องค์กรชุมชนอื่นที่พิจารณาแล้วว่า มีความพร้อมทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์กรนั้นๆ แต่ทั้งนี้การดำเนินการขององค์กรต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส เพราะมีผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

- การพิจารณาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือของดีในชุมชนเพื่อจัดปรับเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

- ความพร้อมของผู้ที่สนใจจะเกี่ยวข้องเกี่ยวกับกิจกรรมท่องเที่ยว จะมีบทบาทหลากหลายมากขึ้น คือจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร การดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มแกนนำภายในชุมชนเท่านั้น ควรมีระบบกระจายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม

- การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวในครั้งต่อไป

- ประสบการณ์ทักษะในการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนที่ต้องบูรณาการความต้องการความเพลิดเพลิน ความตื่นตัวและการเรียนรู้ ให้เป็นโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

จากแนวคิดด้านการประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนี้ สรุปได้ว่าเป็น การคาดการณ์ และประเมินว่า วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินอยู่ 7 ประการข้างต้น ในฐานะผู้วิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จึงนำองค์ประกอบข้างต้นมาใช้ศึกษาความเป็นไปได้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา ในด้านของ ทักษะ ความชัดเจน การจัดการให้เหมาะสม ที่จะช่วยให้ชุมชนลดความกังวลในการดำเนินการจัดการการท่องเที่ยว

4) **องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม** กล่าวคือ การที่ประชาชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีการแสดงทัศนะ ผ่านการสื่อสาร การพูดคุย การสื่อความคิดเห็น การถกปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆจากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของ นักวิชาการท้องถิ่น การร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง ในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนรวมถึง ผู้มาเยือนปฏิบัติตาม ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระ โดยความสมัครใจ จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนา ซึ่งไม่ได้หมายถึงการให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของรัฐ ตามที่รัฐกำหนดแต่หมายถึงการให้ประชาชน กลุ่ม ชุมชน ร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนดทิศทาง การชุมชน และร่วมปฏิบัติตามแผนของของชุมชน และรับประโยชน์ร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตาม หากมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมที่สามารถเอื้ออำนวยให้ทุกคนคิดและแสดงออกโดยอิสระ ก็ จะเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งยังก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และก่อให้เกิดพลังที่จะนำชุมชน ไปสู่ความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายของชุมชนร่วมกัน

ซึ่งในฐานะผู้วิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จึงให้ความสำคัญกับสิ่งที่ทำการศึกษาและถือว่าจำเป็นต่อองค์ประกอบนี้คือ **ระดับของความร่วมมือ** โดยประกอบด้วย

4.1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนจัด เรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน

4.2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางต่างๆ ที่อาจ นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา

4.3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหา และวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงาน

4.4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหา

4.5) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน

สรุปการท่องเที่ยวโดยชุมชนในองค์ประกอบนี้จำเป็นที่จะต้องอาศัยความสามัคคี และการทำงานร่วมกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาชุมชนทั้ง 5 ด้าน อาจใช้เรื่องของ กฎ กติกาเป็นกลไกในการทำงานร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนต่อไป และสำหรับ

องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวไว้ในบทความถัดไป

5) องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการทำกรรท่งเทียวโดยชุมชน หมายถึง ทุกอย่างทีดำเนินการยอมส่งผลกระทบต่อสิ่งทีตั้งอยู่ สิ่งแวดล้อม โดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีผลกระทบด้านบวก และด้านลบ วีระพล ทองมา, 2547, น.17-22) ได้แก่

5.1) ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเองพึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาทียั่งยืน ตามความคาดหวังและความพยายามทีจะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งทีจะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้เกิดความรักความภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

5.2) ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะทีเพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมทีเข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการทีจะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และทีสำคัญคืออาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป

ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ เครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนทีมีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึงหรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจ โดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทีใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

แต่จากการที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีจำกัดไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งผู้ดูแลหรือเป็นเจ้าของก็คือประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ ว่าจะมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างไร เพราะทรัพยากรทุกอย่างต้องมีข้อจำกัดในการใช้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม การใช้อย่างยั่งยืน และเป็นไปได้หรือไม่ที่จะดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และควรทำอย่างไร เมื่อชุมชนกลายเป็นสินค้า หรือเครื่องมือที่เป็นทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ ในขณะเดียวกันเป็นสิ่งที่ทำทลายและละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เสมือนกับการที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความยินดีของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึงอยู่ตลอดเวลาในการที่รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาใดๆ จึงต้องให้ความสำคัญต่อชุมชนในระดับต้นๆ และชุมชนต้องได้รับประโยชน์อยู่เสมอ

ดังนั้น จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่าชุมชนจะต้องเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสามารถแนะนำชุมชนตนเองที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน 2) องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านการจัดการ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม และ 5) องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาศึกษาหาแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา และนำข้อมูลกลับสู่ชุมชนเพื่อสร้างการรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบต่อกันมา และไม่ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลักของชุมชน โดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการที่ปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

2.3 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือ

ปัจจุบันในการดำเนินการต่างๆ ของชุมชน สังคม สิ่งสำคัญที่หลายฝ่ายยอมรับว่าความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจหลักของการทำงานและการพัฒนา เพราะความร่วมมือในการทำงานร่วมกันจะแสดงให้เห็นถึงการเพิ่มอำนาจการต่อรอง หรือเป็นกระบวนการที่ชุมชนร่วมมือร่วมใจกันในการแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมนั้นให้ลุล่วง

ไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชน ทั้งยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของ ทำให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่วางไว้บรรลุเป้าหมายได้

ภราเดช พยัฒวิเชียร (2542) กล่าวว่า ในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นจำเป็นที่สุด คือ การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน เสริมสร้างในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม องค์ความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นการลดช่องว่างความอ่อนด้อย ถ้าชุมชนไม่แข็งแรงก็จะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่มั่นคงและก้าวหน้า นอกจากนี้ธุรกิจการท่องเที่ยวต้องนำรายได้กลับคืนแก่ชุมชนท้องถิ่น เกิดประโยชน์ร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินธุรกิจและชุมชนท้องถิ่น จึงจะเกิดความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว

ภูวนิดา คุณผลิน (2550) กล่าวว่าความร่วมมือระหว่างองค์กรเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารงานให้เกิดความรวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งปัญหาขององค์กรที่เข้ามาบริหารงานด้านการท่องเที่ยวในยังมีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบุคลากรที่รับผิดชอบขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดความร่วมมือของผู้ประกอบการ การขาดความเชื่อมั่นในการดำเนินกิจกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ความด้อยประสิทธิภาพของผู้นำในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (มูลนิธิสิ่งแวดล้อมไทย, 2548) ประกอบกับการดำเนินการของภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังเป็นไปในเชิงรับ และไม่มีการบูรณาการความร่วมมืออย่างจริงจังในส่วนของภาครัฐระหว่าง และภาคเอกชนในระดับต่างๆ ล้วนส่งผลให้การพัฒนาและแก้ปัญหการท่องเที่ยวของไทย ต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2.3.1 ความหมายของความร่วมมือ

ความร่วมมือ หมายถึง กระบวนการปฏิบัติ หรือการทำงานร่วมกับคนอื่นเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร หรือหน่วยงาน ตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป อาจร่วมมือกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การทำงานร่วมกันนี้จะประกอบด้วย การวางแผนกำหนดเป้าหมาย ทำแผนปฏิบัติการ ดำเนินการตามที่กำหนดร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างพลัง และการช่วยเหลือกัน

Cunningham, Carswell & Braithwaite (2014). กล่าวว่ารูปแบบของการทำงานร่วมกัน พบว่าภายในเครือข่ายถูกกำหนดขอบเขตที่มีตั้งการทำงานตั้งแต่คนสองคนหรือมากกว่า มีปฏิสัมพันธ์บางอย่างจะคล้ายกันในลักษณะความคล้ายคลึงกัน หมายความว่าการทำงานที่มีการสื่อสารกันบ่อยครั้งจะเอื้อประโยชน์ต่อการความสัมพันธ์ และความเข้มแข็งของการทำงานระหว่างบุคคล

Lucas (1998) ให้ความหมายความร่วมมือในการทำงานขององค์กรว่า เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นเนื่องจากความต้องการของบุคคล หรือความต้องการขององค์กรในการร่วมกันรับผิดชอบงาน มีการร่วมมือกันของบุคคล มีการสร้างเครือข่ายการทำงาน มีกลุ่มร่วมมือ สมาชิกมีการวิเคราะห์วิจารณ์ตนเอง และรู้สึกว่าตนได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น

Robbins & Finley (1998) ให้ความหมายของความร่วมมือในการทำงาน โดยเน้นความสำคัญว่า ทุกฝ่ายจะให้การช่วยเหลือกันเพื่อให้ได้ประโยชน์ร่วมกัน และสามารถทำให้ทีมคงอยู่ได้เพื่อรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน

Martin (1999) เสนอว่า ความร่วมมือในการทำงานไม่ใช่กระบวนการทำงาน แต่เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของบุคคล (Human Relationship) ในการทำงานร่วมกันของบุคคล

Cramer (1998) กล่าวว่า ความร่วมมือเป็นพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของบุคคล กลุ่มบุคคล และอาจมีความหมายครอบคลุมไปถึงความร่วมมือขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย การออกแบบและการจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย เพื่อนำมาทำแผนปฏิบัติการตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งมีการประเมินศักยภาพผลการปฏิบัติงานเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงงาน สมาชิกทุกคนต้องมีจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบที่จะแสวงหาวิธีการ เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตน และแสวงหาวิธีการที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในการทำงานของตน

Graham & Wright (1999) ได้ศึกษาความหมายของความร่วมมือจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยการศึกษาว่าจะนำความร่วมมือสู่การปฏิบัติได้อย่างไร รวมทั้งได้นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้ของความร่วมมือสร้างแบบวัดความร่วมมือ พบว่าความร่วมมือหมายถึง การทำงานร่วมกันและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การวางแผน การแบ่งปัน และการบรรลุเป้าหมายของกิจกรรมส่วนตัวบ่งชี้ของความร่วมมือประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การแบ่งปัน (Sharing) และ 3) การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย (Goal Achieving Activities)

จากแนวคิดข้างต้นสรุปความร่วมมือในการทำงานได้ว่า หมายถึง กระบวนการ เอื้ออำนวยหรือการปฏิบัติให้องค์การตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป มาทำงานร่วมกัน อาจร่วมมือกันอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน การทำงานร่วมกันดังกล่าวนี้จะประกอบด้วย การวางแผนกำหนดเป้าหมาย ทำแผนปฏิบัติการ ดำเนินการตามที่กำหนด โดยสมาชิกทุกคนต้องมีจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบที่จะแสวงหาวิธีการเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเองร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างพลัง และการช่วยเหลือกัน

2.3.2 รูปแบบของการบริหารจัดการความร่วมมือ (Models of Collaborative Management)

รูปแบบของการบริหารจัดการความร่วมมือ หมายถึง รูปแบบ หรือแบบแผนของการบริหารจัดการอาจมีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับเป้าหมายของแต่ละภาคส่วน โดยธรรมชาติแล้วการสร้างรูปแบบความร่วมมือต้องพึงพาอาศัยองค์ประกอบหลายๆ ด้าน ดังนี้

พรภณ พงษ์เพชร (2552) ได้นำเสนอรูปแบบของการบริหารจัดการความร่วมมือไว้โดยพิจารณา 2 ด้านที่ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ได้แก่ ระดับกิจกรรมความร่วมมือ (Collaborative Activity) และกลยุทธ์ความร่วมมือ (Collaborative Strategy) ซึ่งจากความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงใน 2 มิตินี้สามารถวิเคราะห์รูปแบบของการบริหารจัดการความร่วมมือได้เป็น 6 รูปแบบที่แตกต่างกัน โดยทั้งหมดมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) รูปแบบการบริหารจัดการบนฐานแห่งขอบเขตภาระหน้าที่ (Jurisdiction-Based Management Model) โดยสาระสำคัญของการสร้างความร่วมมือ ประเภทนี้ คือ เป็นการเปิดโอกาสให้องค์การจากภาคส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นจากภาครัฐหรือจากภาคเอกชน (ซึ่งต่างมีเป้าหมายของตนเองเป็นทุนเดิม) เข้ามาร่วมมือกันเพื่อสรรสร้างให้เป้าหมาย รวมทั้งภารกิจของกลุ่มประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมขึ้นได้ โดยธรรมชาติแล้วการสร้างความร่วมมือ ชนิดนี้ต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการแบ่งปันทรัพยากรต่างๆ ร่วมกันนอกจากจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันแล้ว องค์กรดังกล่าวยังต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนตนเอง เพื่อให้สามารถตอบสนองเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดเช่นเดียวกันนอกจากนี้ต้องมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน ซึ่งได้แก่ การระบุพันธกิจ การชี้แจงภารกิจ การประเมินสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอก การระบุ กลยุทธ์ และ

การปฏิบัติงาน เป็นต้น และสุดท้ายกิจกรรมที่ถือว่าสำคัญอีกกิจกรรมหนึ่งของการสร้างความร่วมมือประเภทนี้ คือ ต้องจัดให้มีการเจรจาต่อรอง ระหว่างองค์กรร่วมกัน

2) รูปแบบการละเว้นความร่วมมือ (Abstinence Model) เป็นรูปแบบของความพยายามป้องกันตนเองไม่ให้ถูกผนวกเข้าไปในกระบวนการการสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ โดยอาจมีเหตุผลหลายประการด้วยกัน ดังนี้ (1) ต้องการหลีกเลี่ยงกระบวนการ หรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ รวมทั้งกฎระเบียบ และกติกาบางอย่างจากอิทธิพลภายนอก (2) มีภารกิจอย่างอื่นที่จำเป็นต้องดำเนินการ หรือต้องรับผิดชอบดูแลการปฏิบัติงานอื่นๆ (3) ขาดทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสร้างความร่วมมือ หรือขาดศักยภาพที่เพียงพอต่อการเข้ามาเล่นเกมสร้างความสัมพันธ์ ตลอดจนการเจรจาต่อรองกับองค์กรอื่นๆ เป็นต้น (4) ไม่ต้องการให้ความสัมพันธ์ที่จะเกิดขึ้นตามมากับองค์กรภายนอกเข้ามากระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง

3) รูปแบบความร่วมมือแนวตั้ง (Top-Down Model) เป็นรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่อยู่ในระดับต่ำกว่า หรืออยู่ในระดับล่างลงไป เนื่องจากต้องประสบปัญหาและอุปสรรคจากการเชื่อมความสัมพันธ์กับองค์กรที่อยู่ในระดับที่เหนือขึ้นไป หรือที่อยู่ในระดับเดียวกัน ทั้งนี้ รูปแบบความร่วมมือจะเป็นไปในลักษณะของการเสนองบประมาณ หรือการสนับสนุนทางการเงินรวมทั้งทรัพยากรอื่นๆ ที่จำเป็นให้แก่องค์กรระดับล่าง เพื่อกระตุ้นให้องค์กรดังกล่าวสามารถดำเนินการปฏิบัติงานตามที่ต้องการได้ อนึ่งภายในความร่วมมือรูปแบบนี้ ยังมีการออกแบบระเบียบการบางอย่างขึ้นมาเพื่อควบคุมการปฏิบัติงาน หรือกระตุ้นองค์กรระดับล่างตอบสนองต่อเจตนารมณ์ด้วยเช่นกัน

4) รูปแบบความร่วมมือแบบผู้ให้และผู้รับ (Donor-Recipient Model) เป็นการสร้างความร่วมมือ ระหว่างองค์กรที่รับบทบาทเป็นผู้ให้เงินสนับสนุน (Grantor) กับองค์กรที่รับบทบาทเป็นผู้รับเงินสนับสนุน (Grantee) โดยทั้งสององค์กรจะดำเนินงานแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน และมีการควบคุมกันเอง (two-party control) กล่าวคือ องค์กรที่ให้อุปการะสนับสนุนต้องพึงพาองค์กรที่รับเงินสนับสนุนให้มีการนำจุดประสงค์ของตนเอง ไปสู่การปฏิบัติขณะที่องค์กรที่ให้อุปการะสนับสนุนทางการเงิน อนึ่งประเด็นที่ทำให้การสร้างความร่วมมือ แบบ Donor-Recipient มีความแตกต่างจากการสร้างความร่วมมือ แบบ Top-Down อย่างเด่นชัด คือ แบบ Donor-Recipient ปราศจากการควบคุมจากองค์กรที่อยู่ในระดับสูงขึ้นไป

5) รูปแบบความร่วมมือแบบปฏิกิริยาโต้ตอบ (Reactive Model) การสร้างความร่วมมือแบบครั้งคราวกล่าวคือบางครั้งองค์กรอาจให้ความร่วมมือ โดยประเด็นที่ถูกพิจารณาว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ดังกล่าวได้แก่ (1) องค์กรมีอำนาจอิสระ และบุรณภาพที่ทำให้สามารถสร้างขอบเขตขึ้นมาป้องกันตนเองจากอิทธิพลภายนอก หรือจากภัยคุกคามจากภายนอกได้ (2) การรับเอาลักษณะการบริหารจัดการแบบแยกฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายปฏิบัติการ ส่งผลให้เกิดการพิจารณาว่าการดำเนินงานร่วมกันระหว่างองค์กรที่เปรียบเสมือนฝ่ายบริหารและองค์กรที่เปรียบเสมือนฝ่ายปฏิบัติการและดูเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็นและไม่น่าพึงปรารถนา (3) มีการพิจารณาว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้นจากการสร้างความร่วมมือ ไม่ได้อยู่ในขอบเขตภารกิจขององค์กร หรือไม่เกี่ยวข้องกับภารกิจพื้นฐานที่องค์กรต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด (4) กิจกรรมที่เกิดขึ้น ถูกพิจารณาว่าได้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบและการดูแลขององค์กรใดองค์กรหนึ่งอยู่แล้ว ดังนั้นการที่จะเข้าไปดำเนินการอีกอาจก่อให้เกิดการทำงานที่ทับซ้อนกัน ได้ตลอดจนก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพตามมา

6) รูปแบบความร่วมมือตามความพอใจ (Contented Model) เป็นการสร้างความร่วมมือ แบบฉกฉวยโอกาสหรือเป็นการพยายามเก็บเกี่ยวโอกาสที่ดีให้แก่ตนเอง กล่าวคือ องค์กรบางองค์กรอาจสร้างความร่วมมือแต่เฉพาะกับองค์กรที่มีแนวทางการดำเนินงานตลอดจนมีแผนงานที่สามารถสร้างผลกระทบและขยายโอกาสที่ดีให้กับตนเองได้เพียงเท่านั้น นอกจากนี้ องค์กรดังกล่าวจะพยายามรักษาทุน ที่ตนเองจะลงไปให้อยู่ในระดับต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

2.3.3 ระดับของความร่วมมือ

เมื่อก้าวถึงแนวทางความร่วมมือ บุคคลทั่วไปมีความเข้าใจร่วมกันว่าเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือระหว่างองค์กรตั้งแต่ 2 องค์กรขึ้นไป ทฤษฎีด้านความร่วมมือขององค์กร จำเป็นต้องให้องค์กรเข้ามารวมตัวกันเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทฤษฎีด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร กล่าวถึงกระบวนการในการทำงานร่วมกันซึ่งมีอยู่ 3 ระดับ ได้แก่ (Mattesich and Murray-Close, 2001)

1) ระดับความร่วมมือแบบ Cooperation หมายถึง ความสมัครใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อไปสู่เป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรที่เป็นเจ้าของ

กิจกรรมนั้น โดย บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรอื่นที่ให้ความร่วมมือไม่ต้องผูกพันอย่างเป็นทางการต่อกัน มีลักษณะเกิดขึ้นเป็นครั้งๆ ไปไม่มีลักษณะต่อเนื่อง

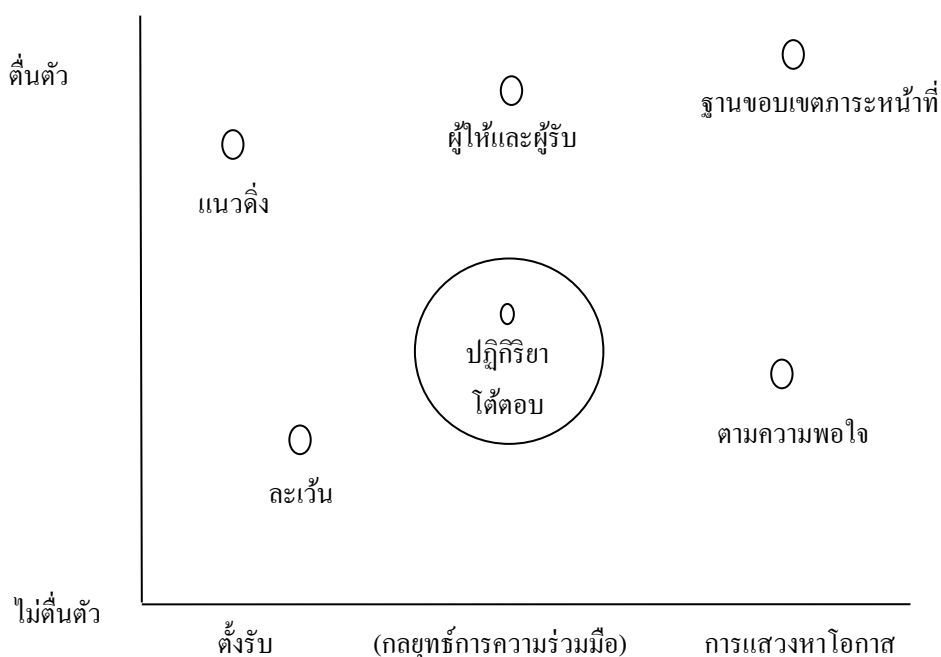
2) ระดับความร่วมมือแบบ Coordination หมายถึง ความร่วมมืออย่างเป็นทางการมากขึ้น โดยบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรมาร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตกลงกันได้ มีการแบ่งงาน และมอบหมายผู้รับผิดชอบเพื่อให้กิจกรรมนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้

3) ระดับความร่วมมือแบบ Collaboration หมายถึง ความร่วมมือที่มีความละเอียดอ่อนกว่าความร่วมมือแบบ Cooperation และ Coordination กล่าวคือ เป็นการผนวกเอาองค์กรอื่นๆ ตั้งแต่ 1 องค์กรขึ้นไปเข้ามาในระบบการสร้างความสัมพันธ์หรือระบบพันธมิตร ที่มีเป้าหมาย และเป็นทางการ หรือเป็นการบริหารที่ต้องมีพันธสัญญา นอกจากนี้ยังรวมถึงการยื่นความช่วยเหลือให้แก่กันและกัน

ทั้งนี้ Vangen และ Huxham (2010) สรุปว่า ความร่วมมือเกิดจากการสนับสนุนขององค์กรทำให้เกิดการได้เข้าถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ โดยการตัดสินใจเข้าร่วมมีอนั้นเกิดจากผู้นำขององค์กรนั้นๆ และเป็นการพัฒนากิจกรรม/โครงการที่สร้างขึ้น โดยส่วนใหญ่แล้วความร่วมมือในลักษณะ Collaboration นั้นเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร หรือภาครัฐกับรัฐวิสาหกิจ แต่ก็รวมถึงภาครัฐและภาคเอกชนด้วยและเมื่อเกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรขึ้นผลประโยชน์ทางธุรกิจก็จะเกิดตามมา

ดังนั้น สรุปความร่วมมือทั้ง 3 ระดับ เป็นการสร้างความร่วมมือในการทำงาน อาจมีความเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ ขึ้นอยู่กับการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อใช้ในการเจรจาตกลงซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยทุกคนต้องมีจิตสำนึกด้านความรับผิดชอบต่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการช่วยเหลือกัน

การสร้างความร่วมมือสามารถเปรียบเทียบระดับของกิจกรรมที่เกิดขึ้นตลอดจนกลยุทธ์ที่ได้มีการนำมาใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์ได้ ดังแสดงในภาพประกอบที่ 2

ภาพประกอบที่ 2 รูปแบบการสร้างความร่วมมือแบบ Collaboration

ที่มา : พรภณ พงษ์เพชร (2552)

จากภาพประกอบที่ 2 สามารถสังเกตได้ว่าการสร้างร่วมมือแบบการบริหารจัดการบนฐานแห่งขอบเขตภาระหน้าที่ (Jurisdiction-Based Management Model) เป็นสิ่งที่น่าพึงปรารถนามากที่สุด เพราะนอกจากจะเป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรต่างๆ ได้เข้ามาปฏิบัติงานร่วมกันแล้ว องค์กรเหล่านั้นยังมีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันเพื่อสรรสร้างโอกาสรวมทั้งการพัฒนาในหลายๆ ด้านให้กับกลุ่มด้วยขณะที่การสร้างร่วมมือแบบการละเว้นความร่วมมือ (Abstinence Model) กลับมีลักษณะตรงข้าม กล่าวคือองค์กรไม่มีความกระตือรือร้นที่จะดำเนินการความร่วมมือใดๆ เลยสำหรับการสร้างร่วมมือแบบความร่วมมือตามความพอใจ (Contented Model) ปรากฏว่าพยายามที่จะสร้างร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ภายนอกค่อนข้างต่ำ แต่ทว่าเมื่อจำเป็นต้องสร้างร่วมมือ องค์กรนั้นต้องแน่ใจว่ากิจกรรมที่จะเกิดขึ้นสามารถสร้างผลประโยชน์ ตลอดจนโอกาสที่ดีให้กับตนเองได้ในระดับที่น่าพอใจ และในส่วนของกรสร้างร่วมมือแบบความร่วมมือแนวตั้ง (Top-Down Model) และความร่วมมือแบบผู้ให้และผู้รับ (Donor-Recipient Model) กิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นล้วนมีความหลากหลาย

ขึ้นอยู่กับภารกิจขององค์กรที่ขึ้นการสนับสนุนทางการเงินให้ ทั้งนี้ความแตกต่างระหว่างการสร้างความร่วมมือทั้งสอง คือ การยอมรับความร่วมมือแบบความร่วมมือแนวตั้ง (Top-Down Model) เป็นการยอมรับที่จะปฏิบัติตามองค์กรที่ให้การสนับสนุนทางการเงิน เนื่องจากองค์กรนั้นๆ อยู่ในระดับที่สูงกว่า ตลอดจนสามารถบังคับใช้ระเบียบการต่างๆ เข้ามาควบคุม โดยที่องค์กรที่รับเงินสนับสนุนยินดีต้อนรับข้อเรียกร้องเพียงอย่างเดียวไม่สามารถเจรจาต่อรองใดๆ ได้แม้ว่าข้อเรียกร้องนั้นๆ จะไม่เป็นที่น่าพอใจบ้างก็ตาม ขณะที่การยอมรับความร่วมมือแบบผู้ให้และผู้รับ (Donor-Recipient Model) แม้ว่าจะก่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามคำเรียกร้อง เช่นเดียวกับการสร้างความร่วมมือแบบ Top-Down ก็ตาม แต่การปฏิบัติตามนั้นจะเกิดขึ้นหลังจากได้มีการเจรจาต่อรองร่วมกัน ระหว่างองค์กรที่ให้เงินสนับสนุนและองค์กรที่ยอมรับเงินสนับสนุน ซึ่งเป็นไปลักษณะที่ตื่นตัวกว่า สุดท้ายการสร้างความร่วมมือแบบแบบปฏิริยาโต้ตอบ (Reactive Model) มีระดับของกิจกรรมการสร้างสัมพันธ์ตลอดจนกลยุทธ์ของการสร้างความร่วมมือในระดับปานกลาง กล่าวคือ องค์กรสามารถเลือกที่จะร่วมมือหรือไม่ร่วมมือก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบทที่รายล้อม

ส่วนการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยนั้น จัดอยู่ในรูปแบบการบริหารจัดการบนฐานแห่งขอบเขตภาระหน้าที่ (Jurisdiction-Based Management Model) กล่าวคือ การสร้างความร่วมมือในรูปแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรจากภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาร่วมมือกันเพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งภารกิจของกลุ่มประสบความสำเร็จเป็นรูปธรรมได้

ในการทำความเข้าใจกับความร่วมมือทั้งสามระดับข้างต้นส่งผลให้เกิดการศึกษาถึงองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความร่วมมือ ที่มีความสำคัญต่อการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กร

2.3.4 องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความร่วมมือ

องค์ประกอบของความร่วมมือ ทำให้เกิดแนวทางการสร้างความร่วมมือขึ้นซึ่งจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้มีการให้ความหมายแก่การสร้างความร่วมมือ ไว้ว่าเป็นกระบวนการที่กระตุ้นให้องค์กรต่างๆ หันมาปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่ไม่สามารถทำให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยศักยภาพขององค์กรเพียงองค์กรเดียว หรือถ้าสามารถทำได้แต่อาจประสบความสำเร็จได้ยาก

นอกจากนี้ยังได้มีการกล่าวไว้เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือ ถือเป็น การเข้ามา มีบทบาทของผู้เกี่ยวข้องที่หลากหลายในช่วงระยะเวลาที่ต่างกันภายใต้บริบทของการสร้างความร่วมมือ McGuire (2006)

Miller และ Katz (2014). สรุปว่าบุคคลและทีมงานทั่วโลกสามารถการทำงานร่วมกันได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเร่งผลให้การบรรลุผลการดำเนินงานที่สูงขึ้น ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบของความร่วมมือมีด้วยกัน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) Lean into Discomfort 2) Listen as an Ally 3) State Intent and Intensity 4) Share Your Street Corner

Mesa Public School (2003) เสนอว่า ตัวบ่งชี้ของความร่วมมือประกอบด้วย 1) การค้นคว้า และรวบรวมสารสนเทศ 2) การตรงต่อเวลา 3) การปฏิบัติตามหน้าที่ 4) การมีส่วนร่วมในการประชุมกลุ่ม และ 5) การร่วมมือกับทีม

Plymouth State University (2003) อธิบายถึงการร่วมมือว่า เป็นความสามารถในการสนับสนุนเพื่อนร่วมงานและทำงานกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกัน และตัวบ่งชี้ของความร่วมมือประกอบด้วย 1) ความมุ่งมั่นพยายามที่จะร่วมมือ 2) การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและการสื่อสารที่แสดงการเคารพผู้อื่น 3) การแสวงหาและสนับสนุนความเห็นร่วมกันของกลุ่ม การตระหนักและรับรู้งานของผู้อื่น 4) การตั้งเป้าหมายและจัดลำดับความสำคัญร่วมกับผู้อื่น และ 5) การทำตามสัญญาที่ได้ให้ไว้กับผู้อื่น

Sandiego State University's College of Education (2003) ได้ นำ เสน อ องค์ประกอบของความร่วมมือ ดังนี้ 1) การมีส่วนช่วยเหลือแบ่งปัน (Contribution) 2) การรับผิดชอบ (Taking Responsibility) 3) การมองเห็นคุณค่าความเห็นของผู้อื่น (Valuing Other's Viewpoint) โดยที่การช่วยเหลือแบ่งปันเป็นการค้นหาและรวบรวมสารสนเทศ การแบ่งปันข้อมูลข่าวสาร การตรงต่อเวลา ส่วนการรับผิดชอบเป็นการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การมีส่วนร่วมในการประชุมส่วนการมองเห็นคุณค่าความเห็นของผู้อื่นเป็นการรับฟังความเห็นของสมาชิกคนอื่น การร่วมมือกับสมาชิกในทีม และการตัดสินใจด้วยความยุติธรรม

วรสุดา สุขารมณ. (2554) ได้ศึกษาวิจัย พร้อมอธิบายสรุปเกี่ยวกับองค์ประกอบของความร่วมมือว่า ความร่วมมือประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านความร่วมมือในการทำแผน หมายถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดแนวทางและการทำงานเพื่อจัดกิจกรรม/โครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเป็นการที่สมาชิกของหน่วยงาน มีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ร่วมกันตลอดจนร่วมกันแลกเปลี่ยนนโยบายระหว่างองค์กร พร้อมทั้งหาแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันได้

2) องค์ประกอบด้านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล หมายถึง หน่วยงานต่างๆ ได้มีการให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้/ข้อมูลซึ่งกันและกันเพื่อดำเนินกิจกรรม/โครงการ โดยมีการจัดทำแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ในรูปแบบของการสร้างองค์ความรู้ที่เพิ่มขึ้น การส่งเสริมความเข้าใจ การเรียนรู้ร่วมกัน จนกระทั่งการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

3) องค์ประกอบด้านความร่วมมือในการปฏิบัติ หมายถึง หน่วยงานที่เข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการปฏิบัติงานและการตัดสินใจร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ร่วมกัน แบ่งปันทรัพยากร สร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน มีการเจรจาต่อรองระหว่างองค์กร มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติงานระหว่างองค์กร และร่วมกันให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) องค์ประกอบด้านความร่วมมือในการประเมินผล หมายถึง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งการร่วมกันประเมินผลงานและยอมรับในผลที่ถูประเมิน

5) องค์ประกอบด้านความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลง หมายถึง ความร่วมมืออย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยงานเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการประชุมร่วมกัน จนกระทั่งได้มีการบันทึกความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อผลในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในระยะยาว

วรสุดา สุขารมณ. (2554) ได้สรุปให้ความชัดเจน ในการนำเสนอความร่วมมือ จากที่ได้กล่าวมานั้น จึงสามารถแสดงองค์ประกอบของความร่วมมือในรูปแบบตารางสรุปข้อเสนอผลงานที่เกี่ยวกับความร่วมมือ ตามตารางสรุปความร่วมมือของนักวิชาการที่ข้อ ดังตารางตารางที่

ตารางที่ 2.1 แนวคิดความร่วมมือจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ชื่อผู้เสนอ	ความร่วมมือ
Wood and Gray (1991)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมกันกำหนดโครงสร้าง หน้าที่ กฎเกณฑ์ 2. ปฏิบัติงานและการตัดสินใจร่วมกัน 3. ร่วมกันประเมินผล
Starkey (1997)	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งปันทรัพยากร 2. สร้างความรู้ต่าง ๆ ร่วมกัน 3. ค้นหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน 4. ปฏิบัติตนร่วมกัน 5. แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร 6. การสร้างความสัมพันธ์อย่างอิสระร่วมกัน
Mandell (2001)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ร่วมกันวางเป้าหมาย 2. แลกเปลี่ยนเป้าหมาย 3. ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ 4. สร้างปฏิบัติสัมพันธ์ระยะยาวร่วมกัน
Agranoff and McGuire (2003)	<ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน 2. ร่วมกันหาข้อตกลง 3. ร่วมสรรสร้างเป้าหมาย 4. ฟังพาท้ายกัน 5. แบ่งทรัพยากรร่วมกัน 6. วางแผนเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน 7. ปฏิบัติงานร่วมกัน 8. มีการเจรจาต่อรองระหว่างองค์การร่วมกัน

ตารางที่ 2.1 แนวคิดความร่วมมือจากนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

ชื่อผู้เสนอ	ความร่วมมือ
Mattessich, Monsey and Murray-Close(2001)	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการติดต่อสื่อสาร 2. ให้ความเชื่อและความนับถือซึ่งกันและกัน 3. มีความเท่าเทียมกันและมีอำนาจในการดำเนินการด้วยกัน 4. เป็นพันธมิตรกัน 5. มีการเจรจาต่อรองกัน 6. แบ่งปันความรู้ระหว่างองค์กร
Agranoff (2006)	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อแลกเปลี่ยนนโยบาย 2. แลกเปลี่ยนเทคโนโลยี 3. ร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา 4. ร่วมกันปฏิบัติงาน 5. ส่งเสริมการฝึกทักษะการอบรมและความร่วมมือกัน 6. ร่วมกันปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติงานระหว่างองค์กร 7. สร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการ

ที่มา : วรสุดา สุขารมณฺ์. (2554)

จากตารางที่ 2.1 จะเห็นได้ว่านักวิชาการแต่ละท่านได้ศึกษาถึงองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ของความร่วมมือ และสามารถนำมาเป็นความร่วมมือ มาสรุปเป็นประเภทของความร่วมมือได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ความร่วมมือในการทำแผน 2) ความร่วมมือสนทนการแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) ความร่วมมือในการปฏิบัติ 4) ความร่วมมือในการประเมินผล และ 5) ความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลงจากความร่วมมือทั้ง 5 ด้านนี้ วรสุดา สุขารมณฺ์. (2554) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของความร่วมมือแบบบูรณาการ ดังตารางตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แนวคิดความร่วมมือแบบบูรณาการ

องค์ประกอบ	นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง	ความร่วมมือ
- ร่วมกันกำหนดโครงสร้าง หน้าที่ และกฎเกณฑ์	Wood and Gray (1991)	1. ความร่วมมือในการทำ แผน
- ค้นหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน	Starkey (1997)	
- ร่วมกันวางเป้าหมาย - แลกเปลี่ยนเป้าหมาย	Mandell (2001)	
- ร่วมสรรสร้างเป้าหมาย - วางแผนเชิงกลยุทธ์ร่วมกัน	Agranoff and McGuire (2003)	
- เพื่อแลกเปลี่ยนนโยบาย - ร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา	Agranoff (2006)	
- ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ	Mandell (2001)	
- สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน	Agranoff and McGuire (2003)	
- แบ่งปันความรู้ระหว่างองค์กร	Mattessich, Monsey and Murray-Close (2001)	
- แลกเปลี่ยนเทคโนโลยี - ส่งเสริมการฝึกทักษะการอบรม และความร่วมมือกัน	Agranoff (2006)	
- สร้างปฏิบัติสัมพันธ์ระยะยาว ร่วมกัน	Mandell (2001)	3. ความร่วมมือในการ ปฏิบัติ
- ร่วมกันประเมินผล	Wood and Gray (1991)	
- ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ	Mandell (2001)	2. ความร่วมมือในการ แลกเปลี่ยนข้อมูล
- สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน	Agranoff and McGuire (2003)	
- แบ่งปันความรู้ระหว่างองค์กร		

ตารางที่ 2.2 แนวคิดความร่วมมือแบบบูรณาการ (ต่อ)

องค์ประกอบ	นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง	ความร่วมมือ
- แลกเปลี่ยนเทคโนโลยี - ส่งเสริมการฝึกทักษะการ อบรมและความร่วมมือกัน	Agranoff (2006)	2. ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน ข้อมูล
- สร้างปฏิบัติสัมพันธ์ระยะยาว ร่วมกัน	Mandell (2001)	3. ความร่วมมือในการปฏิบัติ
- ร่วมกันประเมินผล	Wood and Gray (1991)	
- มีความเท่าเทียมกันและมี อำนาจในการดำเนินการ ด้วยกัน - ให้ความเชื่อและความนับถือ ซึ่งกันและกัน	Mattessich, Monsey and Murray-Close (2001)	4. ความร่วมมือในการ ประเมินผล
- ร่วมกันหาข้อตกลง	Agranoff and McGuire (2003)	
- สร้างความร่วมมืออย่างเป็นทางการ	Agranoff (2006)	5. ความร่วมมือในการบันทึก ข้อตกลง

ที่มา : ประยุกต์จาก วรสุดา สุขารมณ. (2554)

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือสรุปได้ว่า แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความจำเป็นอย่างมาก โดยวิธีการที่องค์กรต่าง ๆ ได้นำมาประกอบการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดบทบาทขององค์กรให้ชัดเจนเกี่ยวกับการร่วมมือจัดทำแผนการปฏิบัติงานและข้อตกลงผ่านองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ

ทั้งนี้ กนกอร สมปราชญ์ (2548) ได้กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความสำเร็จ เป็นสิ่งที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระหว่าง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมืออาจมีทั้งในระดับแบบไม่เป็นทางการ ไปจนถึงระดับที่เป็นทางการ ผ่านการดำเนินการ ในด้านการวางแผน การสร้างความสัมพันธ์เชิงความร่วมมืออย่างจริงจัง กล่าวได้ว่า ความร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ส่งเสริมความชุมชน เพิ่มความตระหนักในการยอมรับประโยชน์ในการขยายขอบเขตการใช้ทรัพยากรร่วมกันด้วยการลดทอนความซ้ำซ้อน

พิสิฐ เทพไกรวัล (2554) ได้นำเสนอลำดับขั้นเพื่อความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือ (The Steps to Successful Collaboration) มีลำดับขั้นในการดำเนินการดังนี้

1) ระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Identify Stakeholder) ความร่วมมือจะประสบผลสำเร็จได้ต้องมีการระบุถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจะได้ร่วมประชุมวางแผนกำหนดความต้องการ นิยาม เป้าหมายและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดจากความเป็นผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของแต่ละคน ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณประโยชน์ต่อการสร้างความร่วมมือ

2) การสนองเหตุผลและความต้องการในการมีส่วนร่วม (Have Collaborators State Their Reasons for Wanting to Participate) หลังจากการกำหนดผู้เป็นหุ้นส่วนความร่วมมือซึ่งอาจอยู่ในรูปตัวแทนองค์กรหรือครอบครัวชุมชนแล้ว ต้องทบทวนอยู่เสมอว่าความร่วมมือที่ดำเนินการอยู่ได้สนองความต้องการ โดยทำให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากรและแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญเพื่อสนองตอบความต้องการและเป้าหมายของชุมชนแล้วหรือยัง

3) สร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน (Get a Commitment to Stated Goals) ความร่วมมือที่เกิดจากการสั่งการ จะไม่ทำให้เกิดจิตสำนึกและการแลกเปลี่ยนความคิด และหากปราศจากการแลกเปลี่ยนความคิดในการกำหนดเป้าหมาย จะทำให้โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือมีน้อย ดังนั้นควรพิจารณาถึงข้อคำถามต่อไปนี้อยู่เสมอ คือ 1) ใครมีพันธสัญญาและมีความสามารถในการระดมทรัพยากร 2) ใครคือผู้สนับสนุนหรือผู้ดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ 3) ทุกคนมีทักษะเฉพาะ มีอำนาจหรือมีความรู้ที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือหรือไม่ 4) ครอบครัวและชุมชนจะได้รับประโยชน์จากการเมืองครั้งนี้หรือไม่ 5) เราเป็นหุ้นส่วนที่สะท้อนความต้องการที่หลากหลายของชุมชนหรือไม่ 6) ประโยชน์ของความร่วมมือจะมีความสำคัญกว่าค่าใช้จ่ายหรือไม่ 7) เราเคยรู้มาก่อนหรือไม่ ว่าเคยมีความร่วมมือระหว่างกลุ่มขององค์กรและ

ชุมชนในอดีต 8) ผู้บริโภคมักจะมีความสำคัญเท่ากับหุ้นส่วนใช่หรือไม่ 9) องค์กรแต่ละแห่งมีกลุ่มทีมงานที่พอเพียง และมีเงินทุนที่จะสนับสนุนกิจกรรมความร่วมมืออย่างพอเพียงในการดำเนินการวันต่อวันใช่หรือไม่ 10) สิ่งใดที่สังคมและผู้นำจะต้องมีต่อการสร้างความร่วมมือ

4) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม (Establishing a Shared Vision) การสร้างความร่วมมือจะประสบความสำเร็จจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีภูมิหลังและมุมมองที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามความหลากหลายอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจและการควบคุม การหลอมรวมความร่วมมือทำได้ดังนี้ 1) ในระหว่างอภิปราย ต้องช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนโดยปราศจากการสร้างอาณาจักรทางความคิดส่วนตัวจนเกินไป 2) สร้างให้เกิดภาวะที่ง่ายต่อการตัดสินใจด้วยคำถาม ได้แก่ ผู้ร่วมมือจะรักษาความสมดุลระหว่างการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบได้อย่างไร ผู้ร่วมมือจะย้อนกลับมาประเมินและจะประสบผลสำเร็จได้อย่างไร จะได้ฉลองความสำเร็จหรือไม่ และจะทำอย่างไร ผู้ร่วมมือทุกคนมีความรู้สึกว่าได้รับการแบ่งปันอำนาจใช่หรือไม่ และประสบการณ์ใดที่ได้จากครอบครัวหรือเพื่อนบ้านที่ได้นำมาใช้ในการวางแผนสร้างความร่วมมือ 3) สร้างการยอมรับในนิยาม วิธีการและบทบาทของสมาชิกโดยการพิจารณาคำถาม ได้แก่ กิจกรรมที่ดำเนินอยู่เป็นการให้โอกาสในการมีส่วนร่วมพอเพียงแล้วใช่หรือไม่ ทุกคนมีอำนาจในการตัดสินใจใช่หรือไม่ ทุกคนมีความเข้าใจอย่างแจ่มชัดต่อพันธสัญญาแล้วใช่หรือไม่ การประชุมดำเนินไปอย่างไร และจะมีการสื่อสารข้อเสนอเกี่ยวกับความร่วมมือในการดำเนินงาน และพันธกิจต่าง ๆ ใช่หรือไม่ 4) สร้างและประกาศพันธกิจเพื่อแสดงถึงวิสัยทัศน์และเป้าหมายร่วมโดยการเน้นย้ำด้วยคำถาม ได้แก่ ใครคือผู้ที่ปฏิบัติตามพันธกิจเหล่านี้ สิ่งใดบ้างที่ต้องเตรียมการ และอะไรคือ ความปรารถนาของหุ้นส่วนทุกคน 5) กำหนดวิธีการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีการกำหนดเวลาในการพบปะสังสรรค์อย่างไม่เป็นทางการระหว่างหุ้นส่วนต่างๆ มีการกำหนดกลไกให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสาร มีการสร้างบรรยากาศที่เป็นการให้เสรีภาพในการใช้ภาวะผู้นำของหุ้นส่วนทุกคน 6) ให้โอกาสทุกคนแลกเปลี่ยนข่าวสารการประชุม มีการเลือกประเด็นที่เป็นแนวคิดของแต่ละคนมาสื่อสารและอภิปรายเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น

5) การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ (Developing a Collaborative Strategic Plan) การวางแผนยุทธศาสตร์เป็นการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสำเร็จระยะยาวภายในสอง

ถึงสี่ปี ในที่ประชุมผู้มีส่วนร่วมทุกคน ต้องร่วมแลกเปลี่ยนความเชี่ยวชาญ ความหวัง สิ่งที่เป็น ความวิตกกังวล และร่วมกันร่างแผนยุทธศาสตร์ โดยคำนึงถึงความใส่ใจต่อทรัพยากรที่ขาดแคลน เน้นมุมมองที่หลากหลาย อธิบายถึงรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะเกิดผลต่อองค์การและ เพื่อนบ้าน ส่งเสริมให้เกิดความสามารถในการชี้แจงเหตุผล บริการจัดการ โดยการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลอื่น สร้างพันธะสัญญาความร่วมมือในการสร้างพันธกิจและเป้าหมาย และ ประเมินจุดแข็งจุดอ่อนของหุ้นส่วนทุกคน

6) การกำหนดข้อปฏิบัติในการประชุม (Determining Meeting Rules) ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย สามารถร่วมกำหนดข้อปฏิบัติบางส่วนในการประชุม ซึ่งอาจเป็นเพียงเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือเรื่องที่เป็นได้แก่ 1) เริ่มประชุมตามวาระที่กำหนดให้ และมีเวลาเพียงพอต่อการอภิปรายในแต่ละประเด็น 2) หุ้นส่วนแต่ละคนต้องได้รับการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบและ บทบาทในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติให้เสร็จสมบูรณ์ภายในเวลาที่กำหนด 3) เริ่มต้นและสิ้นสุด การประชุมอย่างตรงเวลา และ 4) การใช้ภาวะผู้นำให้เกิดประสิทธิผลเป็นกุญแจสำคัญที่จะ ดำเนินการในทุกขั้นตอน ซึ่งผู้นำจะต้องใช้ความพยายามอย่างสูงเพื่อแสวงหาข้อตกลงร่วมกันของ ตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ

7) การสร้างข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการตัดสินใจ (Building Consensus about Decision Making) ข้อขัดแย้งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเกิดขึ้น ดังนั้นการสร้าง ความร่วมมือจึง ถือเป็นสิ่งที่ท้าทาย การย้อนกลับไปทบทวนเพื่อหาคำตอบของข้อขัดแย้งและทักษะ การสร้างข้อตกลงร่วมกันเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จ การให้ความไว้วางใจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ หากปราศจากความไว้วางใจแล้วหุ้นส่วนทุกคนจะไม่ยอมเปิดเผยความคิดเห็นส่วนตัว นอกจาก ความไว้วางใจแล้วยังมีประเด็นอื่น ๆ อีกที่จะส่งเสริมให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน ได้แก่ 1) การสร้าง ความสัมพันธ์โดยกำหนดให้มีช่วงเวลาเป็นระยะ ๆ ในการร่วมอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความ คับข้องใจหรือการยกข้อสงสัย 2) ดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายทั่ว ๆ ไป และมีการ กำหนดวาระที่จะสะท้อนผลของการปฏิบัติตามจุดประสงค์นั้น 3) สื่อสารข้อมูลอย่างทั่วถึงเพื่อให้ ทุกคนได้ศึกษาทบทวนและนำไปสู่ข้อสรุปในที่ประชุม และ 4) การแสดงความยินดีกับความสำเร็จ หลังสิ้นสุดการทำงานเพราะเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างหนึ่งต่อการสร้างทีมงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับความร่วมมือข้างต้นสรุปได้ว่าสิ่งจำเป็นที่จะช่วยสร้างความร่วมมือนั้นประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ มากมาย ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้นำองค์ประกอบทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านความร่วมมือในการทำแผน 2) ด้านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติ 4) ด้านความร่วมมือในการประเมินผล และ 5) ด้านความร่วมมือในการบันทึก จากแนวคิดของ (วรสุดา สุขารมณ, 2554) มาใช้ศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมถึงชุมชนท้องถิ่นองค์การในการศึกษาหาแนวทางการจัดการความร่วมมือของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ชุมชน ที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีการดำเนินการเชื่อมโยงกันในทุกภาคส่วนต่อไป

2.4 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

การจัดการ เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลทำงานร่วมกันในกลุ่ม ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือ เป็นกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การโดยการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การชักนำ/การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) มนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากรข้อมูลขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2552) ได้กล่าวเกี่ยวกับการจัดการไว้ว่า การจัดการจะต้องประกอบด้วยคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน และผู้จัดการหรือผู้บริหารคือผู้ที่ประสานทรัพยากรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน สิ่งของ และวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยมุ่งหวังว่าจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ศิริวรรณ และคณะ (2546) ได้กล่าวว่า การจัดการเป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานกันซึ่งผู้จัดการต้องเข้ามาช่วยเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ประเด็นสำคัญของการจัดการมีลักษณะดังนี้ 1) การจัดการสามารถที่ประยุกต์ใช้กับองค์การใด องค์การหนึ่งได้ 2) เป้าหมายของผู้บริหารทุกคน คือ การสร้างกำไร 3) การจัดการเกี่ยวข้องกับผลผลิต (Productivity) ซึ่งหมายถึง ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) และ 4) การจัดการนำมาใช้สำหรับผู้บริหารในทุกระดับขั้นขององค์การ

2.4.1 ความหมายเกี่ยวกับการจัดการ

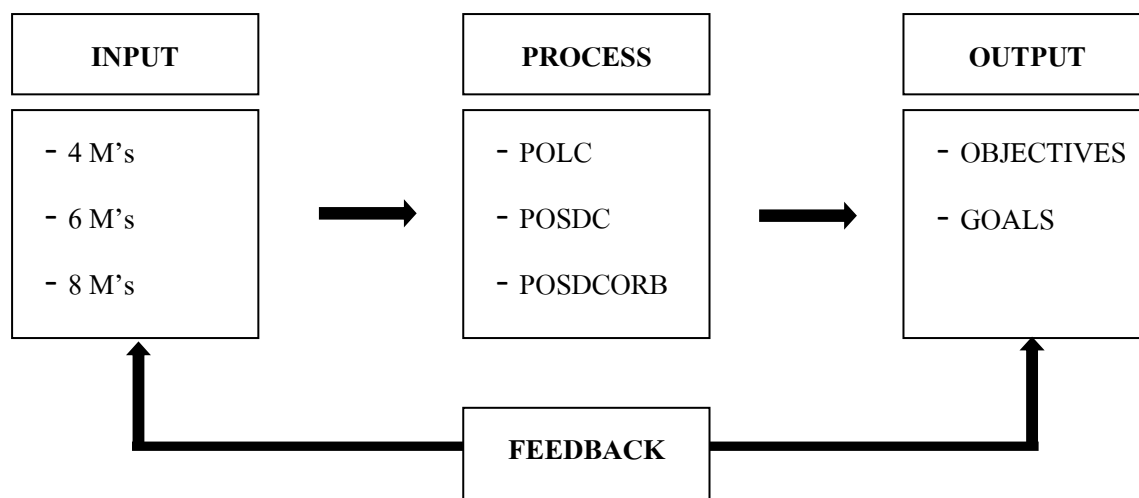
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545, น.13) ได้ให้ความหมายของการจัดการ (Management) คือ กระบวนการในการประสานบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยทั่วไปในการบริหารมักจะอาศัยทรัพยากรหลักประเภทวัสดุ อุปกรณ์ คน เงิน และข่าวสารข้อมูล

สมยศ นาวิการ (2536, น.23) กล่าวว่า กระบวนการจัดการว่าเป็นกิจกรรมของการบริหารที่สำคัญ 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม รูปแบบของการบริหารดังกล่าวนี้ ได้รับการพัฒนาขึ้นเมื่อประมาณปลายศตวรรษที่สิบเก้า

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2545, น.421) ได้กล่าวว่า กระบวนการจัดการ หมายถึง กระบวนการดำเนินงานจะต้องเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ เป็นการตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร นอกจากจะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยังทำให้สมาชิกในองค์กรมีความมั่นใจในการทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การจัดลำดับการทำงานที่ดีไม่ควรมีลักษณะตายตัวต้องยืดหยุ่น ได้ตามสถานการณ์อาจมีการปรับปรุงแก้ไข หรือปรับเปลี่ยนลำดับการทำงานได้เสมอ ส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมากขึ้นด้วย

นราวุฒิ ระพันธ์คำ (2551) ได้กล่าวถึงการจัดการ หมายถึง ภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ด้วยดี

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, น.211) ให้ความหมายการจัดการ คือ กระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร คือ

ภาพประกอบที่ 3 กระบวนการจัดการ

ที่มา: ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545, น.211)

ภาพประกอบที่ 3 แสดงกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร สามารถอธิบายทั้ง 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) กระบวนการนำเข้า (INPUT) คือ ทรัพยากรทางการบริหาร (Management resources) อันได้แก่ 4 M's ประกอบด้วยดังนี้คือ คน (Man), เงิน (Money), วัสดุคิบ (Material) และวิธีการ/จัดการ (Method/Management) ถูกนำเข้าไปในระบบเพื่อการประมวลผลหรือการบริการที่เติบโตและพัฒนาก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรมการผลิต และการบริการที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียง 4 ประการเริ่มไม่เพียงพอสำหรับเป้าหมาย จึงได้เพิ่มขึ้นอีก 2 M's เป็น 6M's ได้แก่ เครื่องจักรกล (Machine) และการตลาด (Market) ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญ หรือคุณค่าของจิตใจของผู้ปฏิบัติงานที่มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของคนงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญกำลังใจ (Morale) เข้าไปเป็น 7 M's และเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ระบบการสื่อสารไร้พรมแดนที่ติดต่อเชื่อมโยงกันเป็นระบบเครือข่ายครอบคลุมทั่วโลกทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็วใครไม่รู้หรือไม่มีข้อมูลย่อมเสียเปรียบในเชิงธุรกิจจึงได้เพิ่ม ข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปในทรัพยากรกระบวนการผลิตรวมเป็น 8M's ซึ่งเป็นทรัพยากรเหล่านี้จะเพิ่มขึ้นไปเรื่อย ๆ ไม่สิ้นสุดตราบเท่าที่ระบบอุตสาหกรรมการผลิตการจดจำหน่าย และการบริการยังคงพัฒนาและก้าวไปไม่หยุดยั้ง

2) กระบวนการประมวลผล (PROCESS) คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำในปัจจุบันมีหน้าที่ 4 ประการ ได้แก่ POLC การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การชี้นำ (Leading) และการควบคุม (Controlling) ซึ่งมีพัฒนาการของแนวคิดมาตั้งแต่สมัยของฟาโยล์ (Fayol) ปี 1916 ที่เห็นว่าหน้าที่การจัดการ ประกอบด้วย POCCC ได้แก่ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การสั่งการ (Commanding), การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุม (Controlling) ต่อมาในปี 1937 กุลิกและเออร์วิค (Gulick and Urwick) เห็นว่ากระบวนการจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning), การจัดการองค์การ (Organizing), การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing), การอำนวยการ (Directing), การประสานงาน (Coordinating), การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ซึ่งนิยมเรียกว่า POCD CORB ครั้งเมื่อเข้าปี 1972 คูนต์ซ์ (Koontz) มีความคิดเห็นว่าหน้าที่ทางการจัดการคือ POSDC ได้แก่ การวางแผน (Planning), การจัดองค์การ (Organizing), การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing), การอำนวยการ (Directing), และการควบคุม (Controlling) ซึ่งเป็นแนวคิดของเขาเปลี่ยนแปลงไปชัดเจน โดยในปี 1988 คูนต์ซ์ และเวียห์ริช (Koontz and Wehrich) เขียนตำราใช้ชื่อว่า Management ร่วมกันและเปลี่ยนหน้าที่ทางการจัดการจากตัว D (Directing) เป็น L (Leading) พัฒนาด้านแนวคิดดังกล่าวยังคงก้าวต่อไปไม่หยุดยั้ง บางทีในยุคหน้าเราอาจเห็นหน้าที่การจัดการที่เหลืออักษรเพียงตัวเดียว หรือสองตัวเท่านั้นก็ได้ ดังนั้นอาจสรุปหน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานทางการจัดการได้ว่าเป็น เครื่องมือที่ใช้กระบวนการ (Process) แปรรูปทรัพยากรที่นำเข้าไปให้เป็นผลผลิตตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์การต่อไป

3) กระบวนการนำออก (OUTPUT) คือ เป้าหมาย (Goals) หรือ วัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การ ที่นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปในขั้นตอนที่สองเป้าหมายขององค์การสามารถแบ่งขยายได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ องค์การที่มีเป้าหมายที่มุ่งแสวงหากำไร (Profit) และองค์การมีเป้าหมายไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-profit) หรืออาจแบ่งเป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้ากับองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ (Services) ก็ได้

Rue และ Byars (2002) กล่าวว่า การจัดการ คือ รูปแบบของงานซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การอื่น ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

Robbins และ DeCenzo (2005) การจัดการ (Management) หมายถึง ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่างๆสำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร ซึ่งตามความหมายนี้องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ ขบวนการ (process) ประสิทธิภาพ (efficiency) และประสิทธิผล (effectiveness) ขบวนการ (process) ในความหมายของการจัดการนี้หมายถึงหน้าที่ต่างๆด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การโน้มนำองค์กร และการควบคุม ซึ่งจะได้อธิบายละเอียดต่อไปในหัวข้อต่อไปเกี่ยวกับ หน้าที่และขบวนการจัดการ

Drucker (2005) เสนอเป็นหลักการว่ากระบวนการจัดการประกอบด้วย กระบวนการที่หนึ่ง การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดหน้าที่การทำงานที่ต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยกำหนดว่าจะดำเนินการอย่างไรและดำเนินการเมื่อไร เพื่อให้ความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ การวางแผนต้องควบคุมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

กระบวนการที่สอง การจัดองค์กร (Organizing) เป็นการมอบหมายงานให้บุคคลในแผนกหรือฝ่ายได้ปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้ เมื่อแผนกหรือฝ่ายประสบความสำเร็จก็จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จไปด้วยดี

กระบวนการที่สาม การเป็นผู้นำ (Leading) เป็นการจูงใจ การชักนำ การกระตุ้น และชี้ทิศทางให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย โดยการเพิ่มผลผลิตและเน้นมนุษย์สัมพันธ์ทำให้เกิดระดับผลผลิตในระยะยาวที่สูงกว่าภาวะงานเพราะคนมักไม่ค่อยชอบภาวะงาน

กระบวนการที่สี่ การควบคุม (Controlling) เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหาร ที่จะต้องรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน เปรียบเทียบผลงานปัจจุบันกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และทำการตัดสินใจไปตามเกณฑ์หรือไม่

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545, น.17) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการในธุรกิจท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ยังต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคม และสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่

ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางและประสบความสำเร็จ
ล้มเหลว

ดังนั้น สรุปความหมายของการจัดการได้ว่า การจัดการ คือ กระบวนการในการ
ประสานบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ โดยทุกๆ ไป
จะต้องตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร และในการจัดการจะอาศัยกิจกรรม
ของการบริหารจัดการที่สำคัญ 4 อย่าง คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุม
และจะต้องดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนตามลำดับ นอกจากนี้จะเป็นการลดความไม่แน่นอนแล้ว ยัง
ทำให้องค์กรมีความมั่นใจในการทำงานทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ การประสานการทำงานของ
บุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จ
ได้ด้วยดี ประกอบกับการจัดลำดับการทำงานที่ดี ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิผลมาก
ขึ้นด้วย

2.4.2 กระบวนการจัดการ

Gulick และ Urwick (1973) เสนอเป็นหลักการว่า กระบวนการจัดการ
ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ หรือเรียกว่า POSDCORB ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือการกำหนดการไว้ล่วงหน้า
ว่าจะทำอะไร ในการบริหารงานใด ๆ ก็ตามผู้บริหารจะต้องรู้จักวางแผน เพราะการวางแผนเป็น
หลักการสำคัญมูลฐานของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า แผนงานเป็น
หลักและเป็นรากฐานของการปฏิบัติงานทั้งปวง ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะ
ทำงานให้ได้ผลดี การวางแผนในการบริหารนั้นอาจจัดเป็นแผนระยะสั้น หรือแผนระยะยาวก็ได้
รูปแบบของแผนงานควรประกอบด้วยวัตถุประสงค์ นโยบาย แนวปฏิบัติและมาตรฐานของงาน ใน
การวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า จะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร (How) จะใช้เงิน
เท่าไร (How money) จะมอบหมายให้ใครทำ (Who) และจะกระทำเมื่อไร (When) นอกจากนี้
ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงสภาพภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศ ระบบของสังคม พฤติกรรม
ของบุคคลตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันเป็นที่ยึดถือของบุคคลในกลุ่มนั้น ๆ ด้วย

2) การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์การหรือหน่วยงาน โดยการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานเป็นหน่วยงานย่อย พร้อมทั้งวัตถุประสงค์กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดงานควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะหน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วย พร้อมทั้งกำหนด ช่วงการบังคับบัญชาไว้ด้วย ซึ่งตามปกติช่วงการบังคับบัญชาจะอยู่ระหว่าง 3-15 หน่วยงาน การจัดองค์การเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะถ้ามีการจัดองค์การที่ดีจะช่วยให้เกิดความราบรื่นในองค์กรนั้น ในการจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การ เพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์กรเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อ

3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การดำเนินการบริหารงานบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาสู่หน่วยงาน มีการปฐมนิเทศ และมอบหมายงานให้ทั้งบุคคลใหม่ และบุคลากรเก่า มีการพิจารณาเรื่องความดีความชอบและสวัสดิการ เนื่องจากคนเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารพึงเอาใจใส่ชีวิตความเป็นอยู่ และความสุขความทุกข์ของผู้ร่วมงาน ดูแลผู้ร่วมงานของหน่วยงานให้อยู่ในสภาพที่จะปฏิบัติงาน ได้อย่างเต็มความสามารถ มีการมอบหมายงานใหม่เหมาะสมกับบุคคล และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ร่วมงาน โดยเสมอภาคกัน ในการบริหารงานบุคคลในปัจจุบันมีใช้อยู่ 2 ระบบ คือ

ระบบที่ 1 ระบบคุณธรรม (Merit system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ใช้หลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ (1) หลักความเสมอภาค เช่น ใช้สิทธิสมัครสอบได้ทุกคน (2) หลักความสามารถ เช่น ให้ผู้สอบได้คะแนนสูงกว่าได้รับการบรรจุก่อน (3) หลักความมั่นคง เช่น ให้ผู้ร่วมงานได้รับความคุ้มครองเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่ (4) หลักความเป็นกลางทางการเมือง เช่น ห้ามข้าราชการฝักใฝ่ทางการเมือง

ระบบที่ 2 ระบบอุปถัมภ์ (Patronage system) เป็นระบบบริหารงานบุคคลที่ตรงข้ามกับระบบคุณธรรมส่วนใหญ่จะใช้ระบบเครือญาติ หรือระบบพวกพ้อง

4) การอำนวยการ (Directing) เป็นขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการบริหารและเป็นบทบาทที่สำคัญของนักบริหาร เพราะการสั่งการและคำสั่งของผู้บริหารจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมขององค์การหรือหน่วยงาน ซึ่งอาจจะปฏิบัติตามหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ก็ได้ การสั่งการเป็นการตัดสินใจของผู้บริหาร ในการกำหนดให้ผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน หรือ

ดำเนินการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นการตัดสินใจในการเลือกทางเดินขององค์กรก็ได้ ในการตั้งการนั้นผู้บริหารอาจตั้งการได้ 2 วิธี คือ การตั้งการเป็นลายลักษณ์อักษร และการตั้งการด้วยวาจา ในการตั้งการนั้นมีข้อที่ควรคำนึงถึง คือ

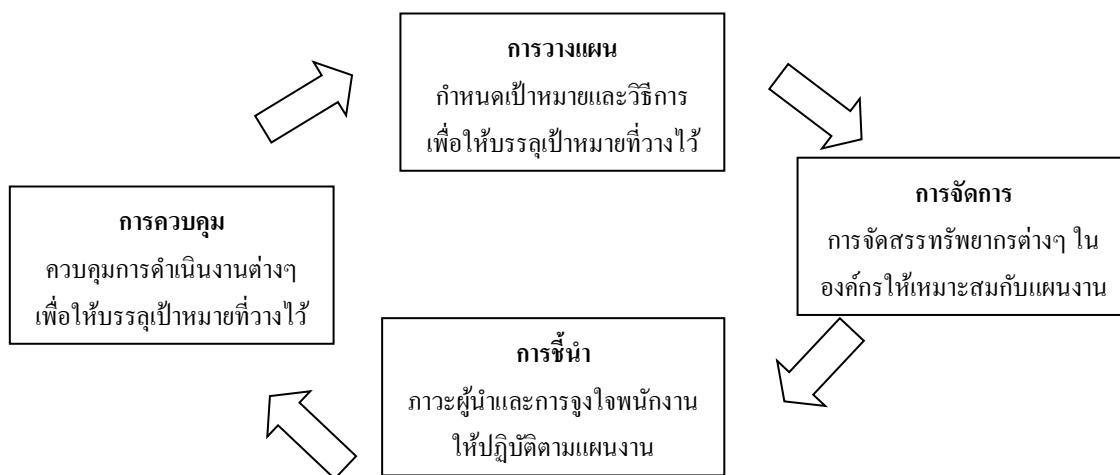
1. การตั้งการนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรเพียงใด
2. ผู้บริหารมีข้อมูล ผลการวิจัยและความคิดของนักวิชาการประกอบการตัดสินใจตั้งการเพียงใด
3. คำนึงถึงความสามารถของผู้รับคำสั่งด้วยหรือยัง
4. ปัจจัยเกื้อกูลและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน
5. เป็นคำสั่งที่ชัดเจน และเกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้สั่งและผู้รับคำสั่งหรือไม่

5) การประสานงาน (Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือตำแหน่งที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารภายในองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร การประสานงานระหว่างหน่วยงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร การประสานงานเป็นขั้นหนึ่งของกระบวนการบริหาร ซึ่งผู้บริหารจะต้องใช้เทคนิคในการส่งเสริม ชักจูง ตักเตือน และช่วยเหลือให้ทุกหน่วยงานขององค์กร หน้าที่ขององค์กรเป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง วัตถุประสงค์ กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติตามกำหนดเวลาและสถานที่ตลอดจนผู้รับผิดชอบ ทำให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่าเป็นเวลาใด ใครทำอะไร ที่ไหน และทำอย่างไร เป็นการสะดวก ทุกฝ่ายในการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับกระบวนการของการผลิตและผลผลิตต่อไป

Bartol, Martin, Tein, และ Matthew. (1998). กล่าวว่า การจัดการเป็นกระบวนการในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยการทำหน้าที่หลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การชี้นำ และการควบคุมองค์กร

สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ได้ให้อธิบายถึง การจัดการใกล้เคียงกับ Bartol, Martin, Tein, และ Matthew. ว่าการจัดการ คือ การทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งรวมถึงกิจกรรม 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การชี้นำ และการควบคุมองค์กร นอกจากนี้กิจกรรมการจัดการให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

การตัดสินใจในการบริหารจัดการ การจัดการเชิงกลยุทธ์ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การบริหารกลุ่ม และการจัดการในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ดังภาพที่ 4

ภาพประกอบที่ 4 กิจกรรมหลักในการจัดการ

ที่มา: ศาคร สุขศรีวงศ์ (2550, น.27)

จากภาพประกอบที่ 4 เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่ง (ศาคร สุขศรีวงศ์, 2550, น.27) กล่าวถึงกิจกรรมหลักทางการจัดการแบ่งออกเป็นกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 4 ประการ คือ

กิจกรรมที่ 1 การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การกำหนดขอบเขตของธุรกิจ ตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ตลอดจนกำหนดวิธีการเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

กิจกรรมที่ 2 การจัดองค์การ (Organizing) ประกอบด้วย การจัดบุคคล แบ่งแผนงาน และจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด การวางแผนและการจัดการองค์การนี้จัดได้ว่าอยู่ในส่วนของการคิดซึ่งเป็นนามธรรมเพื่อให้ส่วนการคิดนี้นำไปสู่การกระทำที่สำเร็จเป็นรูปธรรมจะต้องอาศัยสมาชิกในองค์กรซึ่งหมายถึงตนเองและผู้อื่นร่วมกันทำงาน และเพื่อให้สมาชิกสามารถทำงานได้ตามความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่และบรรลุวัตถุประสงค์ จะต้องอาศัยกิจกรรมในลำดับต่อไปนี้ เรียกว่า การชี้แนะ

กิจกรรมที่ 3 การชี้นำ (Leading) ประกอบด้วยเนื้อหา 2 เรื่องสำคัญ คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) ซึ่งเกี่ยวกับการพัฒนาตัวผู้บริหารเอง และการจูงใจ (Motivation) ซึ่งเกี่ยวกับการชักจูงหรือการกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ

กิจกรรมที่ 4 การควบคุมองค์กร (Controlling) เป็นการควบคุมองค์กรให้การดำเนินงานต่างๆภายในองค์กร เป็นไปตามแผนงาน ความคาดหวังหรือมาตรฐานที่กำหนด

กนกวรรณ คุณศรีแก้ว. (2549) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบ หรือกระบวนการจัดการ ประกอบด้วยหลัก 5 ประการ ได้แก่

1) การวางแผน (Planning) คือกระบวนการในขั้นตอนการกำหนดเป้าหมายการวางกลยุทธ์เพื่อให้การดำเนินการสามารถไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้โดยผ่านกระบวนการในการวิเคราะห์และการคาดการณ์เกี่ยวกับทรัพยากร และปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต การวางแผนงานนี้จะต้องคำนึงถึงการบูรณาการระหว่างระบบงานทุกระบบ ส่วน การวางแผนจึงเปรียบเสมือนแบบพิมพ์เขียวในการทำงานหรือเป็นแผนที่ในการนำทางการดำเนินงานสำหรับองค์กร ทั้งนี้แผนการดำเนินงานต่างๆ สามารถมีการปรับปรุงพัฒนาระหว่างการดำเนินการได้ เพื่อบูรณาการและประสานความร่วมมือในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น ขั้นตอนในการวางแผนสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

1.1) การกำหนดเป้าหมาย (Goal Identifying) เพื่อให้ทราบถึงความต้องการที่แท้จริงขององค์กร อันจะเป็นแนวทางในการนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์

1.2) การรวบรวมข้อมูล (Data Collecting) เช่น การสำรวจและคาดการณ์ เพื่อให้ทราบถึงทรัพยากรและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การรวบรวมข้อมูลควรกระทำทั้งในเชิงกว้างและลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

1.3) การวิเคราะห์ (Analyzing) โดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งในด้านจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และความเสี่ยง (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดทิศทางวางแผนการดำเนินงานและการพัฒนาในด้านต่างๆ

1.4) การกำหนดแผน (Planning) กำหนดแผนหรือขั้นตอนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ แผนอาจมีหลายระดับตามความจำเป็นของระดับในการจัดการ เช่น แผนในเชิงกลยุทธ์ แผนโครงการ หรือแผนดำเนินงาน นอกจากนี้ การกำหนดระยะเวลาของแผนงานจะต้องเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ เช่น แผนระยะยาว (อาจจะเป็น 5 ปี หรือมากกว่า) แผนระยะปานกลาง (ประมาณ 2-3 ปี) และแผนระยะสั้น (แผนประจำปี แผนไตรมาส แผนประจำเดือน)

1.5) การดำเนินงานตามแผน (Implementing) คือการนำแผนงานมาดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้

1.6) การประเมินผล (Evaluating) คือการประเมินผลของแผนว่าเมื่อดำเนินงานตามแผนที่วางไว้แล้ว สามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ หากมีพบว่าแผนที่วางไว้มีข้อบกพร่องจะต้องทำการปรับปรุงแผน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนใหม่อีกครั้งจากนั้นจึงจะกลับเข้าสู่ขั้นตอนของการดำเนินงานตามแผนที่ปรับปรุงแล้วต่อไป ทั้งนี้ การประเมินผลจะต้องทำเป็นระยะๆ ควบคู่ไปตลอดการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

2) การจัดการองค์กร (Organizing) คือการออกแบบและกำหนดภาระงานออกเป็นกลุ่มต่างๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.1) การจัดทำโครงสร้าง

2.2) การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มงานต่างๆ

2.3) การระบุขอบเขตของตำแหน่งงานต่างๆ

3) การจัดตัวบุคคล (Staffing) คือ ภาระหน้าที่ในการบริหารบุคลากร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1) การเสาะหาและคัดเลือกบุคลากร เพื่อให้ได้มาซึ่งคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับลักษณะงานต่างๆ ที่กำหนดไว้ในโครงสร้างองค์กร

3.2) การมอบหมายงานให้เหมาะสมบุคลากร โดยจะต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ หรือศักยภาพของแต่ละบุคคล หรือการยึดหลัก Put the Right Man on the Right Job

4) การสั่งการ (Leading) เป็นการชี้นำ สั่งการ หรือกำกับการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ ซึ่งนับเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดกระบวนการหนึ่งในการบริหาร โดย

จะต้องสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้นและความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนและกลุ่มคน และการมีจริยธรรม จรรยาบรรณ การเอาใจใส่ ความยุติธรรมในการบริหารงาน รวมถึงการมีทักษะในการสื่อสารเป็นอย่างดี เพื่อให้สามารถเอาชนะใจบุคลากรในองค์กร จะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเกิดผลสูงสุดในการทำงาน และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

5) การควบคุม (controlling) การควบคุมถือเป็นขั้นตอนหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหาร เพื่อให้การทำงานเป็นไปตามแผนงานที่วางไว้ และป้องกันมิให้เกิดความเสียหายในด้านต่างๆ โดยการวัดผลงานที่เกิดขึ้นกับมาตรฐานหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างที่ผิดแผกไปจากแผน หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นก็ต้องดำเนินการแก้ไขหรือปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสรุปกระบวนการจัดการ คือ การดำเนินงานตามขั้นตอนตามลำดับ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อใด โดยใคร ทั้งยังเป็นกระบวนการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ที่จะต้องอาศัยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การชี้นำ หรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กร เพื่อให้การจัดการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการของ สาคร สุขศรีวงศ์ (2550) ที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การชี้นำ และการควบคุมองค์กร มาใช้ในการศึกษาหาแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เนื่องจากลักษณะสำคัญของการจัดการดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรปฏิบัติตาม เพื่อให้การจัดการการท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้า และได้รวบรวมผลงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พร้อมได้นำเสนอไว้ดังนี้

วรสุดา สุขารมณ (2554) ศึกษาความร่วมมือระหว่างองค์การในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับความร่วมมือระหว่างองค์การในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความร่วมมือระหว่างองค์การในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยและ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างองค์การในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อมุ่งทดสอบตัวแปรอิสระที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ สามารถทำนายตัวแปรตามได้มากน้อยเพียงใด ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากองค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน จำนวน 426 หน่วยงานและรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารขององค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน จำนวน 11 หน่วยงาน ผลการวิจัย พบว่า ระดับของความร่วมมือมาก คือ ความร่วมมือในการปฏิบัติ และปัจจัยทั้ง 11 ตัวแปรมีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย พร้อมทั้งเป็นแนวทางการส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้งานวิจัยครั้งนี้ ได้บูรณาการในเรื่องของปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อความร่วมมือระหว่างองค์การในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย และสามารถนำกรอบแนวคิดที่ได้จากการวิจัย ไปใช้กับการพัฒนาด้านอื่นๆ ได้

พรกณ พงษ์เพชร (2552) ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาอาเสพติดระหว่างองค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน ศึกษาเฉพาะศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหาอาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อศึกษารูปแบบการบริหารจัดการความร่วมมือที่เกิดขึ้น เพื่อศึกษาทักษะความสามารถของข้าราชการที่จำเป็นต้องมีในการสร้างและบริหารความร่วมมือ และเพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของ ศอ.ปส.ย. ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ

ปราบปรามยาเสพติดภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (สปส.อป.) และคณะทำงานเยาวชน สอ.ปส.ย ส่วนกลาง ผลการศึกษาที่มีดังนี้ กระบวนการสร้างความร่วมมือ เริ่มต้นจากสำนักงาน ป.ป.ส. ได้พูดคุยกับ สปส.อป. เพื่อให้มารับบทบาทด้านการบริหารจัดการทางการเงินในความร่วมมือ จากนั้น จึงได้พูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับแกนนำเยาวชนจากองค์กรภาคเยาวชนต่างๆ ถึงความเป็นไปได้ ในการสร้างความร่วมมือ ต่อมาได้วางกรอบความร่วมมือในประเด็นต่างๆ สำหรับการดำเนินงาน ร่วมกัน และได้สร้างสภาพเงื่อนไขเพื่อเอื้ออำนวยการปฏิสัมพันธ์ โดยการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ ซึ่งสามารถแบ่งความไว้เนื้อเชื่อใจของ สอ.ปส.ย. ได้ 3 ช่วง ได้แก่ “ช่วงเริ่มต้น” ซึ่งองค์กรแต่ละ ฝ่ายมีความไว้วางใจที่ดีต่อกัน ต่อมา คือ “ช่วงสับสน” โดยความไว้เนื้อเชื่อใจลดน้อยลงและ ความสัมพันธ์เริ่มห่างเหินออกไป จนทำให้เกิด “ช่วงฟื้นฟู” ซึ่งเป็นช่วงที่พยายามสร้างความ ไว้วางใจให้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการบริหารจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละฝ่าย ได้พยายามปรับการดำเนินงานร่วมกันเพื่อให้เข้ากับวัฒนธรรมของแต่ละองค์กรได้มากที่สุด รวมถึงมีการบริหารจัดการความขัดแย้ง โดยใช้วิธีการพูดคุยร่วมกันและพยายามปรับแนวทางใน การดำเนินงานเพื่อให้ความร่วมมืออยู่บนพื้นฐานที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์และเห็นพ้องตรงกันมากขึ้น

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือ พบว่า สอ.ปส.ย. ยังไม่สามารถบรรลุผลตามที่ตั้ง ไว้ได้โดยการสร้างความร่วมมือที่เกิดขึ้น โดยรวมยังอยู่ในระดับการประสานงาน (Coordination) และการร่วมปฏิบัติการ (Cooperation) ซึ่งระดับความร่วมมือ (Collaboration) ยังไม่เกิดขึ้นไม่เต็มที่ นักทำให้อย่างไม่สามารถส่งผลต่อการป้องกันยาเสพติดในวงกว้างได้ อย่งไรก็ตาม สอ.ปส.ย. ทำให้ เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และการสนับสนุนทรัพยากรที่เป็นระบบมากขึ้น

วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง (2553) การมีส่วนร่วมของชุมชนและผลกระทบจากการ พัฒนาการท่องเที่ยวต่อพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยผลของการวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวได้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบ ทางด้านบวกหรือด้านลบ ทั้งในด้านของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลดีและผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชน แต่คนในชุมชนเองมีความเต็มใจที่ จะให้การท่องเที่ยวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต เพราะพวกเขาเหล่านั้น เล็งเห็นว่า การท่องเที่ยวได้สร้างผลดีต่อวิถีชีวิตมากกว่าสำหรับในด้านของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ พัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในภาพรวมนั้น พบว่า อยู่ในระดับน้อย โดย

ในด้านของการติดตามและประเมินผลนั้นถือว่าชุมชนมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ในขณะที่การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และหน่วยงานท้องถิ่นได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างเต็มที่ แต่ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่คือ ชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว และยังขาดความร่วมมืออันดีระหว่างกันทั้งคนในชุมชน ผู้ประกอบการ และภาครัฐ ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในช่วงนอกฤดูกาลมากขึ้น อีกทั้งคนในชุมชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกัน เพื่อให้การพัฒนานั้นเกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ธวัชชัย มานิตย์ (2550) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาคำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ก่อนปี พ.ศ. 2539 ชุมชนปาย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ช่วงหลังปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ชุมชนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ได้รับการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจประชาชนมีงานทำและทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ด้านสังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น จะไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมของชุมชนโดยตรง แต่กระแสวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามากับการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนปาย มีการเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ชุมชนได้รับผลกระทบทางด้านกายภาพมากที่สุด การใช้ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้าง เกิดความแออัด ไม่เป็นระเบียบ ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมชุมชนโดยรวม การเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างรวดเร็วส่งผลให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับได้ การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย น้ำ เสียมลพิษทางอากาศ เสียงดังรบกวนส่งผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน การท่องเที่ยวส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนดีขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงการกระจายรายได้ที่ชุมชนได้รับถือว่ายังไม่ทั่วถึง มีเพียงประชาชนส่วนหนึ่งเท่านั้นที่ได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว ชุมชนต้องแบกรับค่าครองชีพที่สูงขึ้น จากราคาสินค้าอุปโภคบริโภค การท่องเที่ยวได้กลายเป็นตัวเร่งให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อความสัมพันธ์ของชาวบ้านภายในชุมชน การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การไหลบ่าเข้ามาของวัฒนธรรม

ต่างกัน ส่งผลให้ ลักษณะการบริโภค การแต่งกาย ภาษา ค่านิยมและความเชื่อขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชนเริ่มเสื่อมถอยลง เกิดปัญหาสังคม ปัญหายาเสพติด ปัญหาหลักทรัพย์ และปัญหา ความแตกแยกภายในชุมชน

ประยงค์ บุญไทย และคณะ (2553) แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่าง ชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับบ้านเก้าเตื่อ หมู่ที่ 3 ตำบล บ้านปง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะเวลา 22 เดือน แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 (1 มีนาคม 2551 ถึง 31 ตุลาคม 2551) ระยะที่ 2 (1 มีนาคม 2552 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2553 และขยาย เวลาดำเนินการ 2 เดือน คือ 1 มีนาคม 2553 ถึง 30 เมษายน 2553) โดยทีมวิจัยชุมชนเป็นผู้ศึกษา หรือดำเนินการหลัก มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ เหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่มีความหลากหลายของกลุ่มคน 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประสาน ความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 3) เพื่อ เสริมสร้างศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ได้ข้อสรุป ผลการวิจัย ที่ สามารถนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ได้ทั้ง 3 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

ศักยภาพของบ้านเก้าเตื่อ มีศักยภาพที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้อย่างดีโดย ภายภาพหมู่บ้านถูกล้อมรอบด้วยหุบเขาทั้งสองด้าน มีสายน้ำ ลำห้วย ไหลผ่านตลอด ทำให้พื้นที่มี ความชุ่มชื้นตลอดปี เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจ อีกทั้งมีสถานประกอบการต่างๆ เช่น บ้านพัก ตากอากาศ รีสอร์ท โรงแรมเป็นต้น รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดม สมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง พบพรรณไม้หลากหลายชนิดเป็นแหล่งอาหารที่อุดม สมบูรณ์ รวมทั้งพืช ผัก สมุนไพรพื้นบ้าน มีน้ำตก 2 แห่ง คือ น้ำตกตาดครก น้ำตกศรีสังวาลย์

1. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่เหมาะสม โดยแยกเป็น 2 ส่วนคือ “แหล่งเรียนรู้” และ “อันหลากหลาย” ที่ชุมชนยังคงสามารถรักษาขนบธรรมเนียม และภูมิปัญญา ท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งถ่ายทอดให้แก่เด็ก เยาวชน และคนอยากศึกษาต่อไป และ การท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ พรรณไม้หลากหลายชนิด มีน้ำตก ป่าต้น น้ำ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนอกจากรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมแล้ว ยังมี ความเหมาะสมระหว่างชุมชน ที่ทางทีมงานได้คำนึงถึงตัวของชุมชนหรือภาพรวมของชุมชนที่ต้อง

ประกอบด้วยหลายส่วน มากกว่าที่จะให้ความสำคัญแก่รูปแบบที่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความสมดุลสอดคล้องกัน ที่สามารถทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน

2. แนวทางในการประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการ กระบวนการวิจัยสามารถพัฒนาระดับความร่วมมือระหว่างชุมชนกับสถานประกอบการ มีข้อสรุปเป็นรูปแบบแนวทาง ให้ชุมชนสามารถปฏิบัติสืบต่อไปได้ คือ 1) การติดต่อประสานงานและการสื่อสารที่เป็นระบบระหว่างชุมชน ทีมงานท่องเที่ยว และสถานประกอบการ มีการประชุมร่วมกันเดือนละครั้ง โดยวิธีหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพในสถานประกอบการแต่ละแห่งรวมทั้งตัวชุมชนด้วย 2) มีกิจกรรมทำต่อเนื่อง ระหว่างทีมงานท่องเที่ยวชุมชน และสถานประกอบการ

3. ชุมชนมีศักยภาพสามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการนำประสบการณ์ และบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยมาปรับปรุง พัฒนา ตนเองให้เกิดทักษะความรู้ความสามารถ เกิดความเชื่อมั่น กล้าคิด กล้าพูด กล้าแสดงออก ที่สามารถนำศักยภาพที่เกิดขึ้นมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว เช่น นำทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่เป็นศักยภาพของชุมชน เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสเรียนรู้ธรรมชาติและพักผ่อน หย่อนใจ ที่อยู่ไม่ไกลจากเมืองมาก เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทชุมชน

ยังพบบทเรียนที่สำคัญ คือ เรียนรู้ ด้านกระบวนการวิจัย ด้านแนวคิด ด้านการทำงานร่วมกัน และด้านการปรับตัว จนเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านทักษะ ด้านนิสัย และด้านแนวความคิด ที่สามารถนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ปัญหาและอุปสรรค ที่สำคัญคือ การบริหารจัดการกลุ่มในด้านบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละฝ่ายยังไม่เป็นระบบ ทีมงานบางส่วนยังขาดความพร้อมในการจัดกิจกรรม มีปัญหาในด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยว

สาลิทิพย์ คณานิตย์ (2555) กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านควนหมาก ตำบลวังใหญ่ อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่าการรวมกลุ่มขององค์กรชุมชนบ้านควนหมากเป็นองค์กรที่รวมกลุ่มกันเพื่อส่งเสริมการลงทุนและการประกอบอาชีพเป็นหลัก โดยมีกลไกในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการส่งเสริมการเรียนรู้และการขยายความร่วมมือเพื่อเพิ่มศักยภาพองค์กรการติดตามและประเมินผล สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้การรวมกลุ่มประสบ

ความสำเร็จ พบว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ชุมชนมีทุนทางสังคมสูง การขอความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้รับการตอบรับจากคนในชุมชนเป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนส่วนกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เกิดจากการมี ทรัพยากรบุคคลทั้งผู้นำและสมาชิกในชุมชนร่วมกันขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาและร่วมแก้ไข ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีสิทธิ์ ร่วมการตัดสินใจ การวางแผน และการประเมินกิจกรรม ต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การประชุมประจำทุกเดือน อีกทั้งการดำเนิน กิจกรรมของชุมชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นการสะท้อนให้เห็นศักยภาพของชุมชน นอกจากนี้การ ขยายเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชนยังเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง ในชุมชนบ้านควนหมาก

สุเมธ ภิญาคง (2552) ศึกษาเรื่องการจัดการที่มีผลต่อปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของ พนักงาน บริษัท อุซาสยามสตีลอินดัสตริยส์ จำกัด (มหาชน) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย อายุระหว่าง 36-45 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3-6/ปวช. มีรายได้ต่อ เดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท และมีระยะเวลาในการทำงาน 11-20 ปี ความคิดเห็นของ พนักงานเกี่ยวกับการ จัดการของบริษัท อุซาสยามสตีลอินดัสตริยส์ จำกัด (มหาชน) อยู่ในระดับ ปานกลาง ในภาพรวมและ รายด้านทุกด้าน โดยพนักงานมีความคิดเห็นด้านการรายงานสูงสุด รองลงมาคือ การอำนวยความสะดวก การวางแผน การประสานงาน การจัดคนเข้าทำงาน การจัดองค์การ และพนักงานมีความคิดเห็นด้านการ ทำงานประมาณต่ำสุด ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของ พนักงาน บริษัท อุซาสยามสตีลอินดัสตริยส์ จำกัด (มหาชน) ภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดย พนักงานมีปัจจัยแรงจูงใจในการทำงาน ด้าน ความรับผิดชอบที่ได้รับสูงสุด รองลงมาคือ ความสำเร็จในการทำงาน สถานภาพของอาชีพ ความมั่นคงปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ในส่วน ลักษณะของงาน การยอมรับ นโยบายและการบริหาร ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ความก้าวหน้า การปกครองบังคับบัญชา เงินเดือน สภาพการ ปฏิบัติงาน ความสัมพันธ์กับ ผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับปานกลาง และพนักงานมีปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานด้านสถานะทาง สังคมต่ำสุด อยู่ในระดับน้อยตามลำดับ

วิไล บุญบรรจง (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยแบ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่นและผู้ประกอบการสถานที่พักชายทะเล และร้านค้าบริเวณชายหาด ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง ทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และผู้ประกอบการสถานที่พักและร้านค้าบริเวณหาด ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน การวางแผนงาน กิจกรรมเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในพื้นที่การปฏิบัติการตามแผนงานที่วางไว้ และการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับต่ำจากภาพรวมของทุกลักษณะการมีส่วนร่วมที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ต้องประกอบอาชีพในแต่ละวัน หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือประชาชนไม่ทราบถึงความสำคัญจึงไม่เข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนา ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้อาจทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่อาจไม่ประสบผลสำเร็จ หากประชาชนในพื้นที่ไม่รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือ และไม่มีส่วนร่วมในการร่วมคิด พิจารณา วางแผน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง ในประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งประกอบด้วย ความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการเกียรติยศแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ตำแหน่งทางสังคม การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ การได้รับการชักชวนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และการได้รับข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของประชาชนได้ว่า โดยภาพรวมนั้น ประชาชนบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกมีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 ปัจจัย คือ ความตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และความต้องการเกียรติยศ

พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ (2544) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเกาะเกร็ด ประกอบด้วยการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ ร่วมศึกษาค้นหาปัญหา ร่วมในการวางแผน ร่วมในการดำเนินงาน และร่วมในการติดตามผล เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ อายุ อาชีพ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การคาดหวังในผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความเชื่อถือในตัวผู้นำชุมชน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และพบว่าอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนเกาะเกร็ด ขาดงบประมาณสนับสนุนแก่ชุมชน และรองลงมาได้แก่ปัญหาจากรถจักรยานยนต์รับจ้างที่มีจำนวนมากวิ่งเร็วและส่งเสียงดัง และปัญหาจากสุนัขจรจัดที่มีจำนวนมาก บางส่วนเป็นปัญหาจากการที่ประชาชนบางกลุ่มยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนยังทำได้ไม่ทั่วถึง ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการดูแลรักษาความสะอาดในชุมชน

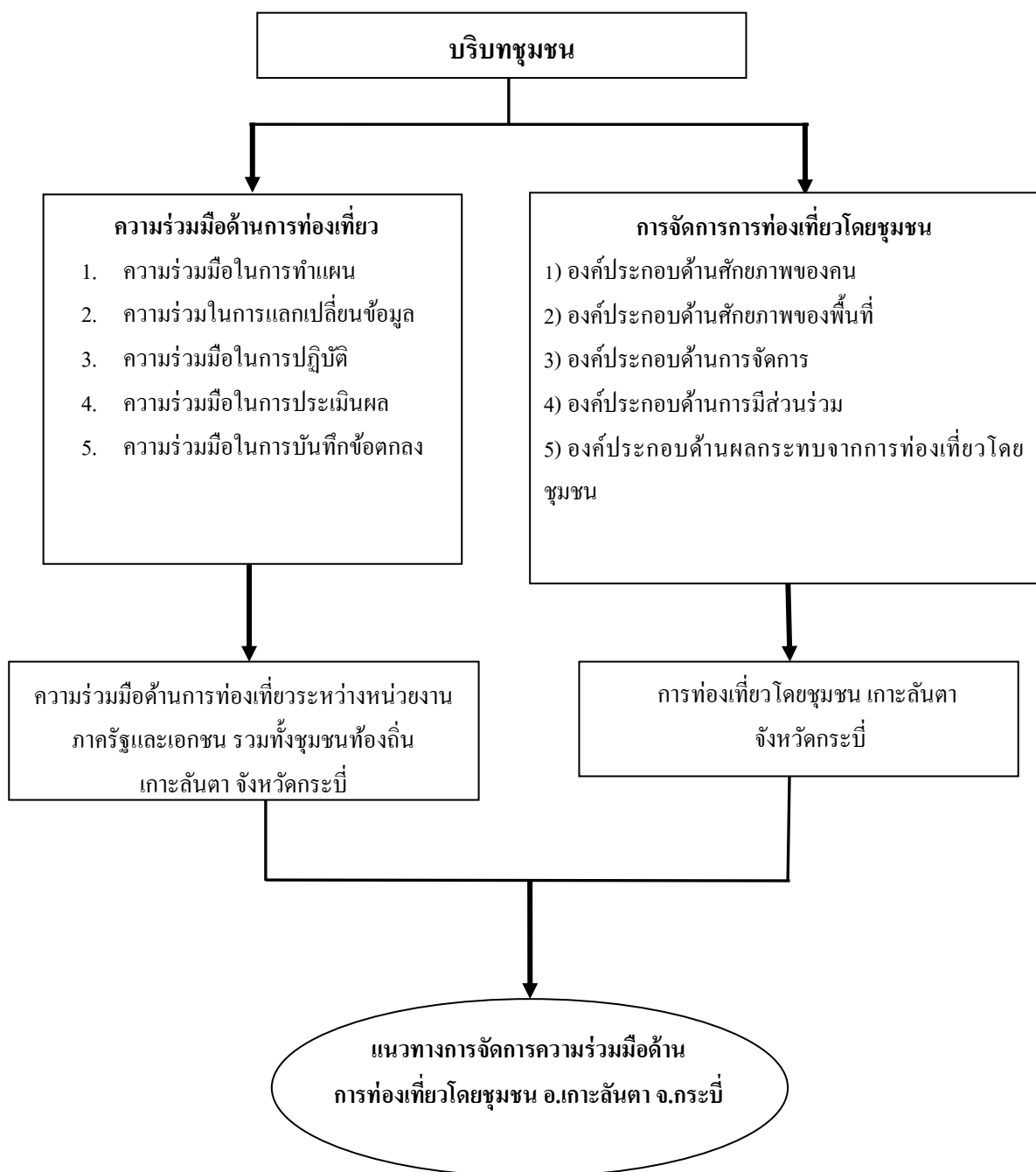
McGuire (2006). ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือการบริหารจัดการสาธารณะ พบว่า การจัดการความร่วมมือของประชาชนมีความเพียงพอ และจะมุ่งเน้นไปในเรื่องของกระบวนการและผลกระทบของการทำงานร่วมกันซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบริหารจัดการการทำงานร่วมกันของประชาชน โดยการสังเคราะห์ตามระยะเวลา ได้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ประกอบไปด้วย องค์ประกอบของโครงสร้างความร่วมมือที่เกิดขึ้น ประเภทหรือชนิดของทักษะที่เป็นเอกลักษณ์ของการจัดการความร่วมมือ และยังบอกถึงผลกระทบของความร่วมมือ วิจัยด้านการจัดการสาธารณะเป็นกลุ่มของการหาผลการวิจัยที่นำไปสู่ฐานความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ และที่เสริมสร้างทฤษฎีการจัดการสาธารณะ

O'Leary & Vij (2012). ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความร่วมมือการบริหารจัดการ พบว่า ประเด็นที่สำคัญที่สุดในการวิจัยการจัดการความร่วมมือของประชาชน และการปฏิบัติ ประกอบไปด้วย (1) ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยม หรือคำจำกัดความ ของความหลากหลาย ของการแข่งขัน และของการจัดการความร่วมมือ (2) การเปลี่ยนแปลงของการจัดการสาธารณะ ซึ่งการจัดการนี้สนับสนุนทำให้เกิดการจัดการความร่วมมือของประชาชน (3) "แนวคิดแบบ DaVinci" ให้คิดนอกกรอบแบบสหวิชา (4) การจัดการกับความท้าทายของการทำงานในเครือข่าย (5) ความขัดแย้งของ ความสมดุล และการพึ่งพิงซึ่งกันและกัน (6) ปัจจัยที่ควรพิจารณาก่อนการจัดการความร่วมมือ (7) ความสำคัญของแต่ละบุคคล (8) ความท้าทายของความเป็นผู้นำ (9) จุดอ่อนในการวิจัย การจัดการความร่วมมือ และ (10) การขาดความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎี และการปฏิบัติ สรุปว่าการศึกษา และการปฏิบัติของประชาชน ในการจัดการความร่วมมือ จะถูกแยกส่วน โดยทั่วไปกับ ระดับต่ำของ นันทามติ จากมุมมองของการวิจัยภาคสนาม ตามกระบวนการที่เสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (1) ข้อตกลงในเรื่องคำจำกัดความของความร่วมมือ (2) ข้อตกลงในการจัดการความท้าทาย ของความร่วมมือ การวิจัย และร่วมไปถึงการปฏิบัติ คำถาม และความสำคัญ (3) แบบจำลองทางทฤษฎี ที่แม่นยำยิ่งขึ้นของพฤติกรรม (4) ข้อตกลงในการวัดของตัวแปร ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาในเรื่องลักษณะและวิธีการจัดการ ซึ่งผลงานวิจัยในเรื่องนี้จะมุ่งศึกษากระบวนการจัดการ ที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดการ การชี้แนะ และการควบคุม จากการสังเคราะห์ข้อมูลด้านองค์ประกอบของความร่วมมือทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความร่วมมือด้านการวางแผน 2) ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) ความร่วมมือในการปฏิบัติ 4) ความร่วมมือในการประเมินผล และ 5) ความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลง รวมไปถึงองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน 2) องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ 3) องค์ประกอบด้านการจัดการ 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม และ 5) องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น เมื่อได้ผลการศึกษาทั้งหมดแล้ว จะทำการสังเคราะห์ภาพรวมของ

การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากแนวคิด ทฤษฎี ที่กล่าวมาข้างต้น และสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังข้อ 2.6

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประการคือ ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนศึกษาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบงานวิจัยและดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 3.1 ประเด็นในการศึกษา
- 3.2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย
- 3.3 การเลือกพื้นที่และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัย
- 3.4 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.6 การตรวจสอบข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประเด็นในการศึกษา

จากกรอบแนวคิดในการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นหลักตามวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อใช้สำหรับรวบรวมข้อมูล ได้ดังต่อไปนี้

3.1.1 ประเด็นการศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยจะมุ่งเน้นไปในประเด็นที่เกี่ยวข้องความร่วมมือ 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านความร่วมมือในการทำแผน
- 2) ด้านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล
- 3) ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติ
- 4) ด้านความร่วมมือในการประเมินผล

5) ด้านความร่วมมือในการบันทึก

3.1.2 ประเด็นการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยกำหนดแนวทางใน 5 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน
- 2) องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่
- 3) องค์ประกอบด้านการจัดการ
- 4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม
- 5) องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.1.3 ประเด็นการเสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยนำประเด็นจากการสรุปผลการดำเนินการสำรวจข้อมูลบริบทพื้นที่ การศึกษาข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่หนึ่งการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และตามวัตถุประสงค์ที่สองการสังเกตความร่วมมือของชุมชน ร่วมไปถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการนำไปสู่แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ตามกรอบแนวคิดด้านการจัดการใน 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่

- 1) การวางแผน
- 2) การจัดการ
- 3) การชี้แนะ / การสั่งการ
- 4) การควบคุม

3.2 ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนการเตรียมการ มีดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ตำรา รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ บทความ วรรณกรรม หนังสือพิมพ์ ข้อมูลการท่องเที่ยวของหน่วยงานราชการ และกลุ่มบุคคลในท้องถิ่น เช่น ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส รวมถึงชาวบ้านในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

2. กำหนดพื้นที่ศึกษา และเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. วางแผนเพื่อเตรียมงานก่อนลงพื้นที่สำรวจชุมชน

ขั้นตอนดำเนินการ มีดังนี้

1. แจกวัสดุประสงค์และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในพื้นที่
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สำรวจ มาสร้างแบบการสังเกต และแบบสัมภาษณ์
3. นำแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ

ความถูกต้อง

4. นำแบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

ความถูกต้องของเนื้อหา

5. ลงพื้นที่สังเกต และสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน รวมถึงชาวบ้านในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

6. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต และสัมภาษณ์

3.3 การเลือกพื้นที่ศึกษาและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เป็นพื้นที่ศึกษา การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งนี้เพราะอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เป็นพื้นที่ที่มีปรากฏการณ์ในประเด็นที่ผู้วิจัยทำการศึกษา และเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) เป็นการเลือกแบบไม่มีโครงสร้างที่เคร่งครัด มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อน จุดมุ่งหมายหลักของการเลือกตัวอย่างแบบนี้ไม่ใช่เพื่อได้กลุ่มที่เป็นตัวแทน แต่เพื่อที่จะได้ตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้สำหรับแนวคิด จุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ที่เลือกมีลักษณะเป็น “Information-rich Case” คือมีข้อมูลให้ศึกษาในระดับลึกได้มาก และสามารถ สะท้อนความเป็นจริงได้ดีที่สุด ซึ่งจะมีความหมายต่อจุดมุ่งหมายหลักของการศึกษา เพื่อให้ได้ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญที่เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษามากที่สุด (ชาย โปทธิติตา, 2550) ดังนี้

1. กลุ่มเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทนจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จังหวัดกระบี่ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง องค์การบริหารส่วนตำบลคลองยาง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลันตาน้อย และองค์การบริหารส่วนตำบลศาลาด่าน เทศบาลตำบลเกาะลันตาใหญ่)

2. กลุ่มผู้ประกอบการเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ สมาคมธุรกิจท่องเที่ยว เกาะลันตา และสมาคมธุรกิจโรงแรมเกาะลันตา

3. กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน และประธานชุมชนในเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 ตารางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ให้ข้อมูล

หน่วยงาน	ผู้ให้ข้อมูล
1. หน่วยงานภาครัฐ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตัวแทนจังหวัด 2. ตัวแทนการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกระบี่ 3. ตัวแทนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดกระบี่ 4. คุณสุริยันต์ ณรงค์กุล นายอำเภอเกาะลันตา 5. คุณชอบ ทับทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระแอ
2. ผู้ประกอบการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณธีรพจน์ กษิรวัฒน์ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา 2. คุณอุสมาน ทิ้งอิด ผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ท 3. คุณศราวุธ เกื้อชาติ ผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ท 4. คุณนันทน์ภัส บัวยะ ผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ท 5. คุณอภิรักษ์ เล่าสุวรรณ ผู้ประกอบการจัดนำเที่ยว
ชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. คุณเลิศศักดิ์ กุลวิจิตรรังสี ประธานชุมชนศรีราชา 2. คุณนราธร หงส์ทอง ประธานชุมชนท่องเที่ยวทุ่งหิ่เพ็ง 3. คุณอิส พยายาม ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ตำบลศาลาด่าน 4. คุณหมาดำ แสงผล คณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชน 5. คุณประสิทธิ์ สัตย์จิตร ตัวแทนชุมชนบ้านร่าหมาด-ชุมสมุทร

3.4 การเก็บข้อมูลการวิจัย

การเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการศึกษา ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้เก็บและรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.4.1 การสังเกต ผู้วิจัยใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ซึ่งในการสังเกตการณ์นี้เป็นวิธีที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งกลุ่มที่ทำการศึกษา แต่เป็นการเข้าไปดูพฤติกรรม เพื่อรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และตอบคำถามในการวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือในประเด็นข้อมูลด้านองค์ประกอบของความร่วมมือในการเก็บข้อมูลโดยกิจกรรม หรือช่วงเวลาที่คุณวิจัยได้เข้าไปสังเกตการณ์ ได้แก่ 1) เวทีการประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชน 2) การประชุมการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยวอำเภอเกาะลันตา 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการของภาคีเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเกาะลันตา ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกการสังเกตการณ์อย่างไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์ที่ผู้วิจัยได้เตรียมวัตถุประสงค์ของการสังเกตการณ์ไว้ล่วงหน้า เนื่องจากการสังเกตการณ์แบบนี้เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มที่ศึกษาที่จะแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และพฤติกรรมที่แสดงออกจึงเป็นไปตามตามเงื่อนไขของบุคคลนั้น ผู้วิจัยไม่อาจจะเตรียมการไว้ล่วงหน้าได้ และไม่อาจจะตั้งเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2549) ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้นำหลักการสังเกตการณ์ที่ดีในขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีระบบ
2. สรุปข้อคิดเห็นจากการสังเกตการณ์
3. ค้นหาเพื่อทำนายเหตุการณ์ต่อไป และ
4. หาคำอธิบายว่าเหตุใดปรากฏการณ์นั้น

3.4.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากการวิเคราะห์และทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการสัมภาษณ์เพื่อตอบคำถามการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามต่าง ๆ โดยให้

ความร่วมมือ มีเวลา หรือกระทั่ง ได้ข้อมูลที่ตอบตามวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง (ชาย โพธิ์สิตา, 2552) ในแบบสอบถามที่สามารถจะปรับเปลี่ยน เพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความชัดเจนของคำตอบในประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยจะติดต่อประสานงานไปยังหน่วยงานที่มีบทบาทการทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ตามตารางที่ 3.1 โดยจะขอสัมภาษณ์ผู้บริหาร หรือตัวแทน ซึ่งใช้วิธีการ โทรศัพท์ นัดหมายวันเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก

2. สำหรับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ ครั้งละ 1 ท่าน ใช้เวลา 40 นาที ถึง 1 ชั่วโมงครึ่ง เมื่อนัดหมายผู้ให้ข้อมูลได้แล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มดำเนินการสัมภาษณ์จากการแนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์จุดมุ่งหมายของการมาสัมภาษณ์ในครั้งนี้ โดยในเริ่มแรกผู้วิจัยจะยังไม่กล่าวถึงรายละเอียดของข้อมูลที่ศึกษา เพราะเกรงว่าจะเป็นการชี้นำความคิดของผู้ให้ข้อมูล แต่จะถามความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ ตามประเด็นที่ผู้วิจัยวางโครงร่างไว้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านก็จะมีข้อมูลและมุมมองที่แตกต่างกันไป และเมื่อจบการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วจึงได้กล่าวคำขอบคุณ พร้อมกับชี้แจงให้ท่านทราบว่าข้อมูลที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะนำกลับไปถอดเทป และจะส่งมาให้ท่านตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำลงในรายงานการวิจัย

3. สำหรับการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ในช่วงเริ่มแรก ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลภายหลังจากการพูดคุยไปแล้ว และเมื่อผู้ให้ข้อมูลเกิดความรู้สึกสนิทใจแล้ว ผู้วิจัยจะถามถึงความสมัครใจในการขอบันทึกเทปการสัมภาษณ์พูดคุย เพื่อให้สาระสำคัญที่จะนำมาทำวิจัยผิดพลาดไป แต่ถ้าหากสังเกตเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลแสดงความรู้สึกไม่สะดวกใจ หรือพูดผิดแปลกธรรมชาติไป ผู้วิจัยก็จะใช้วิธีมาจดบันทึกภายหลังการสัมภาษณ์เหมือนเช่นเดิม

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะล้านตา จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเพื่อช่วยเก็บข้อมูล จึงมีดังนี้

3.5.1 แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นเครื่องมือสำหรับการบันทึกรายละเอียดสิ่งต่างๆ จากการสังเกต ผู้วิจัยได้จัดบันทึก และบันทึกเสียข้อมูล ซึ่งทำให้สามารถบันทึกประเด็นและประมวลผลข้อมูลได้ถูกต้อง และเพื่อป้องกันการลืมข้อมูล

3.5.2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวคำถามสำหรับใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ช่วยให้อยู่ในขอบเขตและประเด็นที่ผู้วิจัยศึกษา โดยจะระบุเป็นประเด็นรวม ๆ ที่จำเป็นต้องถามตามสถานการณ์ แต่จะไม่ระบุข้อความอย่างเฉพาะเจาะจงว่าต้องถามอะไรบ้าง โดยแนวคำถามที่ใช้ในการศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

3.6 การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล

งานวิจัยนี้จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากการสังเกต การถอดข้อความจากการบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ แบบคำต่อคำ นำมาวิเคราะห์แก่นสาระ โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์มาจากแนวคิดการวิเคราะห์เชิงคุณภาพของ ซาย โปริสตีตา (2550) การวิเคราะห์ข้อมูลมี 3 ขั้นตอน คือ

1. การจัดระเบียบข้อมูล การถอดคำและข้อความจากการสังเกตการบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ โดยนำมาสรุปข้อมูลในทันทีในแต่ละวัน และจัดพิมพ์ข้อมูลในรูปแบบไฟล์ข้อมูลในคอมพิวเตอร์ ผู้วิจัยอ่านข้อมูลอย่างพิถีพิถันและอ่านหลาย ๆ ครั้ง เพื่อมองหาความหมายที่บ่งบอกประเด็น สาเหตุ ผลกระทบของการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ก่อนจะวิเคราะห์ข้อมูลผู้ให้ข้อมูลรายต่อไป

2. การแสดงข้อมูล ผู้วิจัยจัดกลุ่ม / จัดประเภทข้อมูลตามความหมายที่สัมพันธ์กันของข้อมูลในขั้นตอนแรก เพื่อแสดงความเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วของแต่ละมโนทัศน์ เข้าด้วยกันเพื่อบอกความหมายของข้อมูลที่ศึกษา

3. การหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อสรุป ผู้วิจัยหาข้อสรุป โดยมองหาแบบแผนที่ปรากฏข้อมูลและมองหาความแตกต่าง ความเหมือนของข้อมูล เพื่อนำมาสรุปตีความ และมีการบูรณาการให้เป็นเรื่องเป็นราวโดยอาศัยความสัมพันธ์ของหัวข้อย่อยเป็นแนวทางและ

มีการตรวจสอบข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่ว่าข้อสรุปหรือความหมายที่ได้นั้นมีความถูกต้องตรงประเด็น นำเชื่อถือ รวมถึงการเขียนรายงานผลการศึกษาที่ได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูล ในประเด็นที่ว่าข้อมูลที่ได้นั้นเพียงพอแล้วหรือยัง ข้อมูลเหล่านั้นตอบโจทย์และวัตถุประสงค์การวิจัยหรือไม่ ขึ้นตอนต่อมาผู้วิจัยจึงต้องตรวจสอบประเด็นความตรงและแท้จริงของข้อมูล ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องด้านข้อมูลของ สุกงศ์ จันทวานิช (2549) โดยผู้วิจัยพิจารณาจากแหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล ดังนี้

แหล่งสถานที่ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ แต่จะเก็บต่างสถานที่ ได้แก่ ตำบลเกาะลันตาใหญ่ ตำบลเกาะกลาง ตำบลคลองยาง ตำบลเกาะลันตาน้อย และตำบลศาลาด่าน เพื่อหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล

แหล่งบุคคล ผู้วิจัยเก็บการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ แต่ผู้ให้ข้อมูลต่างกัน ได้แก่ นายอำเภอเกาะลันตา นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา ตัวแทนผู้ประกอบการด้านที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ตัวแทนผู้นำชุมชน และตัวแทนชาวบ้าน

เมื่อผู้วิจัยได้ใช้การตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึก ครอบคลุมแล้วนำมาจำแนก และวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา โดยยึดหลักวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ เพื่อนำไปสู่การอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการศึกษาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น จากการสังเกต แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม เพื่อวิเคราะห์หาประเด็นปัญหาและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงชุมชนท้องถิ่นว่าเป็นอย่างใดและนำประเด็นข้อมูลที่ที่สำคัญไปใช้ในการเชื่อมโยงตามกรอบแนวคิดในการหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

วิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นการศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน

ตัวแทนองค์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และตัวแทนชาวบ้านผู้มีความรู้ ด้านการท่องเที่ยว เพื่อหาประเด็นปัญหาและรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา ว่าเป็นอย่างไรและนำประเด็นข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการเชื่อมโยงตามกรอบแนวคิดในการหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

วิเคราะห์แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตในด้านของความร่วมมือทั้ง 5 องค์ประกอบ และการสัมภาษณ์เชิงลึกในด้านของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ทำให้เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 4

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการวิจัยไว้ 3 ข้อ ดังนี้ 1) ศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งใช้เครื่องมือการวิจัย 2 ประเภท ประกอบด้วย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการศึกษาวิจัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

4.1 ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ผลจากการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเข้าไปสังเกตการณ์ และเก็บข้อมูลในเวทีการประชุม ได้แก่

เวทีที่ 1 การประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดกระบี่ ซึ่งแบ่งเป็นระดับอำเภอ เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2556 และระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2557 พบว่า ทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมประชุมทั้ง 2 ระดับ แต่สิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นปรากฏการณ์จากการประชุมทั้ง 2 ระดับ คือ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะสะท้อนแนวคิดไปในทิศทางเดียวกัน คือ เรื่องของขีดความสามารถของบุคลากรในชุมชนที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว และเรื่องของการจัดสรรผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการถกเถียงเพื่อหาข้อสรุป และแนวทางการแก้ไขปัญหา

เวทีที่ 2 การประชุมการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยวอำเภอเกาะลันตาเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2556 พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมชมส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ของอำเภอเกาะลันตา แต่ก็มีหน่วยงานภาครัฐ คือ ผู้ใหญ่บ้าน และหน่วยงานเอกชน คือ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวอำเภอเกาะลันตาเข้าร่วม จากการเข้าไปสังเกต ผู้วิจัยจับประเด็นสำคัญได้ว่า ผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นกลุ่มชาวบ้านไม่กล้าแสดงความคิดเห็น หรือไม่กล้าพูด ทำให้บรรยากาศในการประชุมส่วนใหญ่เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชนกับนายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา

และเวทีที่ 3 การประชุมเชิงปฏิบัติการของภาคีเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวอำเภอเกาะลันตา เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2556 ซึ่งในการสังเกตการณ์ พบว่า ทุกหน่วยงานให้ความสำคัญและเข้าร่วมประชุม ซึ่งบรรยากาศการประชุมจะเป็นเรื่องของ การให้ความรู้ และการชี้แจงถึงผลประโยชน์ที่ได้จากการทำบันทึกข้อตกลงพันธะสัญญาเครือข่ายพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอันดามัน

สรุปกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้ง 3 เวที ตามที่ได้ทำการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ด้านความร่วมมือในภาพรวม พบว่า ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีเนื่องจากได้รับการสนับสนุนและขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวชุมชนจากหน่วยงานจังหวัด และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกระบี่ พัฒนาชุมชนจังหวัดกระบี่ ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาความร่วมมือของชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ชุมชนที่จะต้องพัฒนาตนเองและมีการดำเนินการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้ผลของการสังเกต และจากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสามารถสรุปได้ตามกรอบที่จะใช้ในการสังเกตตามประเด็นข้อมูลด้านองค์ประกอบของความร่วมมือทั้ง 5 องค์ประกอบดังต่อไปนี้

4.1.1 ด้านความร่วมมือในการทำแผน

ผลจากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ความร่วมมือในการทำแผนของอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ได้มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินการวางแผนด้านการบริหารจัดการ

ของชุมชนท่องเที่ยว ผ่านเวทีการประชุมระดับอำเภอเพื่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2556 ผู้เข้าร่วมประชุมครั้งนี้ล้วนแต่มีความเกี่ยวข้องและเห็นถึงความสำคัญในการวางแผนจัดทำกิจกรรมร่วมกัน เริ่มต้นบรรยากาศในการประชุม โดยตัวแทนจังหวัด กล่าวถึง ความเป็นมา หลักการและเหตุผลในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชุมชน และต่อด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะลันตา ซึ่งมีการช่วยกันเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผน แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่เข้าใจ และยังสับสนกับการทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

ทั้งนี้สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการจัดประชุมทำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน และยังเป็นหน่วยงานหลักในการร่วมวิเคราะห์สภาพของชุมชน ได้ช่วยกำหนดกรอบความคิด เพื่อกำหนดแผนพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้ไปในแนวทางเดียวกัน และอธิบายการจัดทำแผนอย่างเห็นรูปธรรมให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจมากยิ่งขึ้น และยังมีตัวแทนของการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกระบี่ เข้ามาช่วยสนับสนุนเพิ่มเติมในการร่วมคิดวิเคราะห์ ซึ่งเน้นให้ตัวแทนชุมชนเป็นผู้ร่วมกันเสนอแนวทางการวางแผน การทำงานของชุมชน และการจัดทำแผนเพื่อจัดสร้างกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ตามหลักการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ใน 4 ประเด็น ดังนี้

1. การจัดทำ SWOT ของชุมชน
2. การกำหนดวิสัยทัศน์ของชุมชนท่องเที่ยว
3. การกำหนดกิจกรรม/โครงการการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน
4. การกำหนดกิจกรรม/โครงการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน

สรุปได้ว่า ในการเวทีการจัดทำแผนชุมชนครั้งนี้ ถือเป็นนิมิตหมายที่ดีของความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมถึงชุมชนท้องถิ่นองค์การในการกำหนดแผนการจัดการความร่วมมือของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วม และสามารถนำมาใช้ให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนแก่ชุมชน และมีการดำเนินการเชื่อมโยงกันในทุกภาคส่วน

ภาพประกอบที่ 6 การประชุมระดับอำเภอเพื่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน
 ที่มา: ถ่ายโดยคุณธีรพจน์ กษิรวัฒน์ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา
 เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2556

4.1.2 ด้านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ผลจากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ความร่วมมือในด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน มีการให้การสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร และความรู้ ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยได้ดำเนินการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลซึ่งกันและกัน ผ่านการประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยวอำเภอเกาะลันตา เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2556 โดยบรรยากาศในการประชุมจะเป็นการจะเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่จะเป็นระดับแกนนำของชุมชน และยังสามารถดำเนินการดำเนินกิจกรรมและโครงการในรูปแบบของการสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมความเข้าใจ การเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งยังได้มีการส่งเสริมด้านเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินกิจกรรมและโครงการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว จากการสังเกตของผู้วิจัยได้เห็นถึงการเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลชุมชนตามแผน ซึ่งในการแลกเปลี่ยนข้อมูลมีประเด็นสำคัญที่ชาวบ้านได้นำเสนอซึ่งความคิดเห็นส่วนใหญ่ต้องการ การสนับสนุนและความช่วยเหลือ

จากหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนของเรื่องงบประมาณต่างๆ ที่ใช้พัฒนาชุมชน และต้องการความร่วมมือ ผู้ประกอบการที่พักและรีสอร์ท ในการสนับสนุนซื้อสินค้าจากท้องถิ่น ได้แก่ อาหารทะเล ผัก ผลไม้ เป็นต้น

ทั้งนี้เมื่อได้ข้อมูลครบทุก ประเด็นแล้ว ก็ข้อมูลที่ได้เสนอต่อที่ประชุมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนด้านการท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งดำเนินการ โดยจังหวัดจนนำไปสู่การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดกระบี่

สรุปได้ว่า ในการเวทีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในครั้งนี้ประสบความสำเร็จในระดับเริ่มต้น และถือเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ภาพประกอบที่ 7 การประชุมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ชุมชนท่องเที่ยวอำเภอเกาะลันตา

ที่มา: ถ่ายโดยคุณธีรพงษ์ กษิรวัฒน์ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา

เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2556

4.1.3 ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติ

ผลจากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ความร่วมมือในการปฏิบัติ มีการร่วมกันลงมือปฏิบัติเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการร่วมกันวิเคราะห์ เสนอแนะ และปรับแผนการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยการเปิดประเด็นจากสำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดกระบี่ ซึ่งได้

สรุปข้อมูลภาพรวมของสถานการณ์การท่องเที่ยววิถีชุมชน และบทสรุปการวิเคราะห์ศักยภาพการท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนร่วมกัน ทั้งยังมีการเพิ่มการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยอาศัยการเจรจาต่อรองในประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างชุมชนกับ องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภาคเอกชน และสิ่งสำคัญที่คณะทำงานได้ให้คำเนิ่งถึงมากที่สุด คือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน สำหรับร่วมมือในด้านการปฏิบัติส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยน แนวทางการปฏิบัติงานระหว่างองค์กร และร่วมกันให้บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเข้าร่วม ได้แก่ ตัวแทนจังหวัด สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัด กระบี่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดกระบี่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด นายกสมคมธุรกิจ ท่องเที่ยวเกาะลันตา ตัวแทนกลุ่มการท่องเที่ยวชุมชน ในเวทีการประชุมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน จนเกิดเป็นแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน ที่ ประกอบด้วย 5 ด้าน (แผนพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนจังหวัดกระบี่) คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยววิถีชุมชนและการมีส่วนร่วมแก่ คนในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก ให้พร้อมรองรับการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างมูลค่าเพิ่มให้การท่องเที่ยวของชุมชน โดยการตลาด ประชาสัมพันธ์ และการยกระดับสินค้าและบริการของชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้มีความอุดม สมบูรณ์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมประจําถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างกลไกการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ภาพประกอบที่ 8 การประชุมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2557

ทั้งนี้สำหรับอำเภอเกาะลันตานี้มีชุมชนที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และเป็นชุมชนต้นแบบด้านการปฏิบัติที่มีการร่วมกันลงมือพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับในการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนตามรูปแบบของแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชีวิตชุมชน ของจังหวัดกระบี่ ประกอบไปด้วยชุมชนบ้านร่ำหมาด-ขุนสมุทร ชุมชนทุ่งหิ่เพ็ง ชุมชนโต๊ะบาหลิว และชุมชนศรีราชา

4.1.4 ด้านความร่วมมือในการประเมินผล

ผลจากการสังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พบว่า ความร่วมมือในด้านการประเมินผล การปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานยังอยู่ในขั้นตอนเริ่มต้นของการดำเนินการปฏิบัติงานตามแผน การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว ซึ่งยังไม่สามารถประเมินผลการปฏิบัติงานได้ แต่ทุก หน่วยงานก็ได้ใช้วิธีดำเนินการประเมินผลกันในทุกๆ ระยะการดำเนินการตามแผนเพื่อให้สามารถ ระบุปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการได้

4.1.5 ด้านความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลง

ผลจากการวิจัยพบว่า ความร่วมมือในด้านการบันทึกข้อตกลง ได้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวผ่านการประชุมร่วมกันในโครงการ การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอันดามัน (SAMPAN) ซึ่งความร่วมมือครั้งนี้ได้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (DNP) และองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลก (WWF) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ และได้รับเงินทุนสนับสนุนจากองค์การเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศฝรั่งเศส (AFD) เพื่อที่จะปรับปรุงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของ 3 พื้นที่คุ้มครองทางทะเลอันดามัน ได้แก่ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน และ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา โดยมีเป้าหมายหลักในการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอันดามัน อนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนามาตรการ และกระบวนการต่างๆที่สามารถลดผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมทั้งพัฒนาหลักปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยใช้กระบวนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความสามารถความร่วมมือในการบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์อย่างมีส่วนร่วมจนกระทั่งนำไปสู่การทำบันทึกข้อตกลงพันธสัญญาเครือข่ายพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอันดามัน เพื่อผลในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว

ภาพประกอบที่ 9 การทำบันทึกข้อตกลงพันธสัญญาเครือข่ายพื้นที่คุ้มครองทางทะเลอันดามัน
ที่มา: ถ่ายโดยคุณธีรพจน์ กษิรวัดณ์ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา
เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2556

4.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Standardized or Structured Interview) โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์โดยใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์ และการทบทวนวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของการสัมภาษณ์ เพื่อตอบคำถามการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ พบว่าการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ชาวบ้านในชุมชนยังมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลต่อศักยภาพคนและพื้นที่ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอก และบทบาทของผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนยังมีอยู่น้อยมาก ทำให้การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีค่อนข้างน้อยมีส่วนร่วมแค่บางส่วนและแค่บางประเด็นเท่านั้น ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ตามประเด็นเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทั้ง 5 องค์ประกอบ ดังนี้

4.2.1 องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จำนวนมากได้เปลี่ยนมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในฐานะแรงงาน บริการนำเที่ยว บริการรับส่งนักท่องเที่ยวเจ้าของกิจการ หรือค้าขายสินค้าให้นักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ ประกอบด้วยสามกลุ่มคือ กลุ่มคนจีนที่เดินทางมาค้าขายทางทะเล กลุ่มคนอิสลามที่อพยพมาจากที่อื่นเพื่อทำอาชีพเกษตรหรือประมง และกลุ่มชาวเลจากแหลมมาลายูที่อพยพมาเพื่อทำประมงพื้นบ้าน มีประเพณีวัฒนธรรม และภาษาเป็นของตนเอง ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาในระดับสูง ดังนั้นเมื่อชาวบ้านเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต เปลี่ยนมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนขาดความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อศักยภาพของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังคำสัมภาษณ์ของนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา คุณธีรพจน์ กษิรวัฒน์ ที่กล่าวว่า

“ ชาวโตะปะหลินนี้เป็นชาวเลมีธรรมาศัยที่กลัวและไม่คุ้นเคยต่อคนข้างนอกหมายถึงก่อนข้างจะซื้อขาย เพราะฉะนั้นการที่จะผลักดันให้เขาขึ้นมาแล้วบอกว่าให้เขาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว ผลักดันที่จะบอกว่าเขามีคืออะไรนี้ มันต้องใช้เวลาแล้วก็มีกระบวนการ ”

ดังนั้นเมื่อทางเกาะลันตาเปิดรับให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว และปรากฏว่าได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างชาติ โดยแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตลอด ทำให้มีการไหลเข้าของนักลงทุนจากภายนอกเกาะทั้งที่เป็นคนไทยและต่างชาติ ที่มาพร้อมเงินทุนจำนวนมาก และมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดการและการตลาดที่สูงกว่าชาวบ้านในพื้นที่ เพราะผู้ประกอบการจากภายนอกมีประสบการณ์จากการทำธุรกิจการท่องเที่ยวแบบครบวงจรจากที่อื่นมาก่อน ทั้งยังมีทั้งโปรแกรมทัวร์ที่ชัดเจน มีบริการรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยว มีการจัดโปรโมชั่นด้านราคาเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการนำความรู้เรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการจัดการเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นระบบการจอง-ซื้อบริการ หรือชำระเงินล่วงหน้า มีการทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผ่านช่องทางที่หลากหลายที่สามารถเข้าถึงลูกค้าที่หลากหลายและครอบคลุมกว่า ทำให้ชาวบ้านในชุมชนได้รับความเสียเปรียบเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของ ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านพระเอะ หมู่ 2 ตำบลศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา อาจารย์ชอบ ทับทอง ที่กล่าวว่า

“ สำหรับศักยภาพของคนในพื้นที่ คิดว่ายังต่ำอยู่ทำให้โอกาสในการต่อสู้แข่งขันในการทำธุรกิจมีโอกาสพลาดพลั้งให้คนนอกพื้นที่ได้ โดยเฉพาะเรื่องการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ คนนอกจะทำธุรกิจครบวงจรและไม่มีการแบ่งปันร่วมมือกับคนในพื้นที่ คนในพื้นที่ไม่มีเครื่องมือเครื่องมือและเทคนิควิธีการดึงลูกค้าแบบคนนอก เช่น การมีรถรับส่งบริการลูกค้า การมีระบบจองล่วงหน้า การกำหนดจุดขึ้นลงเรืออย่างชัดเจน ”

และ ยังกล่าวเพิ่มเติมอีกว่า

“ บทบาทของผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนยังมีอยู่น้อย ซึ่งมาจากหลายสาเหตุ และเป็นเหมือนกันทุกหมู่บ้าน เช่น เมื่อเรียกประชุมชาวบ้านเรียกถึงสามครั้ง ก็ไม่มีใครมา ซึ่งแต่ละคนจะอ้างมีเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป แต่ส่วนใหญ่มักจะติดภาระกิจเรื่องงานส่วนตัวมากกว่า ทำให้ชุมชนเกิดความท้อแท้ไม่อยากคิดทำเพื่อแก้ปัญหาอีก ทำให้ศักยภาพด้านนี้ลดลงหรือมีน้อยมาก ”

แต่ทั้งนี้ประธานชุมชนท่องเที่ยวทุ่งหีบเพ็ง คุณนราทร หงส์ทอง ได้ให้ความคิดเห็นที่แตกต่างในมุมมองด้านศักยภาพของคน กล่าวว่า

“ ศักยภาพของคนในพื้นที่นั้นมี แต่ขาดการจัดการทางด้านความคิด และการรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่เติบโตขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ผู้นำชุมชนไม่มีความเข้มแข็งขาดการบริหารงานแบบมืออาชีพ ไม่สามารถดึงศักยภาพของชาวบ้านในชุมชนมาใช้ในการทำงานร่วมกันได้เท่าที่ควร อีกทั้งชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนเท่าที่ควร ”

นอกจากนั้นผู้ประกอบการรีสอร์ท คุณอุสแมน ทังหืด ได้ให้ความเห็นว่า

“ คนในพื้นที่นี้จะดูแลตัวเองกันเป็นส่วนมาก คือ การท่องเที่ยวมันเจริญด้วยตัวของมันเอง เพราะขาดการโฆษณาประชาสัมพันธ์จากภายในไปสู่ภายนอกและจากภายนอกมาสู่ภายในเท่าที่ควร เช่น การแนะนำนักท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวจังหวัด ก็ไม่ได้เน้นย้ำว่าเมื่อมาเที่ยวกระบี่อย่าลืมมาแวะชมเกาะลันตาด้วย ส่วนในสมาคมผู้ประกอบการรีสอร์ท นั้นพยายามให้มีการกำหนดกฎระเบียบมาตรฐานการขึ้น แต่ มันมีแต่ด้วยอุปนิสัยของคนบนเกาะลันตาไม่คุ้นเคยกับการอยู่ใต้อำนาจผู้อื่นและอำนาจของกฎระเบียบที่เคร่งครัด รวมถึงชาวบ้านยังติดอยู่กับการให้ความเกรงใจกับระบบอาวุโสภายในชุมชน ดังนั้นชุมชนหรือชาวบ้านที่ผู้ประกอบการรีสอร์ทไม่ค่อยเห็นความสำคัญของการมีกฎระเบียบข้อบังคับหรือข้อตกลงร่วมกันสักเท่าไร ”

ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยของ วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง (2553) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวที่ผ่านมามีได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านบวกหรือด้านลบ ทั้งในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ทั้งนี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน อันเป็นเหตุปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย แต่ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่คือ ชุมชนยังขาดความรู้และความเข้าใจในด้านการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยว ความไม่ชัดเจนในด้านแนวความคิด หลักการ วิธีการ และกระบวนการ รวมทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายผลประโยชน์ให้ชุมชน

จากข้อมูลบทสัมภาษณ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ศักยภาพของคนในพื้นที่ มีน้อยมาก และยังขาดความพร้อมต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ความไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอกได้ อีกทั้งชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ขาดการศึกษาในศาสตร์เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจ หรือด้านการจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนี้บทบาทของผู้นำชุมชนยังขาดการจูงใจ และชักนำคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน ทำให้การแก้ปัญหาชุมชนไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4.2.2 องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่

ด้วยที่เกาะลันตาดังอยู่ฝั่งท้องทะเลอันดามัน ระหว่างกระบี่ และเกาะพีพี ประกอบด้วยเกาะลันตาน้อย และเกาะลันตาใหญ่ ส่วนเกาะที่มีธุรกิจท่องเที่ยวและการประกอบการทั้งหมดจะอยู่ที่เกาะลันตาใหญ่ เพราะเกาะลันตาใหญ่เป็นเกาะที่ประกอบด้วยเว้าหาดจำนวนมากถึง 13 หาด ซึ่งแต่ละหาดมีความโดดเด่นที่แตกต่างกันออกไป และหลากหลายด้วยที่พักในหลายแบบที่นักท่องเที่ยวต้องการ สามารถกล่าวได้ว่า เป็นเกาะท่องเที่ยวที่มาแรงที่สุดในปัจจุบัน ด้วยเพราะเป็นเกาะขนาดใหญ่ และหาดทุกหาดจะเรียงตัวอยู่ทางฝั่งตะวันตกทั้งหมด มีหาดทรายละเอียดงามและน้ำทะเลใสสะอาด ไม่เจริญและวุ่นวายมากนัก จึงเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวทั้งไทยและต่างประเทศ โดยเฉพาะเกาะลันตาใหญ่มีลักษณะยาวทั้งหมดเกือบ 30 กิโลเมตร และมีความกว้างทั้งหมด 6 กิโลเมตร บริเวณรอบเกาะก็เป็นสถานที่ที่เหมาะสมกับการสันทนาการและดำน้ำลึกได้อย่างดี

และสวยงามติดอันดับโลกเลยทีเดียวจะเห็นว่าด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีความพร้อมและได้เปรียบกว่าที่ท่องเที่ยวที่อื่นในแบบเดียวกันพอสมควร ทำให้ศักยภาพด้านพื้นที่ของเกาะลันตาจึงค่อนข้างจะสูง ซึ่งจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ พบว่า เกาะลันตามีวัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ คนตรี โดยเฉพาะพื้นที่ตำบลศาลาด่านก็จะมีชุมชนเล็กๆ ก็คือ โตะบาหลิว ที่เป็นหมู่บ้านประมงวิถีโบราณของชาวเลอุรักลาไว๊ที่ชัดเจนที่สุด ประเพณีของชาวเลอุรักลาไว๊ที่เด่นมากคือ ประเพณีลอยเรือ เพราะฉะนั้นนี่จึงเป็นไฮไลท์ของการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอเกาะลันตา ส่วนชุมชนศรีราชาที่เป็นเหมือนตลาดเก่าที่ย้อนยุคในสไตล์ของชิโนโปตุเกศ สไตล์ที่เป็นอาคารบ้านไม้ ทำให้หมู่เกาะลันตามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ กล่าวคือ ชุมชนหนึ่งเป็นชาวเล ชุมชนหนึ่งเป็นไทยจีน อีกชุมชนก็จะเป็นมุสลิม เกาะลันตา มีแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะในเรื่องของการดำน้ำลึกที่หินม่วง หินแดง เกาะห้า เกาะม้า น่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับดำน้ำดูปะการังที่ดีที่สุดในประเทศไทยก็ได้ ซึ่งสามารถยืนยันได้จากเว็บไซต์อาโกด้าที่ยกระดับจุดดำน้ำลึกกว่าดีที่สุดในประเทศไทย จากความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่เคยมาสัมผัสเกาะลันตาด้วยตนเอง นอกจากนั้นยังมีจุดดำน้ำตื้น เช่นเกาะรอกที่มีลักษณะใกล้เคียงกับเกาะสุรินทร์ของพังงา อีกด้วย สำหรับชุมชนทุ่งหยีเพ็งมีจุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาป่าชายเลนที่มีพื้นที่เกือบสองพันไร่ มีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ มีห้วยทะเล มีสัตว์น้ำเค็มขนาดเล็กนี้มาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากก่อนที่จะโตแล้วก็ออกแยกย้ายอยู่ในทะเลใหญ่ ทั้งปู ปลา ม้าน้ำ หอย เป็นต้น

ดังคำสัมภาษณ์ของนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา คุณธีรพจน์ กษิรวัฒน์ ให้ความเห็นว่า

“ ศักยภาพด้านพื้นที่ของเกาะลันตามีสูงมาก ๆ แต่ชุมชนขาดความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวแบบชุมชนให้เป็นที่ไปตามอัตลักษณ์ของตน ตัวอย่างเช่น วิถีชีวิตการทำประมงแบบดั้งเดิม เป็นต้น ซึ่งเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต่างชาติมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และความท้าทายคือการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยสามารถอนุรักษ์วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม แบบเดิมๆ ไว้ไม่ให้ถูกกลืนโดยอำนาจของทุนนิยม เหมือนกับที่เกิดขึ้นกับหลายที่ในประเทศไทย ดังนั้นต้องปลูกฝังให้คนในชุมชนรู้ถึงคุณค่าของวัฒนธรรมวิถีชีวิตของตนเองและรู้จักหวงแหนชุมชน ”

ประธานชุมชนท่องเที่ยวทุ่งหิ่เพ็ง คุณนราธร หงษ์ทอง ได้ให้ความคิดเห็นที่ สอดคล้องกัน โดยกล่าวว่า

“ ทุ่งหิ่เพ็งเป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีทั้งวัฒนธรรม ชาวเล วัฒนธรรมชาวเกาะ และวัฒนธรรมชาวมุสลิม แต่ส่วนใหญ่ความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะถูกมองข้าม นักท่องเที่ยวและคนนำเที่ยวจะเน้นไปที่การท่องเที่ยวธรรมชาติมากกว่าและพบว่า ในปัจจุบันการท่องเที่ยวธรรมชาติเริ่มอึดอัดจะเห็นได้ในหมู่เกาะทะเลตรงเช่นเกาะไหง ดังนั้นเรา ควรจะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยววิถีชีวิตชาวบ้านและพักแบบโฮมสเตย์ให้มากขึ้นเนื่องจาก เรามีความพร้อมทางด้านนี้พอสมควร ”

ส่วนผู้ประกอบการธุรกิจรีสอร์ท คุณอุสมาน ทิ้งอิด กล่าวถึงศักยภาพของพื้นที่ว่า

“ ความสามารถของพื้นที่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากในอดีตค่อนข้างมาก คือ พื้นที่ถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงไปมาก เพราะชุมชนของเราไม่ค่อยอนุรักษ์ธรรมชาติสักเท่าไรหรอก หลายๆ สิ่ง หลายๆ อย่าง มันเริ่มสูญหายไปบ้างแล้ว ยกตัวอย่างนะมีนักท่องเที่ยวเข้ามา เป็นเมียวฝรั่ง เมียวไทย เก็บเปลือกหอยได้สักสองถุงได้ ผมก็เลยบอกว่าถ้าพี่เก็บไปต่อ ไปเมื่อพี่พาลูกๆ หลานๆ มาเที่ยว พี่ไม่รู้จะเห็นได้แบบนี้อีกไหม เพราะถ้าทุกคนมาเก็บเหมือนพี่ทุกคนคนรุ่นหลังจะ ไม่ได้เห็นแล้ว พอผมพูดแบบนี้บ่อยๆ นักท่องเที่ยวก็เอามาวางคืนที่หน้าหาด สำหรับฝรั่งที่มาที่นี่ มาเที่ยวแบบธรรมชาติ เขาหนีจากบ้านเขามาเที่ยวที่เราแบบธรรมชาติ ไม่ใช่มาพบศึกหรือความ เจริญทางวัตถุ ถ้าปะการังเกิดความเสียหายหรือเหลือลดน้อยลงไป นักท่องเที่ยวก็จะลดลง แต่ เกาะลันตามันคืออยู่อย่างหนึ่งที่ไม่เหมือนที่อื่น ในเรื่องของผังเมืองที่ได้รับการดูแลในส่วนนี้มาเป็น ระยะเวลากว่าสิบปีแล้ว มีการกำหนดระยะห่างของอาคารกับหน้าหาดชัดเจนว่ากี่เมตรและสามารถ สร้างอาคารสูงได้ไม่เกินกี่เมตร ดังนั้นเกาะลันตาจะไม่มีการสร้างโรงแรมหน้าหาด กฎหมายไม่อนุญาตให้ สร้างหน้าหาดเตี้ยขาด ไม่เหมือนพัทยา ภูเก็ต หรือหาดป่าตอง และตอนนี้กำลังผลักดันผังเมืองเข้า มาอีก กำหนดให้เนื้อที่ 1 ไร่ใช้ได้แค่ 1 ส่วนนั้น หน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมก็ลงมาแล้วทางผังเมือง ลงมาควบคุมอีกทีหนึ่ง ซึ่งกฎหมายที่ว่าจะมีผลบังคับใช้กับอาคารที่กำลังจะสร้างขึ้นใหม่เท่านั้น”

จากข้อมูลบทสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ศักยภาพของพื้นที่เกาะลันตา มีศักยภาพในระดับสูง ด้วยความหลากหลายของพื้นที่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ นอกจากนี้เกาะลันตายังมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีความพร้อมในหลายๆ ด้าน ทำให้ศักยภาพด้านพื้นที่ของเกาะลันตาได้เปรียบกว่าแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่อื่นๆ

4.2.3 องค์ประกอบด้านการจัดการ

องค์ประกอบด้านการจัดการ คือ กระบวนการดำเนินงานตามลำดับขั้นตอน การตัดสินใจ และกระบวนการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ต้องอาศัยการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการองค์กร การขึ้นนำหรือการสั่งการ และการควบคุมองค์กร เพื่อให้การจัดการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จากการทำผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเก็บข้อมูลด้วยบทสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานบุคคลรวมถึงกลุ่มบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่า ในปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนต่างๆ บนเกาะลันตา ซึ่งมีทั้งหมด 5 ตำบล คือ เกาะลันตาใหญ่ เกาะลันตาน้อย เกาะกลาง คลองยาง และศาลาด่าน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนแค่บางส่วนและในบางประเด็นเท่านั้นซึ่งยังถือว่ายังมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวที่น้อย ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ อีกทั้งมีผู้ประกอบการจากนอกพื้นที่เกาะซึ่งไม่ใช่คนพื้นเพเดิมเข้ามาประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวด้วย ทำให้ชุมชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างเป็นรูปธรรมเพื่อจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันได้ ดังคำสัมภาษณ์ของนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา คุณธีรพจน์ กษิรวัฒน์ ได้กล่าวว่า

“ชุมชนศรีราชาเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นไปโดยตัวของเขาเองโดยไม่มีกรรวมตัวกัน คือ เป็นหมู่บ้านโบราณ เป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวต่างชาตินี้แวะเวียนเข้าไปใช้พื้นที่เยอะแต่ตัวชุมชนเองกลับไม่มีการรวมตัวที่จะบอกว่าเป็นชุมชนท่องเที่ยวอย่างแท้จริง แต่เมื่อวานนี้ก็เป็นเวทีแรกที่กลุ่มของศรีราชานี้มีการจับกลุ่มเป็นตัวแทนของชุมชน เพื่อทำงานประสานงานกับหน่วยงานอื่นกลุ่มอื่น ส่วนชุมชนทุ่งหยีเพ็งเขาเป็นกลุ่มที่รวมกลุ่มกันทำ โดยตั้งเป้าที่จะทำให้เป็น

หมู่บ้านที่มีความสุข ไม่ได้เอาเงินหรือรายได้มาเป็นตัวนำในการทำการท่องเที่ยววันนี้แก่นำสามารถรวมตัวกันซึ่งส่วนมากเป็นการควักเงินของตัวเองกัน ถึงแม้แต่ละคนจะมีเงินกันไม่มากแต่แนวคิดที่ต้องการให้หมู่บ้านนี้ทำการท่องเที่ยวที่ทำอะไรให้คนทำและคนที่เขามีความสุขไม่แข่งขันกันมากเกินไปและหมู่บ้านสามารถพัฒนาไปได้โดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของกระแสนิยม ทุงหิ่เพียงจึงกลายมาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนแบบที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองมีการจัดสรรผลประโยชน์ได้ลงตัวมีการนำรายได้ส่งคืนกลับกลุ่มเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปมีจุดเด่นในเรื่องของการท่องเที่ยวเพื่อศึกษาป่าชายเลนที่มีพื้นที่เกือบสองพันไร่ มี ภูเขาทะเล ปู ปลา ม้าน้ำ หอย มาอาศัยจำนวนมาก ”

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระแอะ ตำบลศาลาด่าน อำเภอเกาะลันตา อาจารย์ชอบทับทอง ได้ให้ความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยกล่าวว่า

“ การจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชนตรงนี้ไม่ชัดเจนเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำต่างคิดรนเพื่อความอยู่รอด ชุมชน แต่ละหมู่บ้าน เช่น หมู่ 1 ชุมชนศาลาด่าน หมู่ 2 บ้านคลองโขง หมู่ 3 บ้านพระแอก สามหมู่นี้มีการจัดธุรกิจท่องเที่ยวที่เป็นรูปแบบชัดเจน ส่วนหมู่ 5 โล๊ะลูหยง หมู่ 4 ทุงหิ่เพียง ตรงนี้จะเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง และในภาพรวมไม่มีการวางกติการ่วมกัน แต่จะเป็นไปในลักษณะเป็นระเบียบของแต่ละหมู่บ้านมากกว่า ”

ถึงกระนั้นหมู่บ้านที่มีการจัดการที่เป็นระบบระเบียบและมองเห็นเป็นรูปธรรมก็คือบ้านทุงหิ่เพียง ตามความเห็นของประธานชุมชนท่องเที่ยวทุงหิ่เป็ง คุณนราธร หงส์ทอง กล่าวว่า

“ รูปแบบของกิจกรรมที่ชุมชนคิดขึ้นมีหลายแบบ โดยในช่วงแรกจะมีชาวบ้านให้บริการเรือหางยาวแก่นักท่องเที่ยวเที่ยวชมป่าชายเลนแล้วมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และความต้องการของนักท่องเที่ยว อย่างในปัจจุบันเพิ่มในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การปลูกภูเขาทะเล การปลูกป่า มีพื้นที่ป่าชุมชน 1,955 ไร่ มีการสร้างอาชีพมากมายจากสมาชิก 15 คนขยายเป็นร้อยกว่าคน ส่วนข้อตกลงหรือมาตรฐานกลางของชุมชนที่ทำ

ขึ้นเพื่อเป็นข้อปฏิบัติร่วมกันนั้นมีบ้าง เช่น เรื่องสิทธิประโยชน์ของสมาชิกที่พึงจะได้รับ ผู้ประกอบภายในหมู่บ้านมีระเบียบในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ผู้ประกอบการต้องจ่ายเงินสมทบกลับคืนสู่ชุมชนส่วนหนึ่งในรูปแบบกองทุนหมู่บ้าน อธิบายก็คือ บางคนซื้อเรือหางยาว เรือคะยัก เปิดโรงเรียนสอนลิง สวนเกษตร ทั้งหมดเราใช้วิธีการแบบเครือข่าย รายได้ทุกคนส่งเงินกลับส่วนกลางเช่นอัตรา 10 บาทต่อนักท่องเที่ยว 1 คน แต่เรามีนโยบายไม่ให้มีการแข่งขันกันเองดังนั้นจะไม่มีปัญหาเรื่องความขัดแย้งกัน โดยสมาชิกของเครือข่ายจะส่งเสริมเกื้อกูลซึ่งกันและกันในเรื่องการตลาดประชาสัมพันธ์ แต่ก็มีผู้ประกอบการเพียงสองรายเท่านั้น ที่ตอนนี้ยังไม่ยอมรับรูปแบบการจัดการแบบที่เราทำอยู่ ส่วนการจัดการด้านการวางผังโซนนิ่งการท่องเที่ยว การควบคุมใช้พื้นที่ ทำได้ยากมากขึ้นเพราะมีผลประโยชน์เข้ามาเป็นประเด็น ”

จากข้อมูลบทสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ศักยภาพด้านการจัดการยังมีค่อนข้างน้อย เพราะคนในชุมชนมีส่วนร่วมที่ยังไม่เป็นรูปธรรม และส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติแบบต่างคนต่าง รวมถึงขาดการรวมกลุ่มกันที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวให้ไปในแนวทางเดียวกันได้ค่อนข้างน้อย

4.2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมต่อระดับความร่วมมือ

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวในการที่จะดูแลรักษาทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน อันเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน ดังนั้นในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพนั้นชาวบ้านในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการจัดการท่องเที่ยว กล่าวคือ มีการสื่อสารพูดคุย เป็นการสื่อความคิดเห็น การอภิปราย รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาคือ การระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่น ชุมชนยังมีการจัดเวทีพูดคุยร่วมกัน ทิศวางแผนดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตามระดับของความร่วมมือมีอยู่ 5 ระดับ กล่าวคือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความ

ต้องการของชุมชน ตลอดจนจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาพร้อมกับผู้ปฏิบัติงาน 2) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางต่างๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาพร้อมกันกับผู้ปฏิบัติงาน 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ปัญหา 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงาน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้อง พบว่า การมีส่วนร่วมต่อระดับความร่วมมือของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวนี้ ไม่ครอบคลุมทั้ง 5 ประเด็น แต่จะเป็นไปในลักษณะที่ชุมชนแต่ละชุมชนจะมีส่วนร่วมในบางประเด็นที่แตกต่างกันออกไป คือ ชุมชนทุ่งหิ่เพียงจะมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายชัดเจนเรื่องของการสร้างสังคมที่มีความสุข โดยไม่โดนอำนาจของทุนนิยมมาครอบงำ จึงกลายมาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนแบบที่นำเสนออัตลักษณ์ของตนเอง มีการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างลงตัว มีการนำรายได้ส่งคืนกลับกลุ่มเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ส่วนตำบลศาลาด่าน ชุมชนกับผู้ประกอบการมีการร่วมมือกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวด้วยกันน้อยมาก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระแอะ อาจารย์ชอบ ทับทอง ที่กล่าวว่า

“ ในระยะแรกการประกอบการด้านการท่องเที่ยวของศาลาด่านเป็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ มีนักท่องเที่ยวมาก มีการลงทุน โดยคนนอกพื้นที่รวมถึงคนต่างชาติค่อนข้างเยอะเกินกว่าครึ่งหนึ่ง ส่วนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชนมีบ้างในลักษณะของการเลียนแบบไม่ได้เกิดจากการร่วมคิดร่วมทำกันอย่างเป็นทางการ แต่จะเป็นไปในลักษณะที่คนภายนอกพื้นที่ซึ่งมีประสบการณ์การทำธุรกิจท่องเที่ยวจากที่อื่นๆ เข้ามาลงทุนและทำสิ่งต่างๆ ในพื้นที่ คนในพื้นที่ก็ศึกษาจากคนพวกนี้อีกที ต่อมาเริ่มมีผู้นำทางความคิดได้จุดกระแสให้เกิดการรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นผลมาจากการที่ได้มองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ มีการลงทุนร่วมกัน ตั้งคณะบริหารแล้วดำเนินงาน แล้วหาวิธีดึงดูดทัวร์ให้เข้ามาเยี่ยมชม สิ่งที่มีมองเห็นเป็นรูปธรรมคือการสร้างสะพานยื่นลงไปป่าชายเลนแล้วให้ทัวร์ชมธรรมชาติ ดูสัตว์ พายเรือ โดยชาวบ้านจัดเก็บรายได้เข้ากองกลางแล้วแบ่งสรรผลประโยชน์กัน”

ในขณะที่ประธานชุมชนท่องเที่ยวทุ่งหิ่เพียง คุณนราธร หงษ์ทอง ให้ความเห็นว่า

“ในเกาะลันตามีสมาคมของกลุ่มต่างๆ ได้แก่ สมาคมนักธุรกิจท่องเที่ยว สมาคมของทางอำเภอ สมาคมธุรกิจโรงแรม สมาคมขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลและสมาคมนักท่องเที่ยวเอง ถ้าเปรียบเทียบกับ 5 ปีก่อน จะพบว่าชุมชนเริ่มมองเห็นตัวตนของตัวเองและทิศทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจนขึ้นแต่ก็มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่มาจากความต้องการของชุมชนหรือเป็นเพียงแค่การยกชุมชนขึ้นมาเป็นจุดขายในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่มีใครมาคิดให้นะ ไม่มีใครมาชักนำเรา แต่เราเลือกกันเอง โดยเริ่มต้นจากคนรุ่นแรกในปี 2546 จนกระทั่งปัจจุบันทำให้ได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วนจนถึงระดับจังหวัด จะเห็นได้ว่าตอนนี้ผู้ประกอบการคือคนในชุมชนเกือบทั้งหมดซึ่งเป็นผลมาจากการร่วมกันทำงานตั้งแต่ 12 ปีที่แล้ว”

ส่วนผู้ประกอบการรีสอร์ท คุณอุสมาน ทิ้งหืด ได้ให้ความเห็นว่า

“ การรวมกลุ่มกันของชุมชนเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนที่ผ่านมามีความคืบหน้าแต่ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร รีสอร์ทแถวนี้ได้เคยมีการรวมกลุ่มกันมาครั้งหนึ่ง แต่ว่าคนลันตาคิดกันว่ากูอบน้ำมาก่อนมึง มึงต้องตามกูประมาณนั้น และส่วนมากจะเชื่อบรรพบุรุษตามกันมา พ่อแม่ว่าแบบไหนก็ต้องไปแบบนั้น ถ้าเกิดว่าเขาไม่เข้าใจบางสิ่งบางอย่างที่เป็นเรื่องใหม่สำหรับพวกเขา พวกเขาจะไม่ยอมรับในสิ่งนั้น ดังนั้นการรวมตัวกันในชุมชนครั้งนั้นถือว่าล้มเหลว แต่ยังมีดีที่มีชมรมการท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ โดยเกาะลันตา ก็เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชมรมนั้นเหมือนเป็นสาขาย่อยของชมรมการท่องเที่ยวของจังหวัดแต่ปัญหาที่พบคือพอเป็นสาขาย่อยก็ไม่สามารถสู้กับกลุ่มหรือสาขาอื่นได้ ในการดึงงบประมาณมาใช้ในการพัฒนาเกาะลันตา ต่อมาเลยแยกตัวออกมาเป็นชมรมท่องเที่ยวของเกาะลันตาโดยตรง ซึ่งมีหลายชมรมแต่บางชมรมก็ยุบกันไปเพราะมีเหตุผลที่ถูกยกอ้างขึ้นมาเช่น เขาว่าไกด์นีสัยนี้ไม่ดี ผมก็แย้งว่าไกด์นีสัยนี้ไม่ดี ไกด์นีสัยนี้ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านดี แต่ก็ไม่ผ่านความเห็นชอบและชมรมก็เก็บเงินปีละ 5,000 บาท ซึ่งผมเห็นว่าคนที่เพิ่งทำ รีสอร์ทเล็กๆ ไม่ก็ห้องจะลำบาก ผมก็เลยลาออกจากชมรมนั้น แต่ก็ยังเป็นกรรมการชมรมโรงแรมอยู่”

จากข้อมูลบทสัมภาษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมต่อระดับความร่วมมือของชุมชนเกาะลันตา มีอยู่ค่อนข้างน้อย แต่ก็มีความพยายามในการดำเนินการ เช่น การตั้งชมรมผู้ประกอบการของคนในชุมชน ถึงแม้ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การรวมกลุ่มด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น

4.2.5 องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ โดยชุมชนทุกอย่างย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น บุคคล ครอบครัว สังคม วิธีการดำเนินชีวิต และสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งทางดีและลบ เช่น ช่วยสร้างจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเองพึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็นมีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็งในชุมชนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามความคาดหวังและความพยายามที่จะดำเนินการเพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสาน สืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้เกิดความรักความภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด ส่วนผลกระทบทางด้านลบ เช่น ความเสื่อมโทรมของสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมด้านการอุปโภคและบริโภค เป็นต้น จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ พบว่า ผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ ที่สำคัญ 3 ด้านได้แก่ 1) ด้านครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน 2) ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีรายละเอียดดังนี้คือ

ผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิต พบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนมากจะเป็นผลกระทบในทางลบ เช่น ส่งผลให้สัมพันธ์ภาพภายในครอบครัวลดน้อยถอยลง พ่อแม่ มีเวลาให้กับลูกน้อยลงกว่าเดิม เพราะการใช้ชีวิตที่เร่งรีบและใช้เวลาหมดไปกับการทำงานเพื่อบริการนักท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้นเวลาที่แบ่งให้กับกิจกรรมส่วนรวมก็น้อยลงตามไปด้วย ดังคำสัมภาษณ์ของนายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวเกาะลันตา คุณธีรพจน์ กษิรวัฒน์ ที่กล่าวว่า

“ หมู่บ้านอื่นนอกเหนือจากทุ่งหิ่เพียง ความเป็นชุมชนแบบเดิมหายไป ครอบครัวเริ่มหาย คำว่าหาย หมายถึง จากเดิมเมื่อก่อนคนเกาะถันต้ายี่มี่ยมแจ่มใสไปบ้านไหนทุกคนไม่เคยพูดถึงเรื่องเงินทอง พอมีพอมิกัน ไม่ได้สนใจในเรื่องของการที่ต้องแสวงหาเงินจำนวนมาก มาวันนี้หลายครอบครัวมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนจำหน่ายของทัวร์ หรือว่าเป็นโรงแรม รีสอร์ท ทำให้มีเวลาให้กับครอบครัวชุมชนและสังคมน้อยลง ”

ส่วนผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านพระแอะ อาจารย์ชอบ ทับทอง ให้สัมภาษณ์สอดคล้องกัน โดยกล่าวว่า

“ ผลกระทบที่เกิดกับโรงเรียน คือผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับกิจกรรมของโรงเรียน เช่นเวลาเรียกประชุมผู้ปกครองถ้าเป็นเมื่อก่อนจะมากันเยอะตอนนี้เรียกไปก็ไม่ค่อยมาประชุมกัน สำหรับผู้ปกครองก็มีเวลาให้กับบุตรหลานน้อยลงเพราะต้องรีบออกไปทำงานแต่เช้ากลับเย็นหรือบางทีก็แล้วแต่ผู้ประกอบจะอนุญาตเวลาใด เด็กก็พลอยได้รับผลกระทบจากการที่พ่อแม่กลับดึกทำให้เด็กปล่อยตัวมากขึ้น สอนยากขึ้น สนใจเรื่องภายนอกมากกว่าเรื่องใกล้ตัว นอกจากนั้นนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาจะมีวัฒนธรรมการเป็นอยู่ที่แตกต่างกันมีทั้งที่ดีและไม่ดีทำให้เยาวชนในหมู่บ้านเกิดการเลียนแบบ ไม่เว้นแม้แต่เรื่องยาเสพติด ครั้นพอคิดจะพึ่งพาจากผู้นำชุมชนก็ไม่ได้เป็นไปตามคาดไว้ เพราะผู้นำชุมชนไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันกับชาวบ้านเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่าการประชุมแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมน้อยมาก และที่เปลี่ยนไปชัดเจนคือเมื่อก่อนมัธยมจะเป็นสถานที่สำหรับพูดคุยร่วมกันแต่ปัจจุบันไม่เป็นแบบนั้นแล้วพอละหมาดเสร็จต่างคนต่างแยกย้ายกลับบ้านทำภารกิจของตน การทำงานแต่ละอย่างต้องมีเงินหรือผลตอบแทนแลกเปลี่ยน เงินทองเข้ามามีบทบาทมากขึ้นอย่างชัดเจน คนขาดจิตอาสา ทำให้ชุมชนขาดความเข้มแข็ง”

ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ จากการทำนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ความสนใจเดินทางมาเที่ยวชมเกาะถันตามากขึ้นในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ชาวบ้านในชุมชนที่เดิมประกอบอาชีพหลักคือ ประมงพื้นบ้าน และเกษตรกรรม ได้

เปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งที่มาทำแบบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมรายได้ ทั้งในรูปแบบของลูกจ้างใช้แรงงาน บริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว บริการเรือชมทะเล บริการโฮมสเตย์ ค้าขายอาหารและสินค้าที่ระลึก รวมถึงเป็นเจ้าของกิจการรีสอร์ทและโรงแรมที่พัก เป็นต้น ซึ่งอาชีพของชาวบ้านบนเกาะมีความแตกต่างและหลากหลายกว่าเมื่อก่อนเป็นอย่างมาก นั่นย่อมหมายถึงช่องทางของการมีรายได้ของชาวบ้านก็เพิ่มมากขึ้นไปด้วย รายได้ของชาวบ้านก็เพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต ดังคำสัมภาษณ์ของผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพระแอะ อาจารย์ชอบ ทับทอง ที่กล่าวว่า

“ อาชีพเดิมของชาวเกาะลันตา คือ ประมง ทำสวน ได้ลดน้อยลงไปมากที่ยังมีอยู่คือการกรีดยาง ส่วนชาวบ้านจำนวนหนึ่งได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่นงานให้บริการนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น บริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว ขายของริมทาง ทำงานกับบังกะโล และโรงแรม ในตำแหน่งต่างๆ ทั้งใช้แรงงานและงานช่าง ทำให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น ซึ่งถ้าจะมองในด้านบวกก็จะเห็นว่า คนมีงานทำมากขึ้นมีรายได้เพิ่มขึ้น ได้ทำงานที่สบายขึ้นกว่าเดิมเพราะจากเดิมทำประมงอากาศร้อน มาตอนนี้สามารถทำงานที่มีการแต่งตัวที่ดีขึ้นกว่าเก่า ส่วนถ้าจะมองผลกระทบในทางลบ ก็มีเช่นเดียวกัน คือ ทำให้อาชีพดั้งเดิมที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวเกาะลันตามาตลอด ตอนนี้ค่อยๆ ลดน้อยถอยลงไป อาชีพประมงที่ใช้เครื่องมือแบบโบราณก็หาได้ยากขึ้น การทำสวนยางและสวนผลไม้ก็มียieldลงชาวบ้านก็ต้องหาซื้อ ผัก ผลไม้จากภายนอกมากขึ้น เมื่อมีคนมาอยู่จำนวนมากผลผลิตที่มีอยู่ก็ไม่เพียงพอกับความต้องการ ”

ประธานชุมชนท่องเที่ยวทุ่งหิเป็ง คุณนราทร หงส์ทอง ได้ให้สัมภาษณ์สอดคล้องกัน โดยกล่าวว่า

“ อาชีพหลักของชาวบ้านเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ที่เดิมทำประมงกันส่วนใหญ่ ตอนนี้ประมงเหลือน้อยมาก แต่ผลดีก็คือคนในพื้นที่กลับมาทำอาชีพที่บ้านมากขึ้น โดยจะทำงานด้านที่เกี่ยวกับการการท่องเที่ยวในช่วงไฮซีซั่น และกลับไปทำประมงเพื่อเพิ่มรายได้ในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว ”

ส่วนผู้ประกอบการรีสอร์ท คุณอุสมาน ที่งืด ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันที่ว่า

“ การท่องเที่ยวริมทะเลกับท่องเที่ยวในชุมชนบนเกาะลันตามีแนวโน้มดีขึ้นทั้งคู่ เห็นได้จากที่เมื่อก่อนหน้าหาดอยู่ได้แต่บนถนนอยู่ไม่ได้ แต่ตอนนี้บนถนนอยู่ได้แล้ว มีโรงแรมให้ฝรั่งเช่าเต็มหมด เมื่อก่อนไม่มี ฝรั่งจะลงหน้าหาดอย่างเดียวทำให้การท่องเที่ยวในชุมชนรู้สึกว่าจะดีขึ้นอย่างมาก เพราะถามว่าถ้าธุรกิจตัวนี้ดีนะ ทุกสิ่งทุกอย่างมันก็ดีหมด เหตุผลที่ว่าดีหมดนั้นคือคนบ้านเราสมัยก่อนกรีดยาง พอฤดูนี้หมดน้ำยางไม่รู้จะทำอะไร ราคายางก็ถูกลงอย่างมาก ทำให้ชาวบ้านเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ ต่อมาได้ทำงานในโรงแรม เช่นเป็นแม่บ้าน มีเงินเดือน 6,000-7,000 บาท หรือทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟ บางคนก็ขายกล้วยทอดกลางถนนก็พลอยได้รับผลดีไปด้วย เมื่อทุกคนมีงานทำเลยทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ถามว่าเจ้าของธุรกิจอยู่ตัวไหม ก็อยู่ตัว บริเวณข้างๆ ลูกน้องก็พลอยจะดีไปด้วยพลอยจะมีรายได้ไปด้วย เช่นของผมมีพนักงานสามสิบกว่าคน ผมจ้างเงินเดือนประจำสองสามแสน เงินสองสามแสนนี้ไปสะพัดกับคนในหมู่บ้านทั้งนั้นมันก็เริ่มดีขึ้น คนขายซาชิกข้างถนนก็อยู่ได้ ตอนเช้าตอนเที่ยง ข้าวหมก ข้าวยำ นักท่องเที่ยวก็มาซื้อกันเต็ม เหมือนกับการให้เช่าบังกะโล รีสอร์ท หรือ โรงแรมก็เหมือนกันทำให้เงินในหมู่บ้านสะพัดมาก ”

ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จากการศึกษา พบว่า เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาบนเกาะมากขึ้นสภาพของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมพอสมควรถึงแม้ว่าหลายภาคส่วนของเกาะลันตาได้เล็งเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะหน่วยงานของราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งได้ส่งเสริมให้พื้นที่ของเกาะลันตาเป็นพื้นที่อนุรักษ์ขนาดใหญ่เป็นความร่วมมือระหว่างสามองค์การบริหารส่วนตำบลกับหนึ่งเทศบาลเพื่อร่วมกันดูแลทรัพยากรร่วมกัน เกิดเป็นโครงการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ครอบคลุมทั้งอ่าวลันตามีการเพาะพันธุ์ปูและปลาหมึกโดยร่วมกับชุมชน โดยมีการอนุรักษ์ป่าชายเลน ภูเขาทะเลและปะการังควบคู่กันไปด้วย จนกระทั่งมีป่าชายเลนเพิ่มขึ้นจนตอนนี้มีเกือบสองพันไร่ นอกจากนั้นก็ยังมีภูเขาทะเลทำให้ ปู ปลา ม้าน้ำ หอยมาอาศัยจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการรีสอร์ท คุณอุสมาน ที่งืด กลับมีมีความเห็นว่า

“ตอนนี้ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลของเกาะลันตามีไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค เห็นได้จากการที่ต้องสั่ง กุ้ง หมึก หอย ปู ปลา มาจากข้างนอกเกาะทั้งนั้น ผมรู้สึกได้ว่าถ้าเป็นสมัยก่อนเราไปทอดแหหน้าหาดก็ได้ปลามาทานแล้ว แต่ตอนนี้ปลาขาดหายแล้ว อีกอย่างคนที่ออกทำประมงก็น้อยลง ตอนนี้ผมคิดว่าไม่น่าจะถึงยี่สิบเปอร์เซ็นต์ ด้วยเหตุผลที่ว่าชาวบ้านที่มีเรือก็เลือกที่จะนำเรือไปทำเป็นเรือรับจ้างนำเที่ยวสำหรับพาแขกเที่ยวชมเกาะมากกว่า ที่จะนำไปลงทะเลหาปลา เพราะมีรายได้จากการนำเที่ยวถึงวันละ 2,000-2,500 บาท ”

ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของแม่ค้าแพปลา โดยให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันสินค้าประเภท กุ้ง หมึก หอย ปู ปลา ที่จับได้ในทะเลของเกาะลันตา มีน้อยลงทุกวัน ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในพื้นที่ ดังนั้น จึงต้องสั่งสินค้ามาจากต่างถิ่นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ

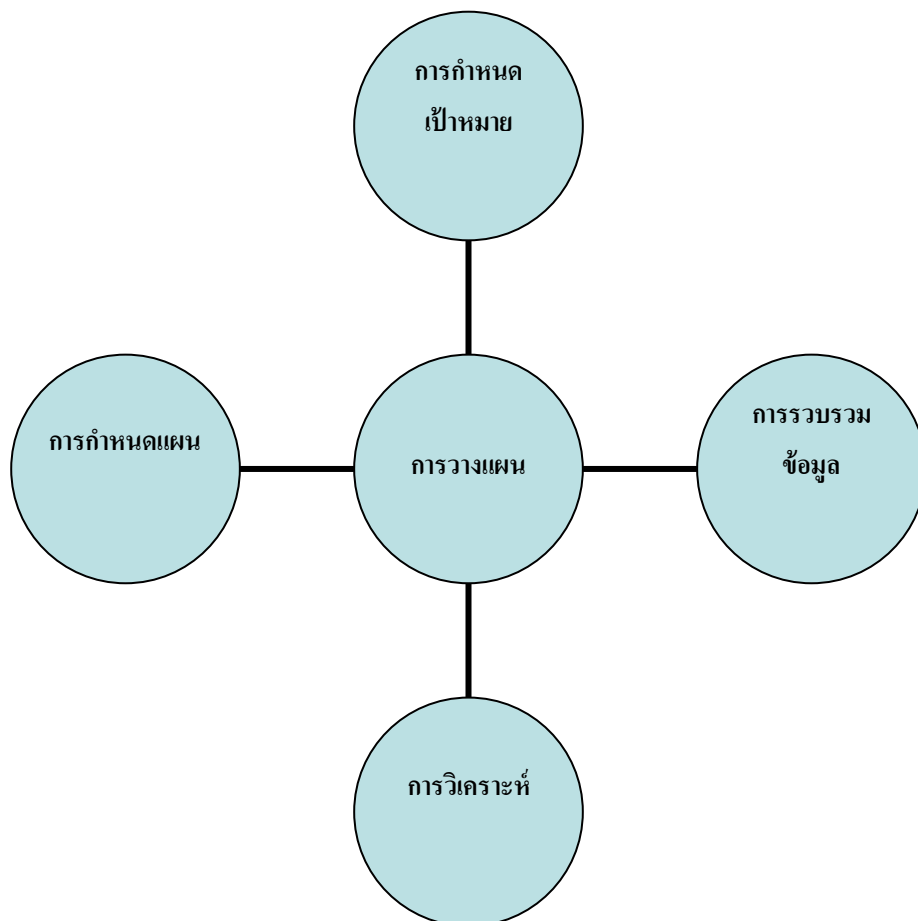
4.3 แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

จากผลการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมถึงแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ต้องอาศัยการจัดการที่เป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานซึ่งกันและกัน และต้องสร้างความร่วมมือด้วยที่ดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา

ดังนั้นแนวทางในการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา เพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชนมากที่สุด และสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าควรแก่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ดังนี้

1. การวางแผน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องการกำหนดเป้าหมาย และกำหนดกลยุทธ์ร่วมกันเพื่อให้การดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการในการวิเคราะห์และการคาดการณ์ปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ทั้งที่มีอยู่ในปัจจุบันและอนาคต และจะต้องคำนึงถึงการบูรณา

การกันในทุกภาคส่วน ทั้งนี้แผนการดำเนินงานต่างๆ ต้องสามารถปรับปรุงพัฒนาระหว่างการดำเนินการได้ ขั้นตอนของการวางแผนประกอบไปด้วย ดังภาพประกอบที่ 10

ภาพประกอบที่ 10 การวางแผน

1) การกำหนดเป้าหมาย การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยววิถีชุมชนของอำเภอเกาะลันตามีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โดยมีปัจจัยสำคัญ คือ ความมุ่งมั่นของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นความต้องการที่แท้จริง อันเป็นแนวทางในการนำไปสู่การกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์

2) การรวบรวมข้อมูล มีการสำรวจและคาดการณ์ทรัพยากรและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันและทำการคาดคะเนสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยพัฒนาชุมชนเป็นผู้ทำการรวบรวมข้อมูลทั้งในเชิงกว้างและลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อนำมาใช้ประกอบการวางแผน และกำหนดพันธกิจ วัตถุประสงค์ และกลยุทธ์

3) การวิเคราะห์ หน่วยงานทุกภาคส่วนนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและอนาคต ทั้งในด้านจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และความเสี่ยง (SWOT Analysis) เพื่อกำหนดทิศทางการวางแผนการดำเนินงานและการพัฒนาในด้านต่างๆ

4) การกำหนดแผน เป็นขั้นตอนการดำเนินงานในการนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ หน่วยงานจังหวัด โคนผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้พัฒนาชุมชนเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ หรือแผน ในเชิงกลยุทธ์ แผนดำเนินงาน หรือแผนกิจกรรม/โครงการ โดยกำหนดระยะเวลาของแผนงาน คือ พ.ศ. 2557 – 2563

2. การจัดการ หรือการดำเนินงานตามแผน เป็นการนำแผนงานมาดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ได้แก่ การจัดบุคคลหรือคนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ โดยการแข่งขันเพื่อจัดสรร ให้เหมาะสม สอดคล้องกับแผนงาน เพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด ขั้นตอนถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะจะต้องอาศัยผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมกันทำงานเพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์

3. การชี้แนะ หรือการนำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องมีการชี้แนะผู้นำ ที่สามารถจูงใจ หรือชักจูง หรือกระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมกันทำงานได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถภาระหน้าที่ของตน โดยการเสาะหาและคัดเลือกบุคคลคนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับลักษณะงานต่างๆ ตามการมอบหมายงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถ หรือศักยภาพของแต่ละบุคคล

4. การควบคุมองค์กร และการประเมินผล การควบคุมชุมชนให้ดำเนินงานต่างๆ ภายในชุมชน ให้เป็นไปตามแผนงาน หรือยุทธศาสตร์ที่กำหนดเป็นขั้นตอนที่สำคัญมากเพราะหากการทำงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็จะทำให้ผลที่ได้จากการทำงานก็จะล้มเหลว และต้องมีการประเมินผลของแผนเมื่อดำเนินงานแล้ว เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงาน ว่าสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้หรือไม่ ถ้ามีข้อผิดพลาดหรือไม่เป็นไปตามแผนต้องทำการปรับปรุงแผน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนใหม่อีกครั้ง แล้วจะต้องดำเนินการตามแผนที่ปรับปรุงแล้วอีกครั้ง ทั้งนี้ การประเมินผลจะต้องทำเป็นระยะๆ ควบคู่ไปตลอดการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากกระบวนการจัดการข้างต้น สามารถสรุปเป็นรูปภาพได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 11 แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา

จากภาพประกอบที่ 11 แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา มีแนวทางการจัดการ ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน ต้องร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอก เอกลักษณะเฉพาะถิ่น หรือของดีในชุมชน รวมถึงค้นหาสภาพปัญหาของชุมชน พร้อมหาแนวทางแก้ไขปัญหา แล้วจึงกำหนดเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนเกาะลันตา และนำแผนที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

2. หน่วยงานภาครัฐ ต้องนำข้อมูลทั้งหมดจากการวิเคราะห์ชุมชน จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในภาพรวม เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งในส่วนของจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชน เพื่อกำหนดกรอบว่าควรเป็นรูปแบบใด ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ใครมีบทบาทจัดการอย่างไร และภายหลัง

นักท่องเที่ยวกลับแล้วมีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

3. หน่วยงานเอกชน ต้องมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน เพื่อมีส่วนร่วมรับผิดชอบกิจกรรมร่วมกันกับชุมชน หรือผลักดันให้ชุมชน มีความพร้อมต่อการรองรับธุรกิจด้านการท่องเที่ยว รวมถึงต้องมีบทบาท ด้านการดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มธุรกิจใด ธุรกิจหนึ่งเท่านั้น ควรมีระบบกระจายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งยังต้องร่วมกันการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อไป

ทั้งนี้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ต้องมีการบูรณาการด้านภาคปฏิบัติงานและเสริมสร้างความตื่นตัวและการเรียนรู้ และสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับพื้นที่ รวมไปถึงต้องมีการร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ เพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาแผนการจัดการท่องเที่ยวให้สมบูรณ์ และเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

บทที่ 5

อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ นี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) ศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ในด้านความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จากประเด็นทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ความร่วมมือในการทำแผน 2) ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) ความร่วมมือในการปฏิบัติ 4) ความร่วมมือในการประเมินผล และ 5) ความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลง ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้มุ่งประเด็นไปที่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ศักยภาพของคน 2) ศักยภาพของพื้นที่ 3) การจัดการ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชน และ 5) ผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำหรับผลการศึกษาทั้งหมดได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 4 โดยบทนี้จะนำเสนอประเด็นหลัก ได้แก่ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ รายละเอียดดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ มีดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น เกาะลันตา จังหวัดกระบี่

จากการศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งชุมชนที่ใช้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนและขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นและการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ จังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกระบี่ การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดกระบี่ พัฒนาชุมชนจังหวัดกระบี่ ซึ่งแนวทางการร่วมมือของชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ชุมชน และมีการดำเนินการเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ตามประเด็นความร่วมมือทั้ง 5 ด้าน พบว่า ทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือเข้าร่วมดำเนินการวางแผน และกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกัน มีการดำเนินการแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลซึ่งกันและกัน และยังได้มีการดำเนินการในรูปแบบของการสร้างองค์ความรู้ ส่งเสริมความเข้าใจ การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว จนเกิดเป็นแผนยุทธศาสตร์ชุมชนท่องเที่ยวเชิงวิถีชุมชน ที่ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยววิถีชุมชนและการมีส่วนร่วมแก่คน
ในชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมรองรับการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 สร้างมูลค่าเพิ่มให้การท่องเที่ยวของชุมชน โดยการตลาด ประชาสัมพันธ์ และการยกระดับสินค้าและบริการของชุมชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 รักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมประจําถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างกลไกการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

วัตถุประสงค์ที่ 2. การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวอำเภอกะลันตา พบว่า ชาวบ้านในชุมชนยังมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลต่อศักยภาพคนและพื้นที่ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอก และบทบาทของผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนยังมีอยู่น้อยมาก ทำให้การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีค่อนข้างน้อย มีส่วนร่วมแค่บางส่วนและแค่บางประเด็นเท่านั้น ผู้วิจัยได้แบ่งองค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน ยังมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลต่อทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอกได้ อีกทั้งชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาในระดับสูงหรือจบการศึกษาเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจ การตลาด หรือด้านการจัดการการท่องเที่ยว นอกจากนั้นบทบาทของผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนยังมีอยู่น้อยมาก

2. องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ เกาะลันตาดังอยู่ฝั่งท่องเที่ยวทะเลอันดามันระหว่างกระบี่ และเกาะพีพี ประกอบด้วยเกาะลันตาน้อยและเกาะลันตาใหญ่ โดยเฉพาะเกาะลันตาใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางของธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการนักท่องเที่ยวแบบครบวงจร และยังมี ความหลากหลายของพื้นที่ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติ นอกจากนั้นเกาะลันตายังเป็นพื้นที่อนุรักษ์ขนาดใหญ่ ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์มีความพร้อมและมีความหลากหลายดังกล่าว ทำให้ศักยภาพด้านพื้นที่ของเกาะลันตาจะได้เปรียบกว่าที่ท่องเที่ยวทางทะเลที่อื่นๆ

3. องค์ประกอบด้านการจัดการ เกาะลันตา มีทั้งหมด 5 ตำบล คือ เกาะลันตาใหญ่ เกาะลันตาน้อย เกาะกลาง คลองยาง และศาลาด่าน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนแค่บางส่วนและแค่บางประเด็นเท่านั้น ซึ่งยังถือว่าชาวบ้านยังมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ อีกทั้งมีผู้ประกอบการจากนอกพื้นที่เกาะซึ่งไม่ใช่คนพื้นเพเดิมเข้ามาประกอบกิจการด้านการท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ชุมชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นที่ไปในแนวทางเดียวกันได้ค่อนข้างน้อย

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมต่อระดับความร่วมมือ ในการจัดการท่องเที่ยว นั้นชุมชนแต่ละชุมชนจะมีส่วนร่วมในบางประเด็นที่แตกต่างกันออกไป เช่น ชุมชนทุ่งห้วยผึ้งจะมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจะมีเป้าหมายชัดเจนเรื่องของการสร้างสังคมที่มีความสุขโดยไม่โดนอำนาจของทุนนิยมครอบงำ มีระบบการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างลงตัว ทุกคนมีส่วนร่วมในการนำรายได้ส่งคืนกลับกลุ่มเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ส่วนตำบลลาดค่านั้นชุมชนกับผู้ประกอบการมีการร่วมมือกันเพื่อจัดการท่องเที่ยวด้วยกันน้อยมาก ซึ่งต่อมาเริ่มมีผู้นำทางความคิดในชุมชนได้จุดกระแสให้เกิดการรวมตัวกันของชาวบ้านในชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งสิ่งที่มองเห็นเป็นรูปธรรมคือการสร้างสะพานยื่นลงไปในป่าชายเลนแล้วให้ทัวร์ชมธรรมชาติ คู่สัตว์หายากโดยชาวบ้านจัดเก็บรายได้เข้ากองกลางแล้วแบ่งสรรผลประโยชน์กัน นอกจากนี้ความพยายามในการตั้งชมรมผู้ประกอบการของคนในชุมชนก็ยังไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากขาดการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันเอง

5. องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นส่งผลต่อด้านต่างๆ ที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ และด้าน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีรายละเอียดดังนี้คือ

1) ผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและวิถีการดำเนินชีวิต ผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนมากจะเป็นผลกระทบในทางลบ เช่น ส่งผลให้สัมพันธ์ภายในครอบครัวลดน้อยถอยลง พ่อแม่ มีเวลาให้กับลูกน้อยลงกว่าเดิม เพราะการใช้ชีวิตที่เร่งรีบและใช้เวลาหมดไปกับการทำงานเพื่อบริการนักท่องเที่ยวมากขึ้น ดังนั้นเวลาที่ผู้ปกครองแบ่งให้กับกิจกรรมส่วนรวมก็น้อยลงตามไปด้วย และคนมีจิตอาสาลดลง ส่งผลให้ชุมชนขาดความเข้มแข็ง

2) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ชาวบ้านในชุมชนที่เดิมประกอบอาชีพหลัก คือ ประมงพื้นบ้าน และเกษตรกรรม ได้เปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งที่มาทำแบบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมรายได้ในรูปแบบของลูกจ้างใช้แรงงาน บริการรถรับส่งนักท่องเที่ยว บริการเรือชมทะเล บริการโฮมสเตย์ ค้าขายอาหารและสินค้าที่ระลึก รวมถึงเป็นเจ้าของกิจการรีสอร์ท และ โรงแรมที่พัก เป็นต้น

3) ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามา มากขึ้นสภาพของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติก็จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบาง แต่ก็มี หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมให้พื้นที่ของเกาะลันตาเป็นพื้นที่อนุรักษ์ขนาดใหญ่ เกิดเป็น โครงการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์ครอบคลุมทั้งอ่าวลันตา จนกระทั่งมีป่าชายเลนเพิ่มขึ้นเกือบสองพันไร่ แต่อย่างไรก็ตาม ตอนนีทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลของเกาะลันตามีไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของผู้บริโภค ทั้งนี้เพราะมีคนทีออกทำประมงลดน้อยลง เนื่องจากชาวบ้านที่มีเรือก็เลือกที่จะนำเรือ ไปทำเป็นเรือรับจ้างนำเที่ยวสำหรับพาแขกเที่ยวชมเกาะมากกว่าที่จะนำไปลงทะเลหาปลา

วัตถุประสงค์ที่ 3. เสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

จากผลการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตาอย่างยั่งยืน ตามกิจกรรมและกระบวนการทางการจัดการ ดังนี้ ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน ต้องร่วมกัน วิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอก เอกลักษณะเฉพาะถิ่น หรือของดีในชุมชน รวมถึงค้นหา สภาพปัญหาของชุมชน พร้อมหาแนวทางแก้ไขปัญหา แล้วจึงกำหนดเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชนเกาะลันตา และนำแผนที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ต้องนำข้อมูลทั้งหมดจากการวิเคราะห์ชุมชน จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยว โดยชุมชน มาใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ ชุมชนในภาพรวม เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งในส่วนของ การจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่ชุมชน เพื่อกำหนด กรอบว่าควรเป็นรูปแบบใด ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ใครมีบทบาทจัดการอย่างไร และภายหลัง นักท่องเที่ยวกลับแล้วมีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ ภายในชุมชน หน่วยงานเอกชน ต้องมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน เพื่อมีส่วนร่วมรับผิดชอบกิจกรรม ร่วมกันกับชุมชน หรือผลักดันให้ชุมชน มีความพร้อมต่อการรองรับธุรกิจด้านการท่องเที่ยว รวมถึง ต้องมีบทบาท ด้านการดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มธุรกิจใด ธุรกิจหนึ่งเท่านั้น ควรมีระบบกระจาย

ที่ทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งยังต้องร่วมกันการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยว ทั้งนี้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ต้องมีการบูรณาการที่เหมาะสมกับพื้นที่เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ข้อ คือ 1) ศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ 2) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ดังนี้

1. ความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และชุมชน ท้องถิ่นเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ผลจากการศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่าง หน่วยงานภาครัฐ และ เอกชน รวมทั้งชุมชนอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในด้านความร่วมมือในการทำแผน ด้านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติ และด้านความร่วมมือในการบันทึก ข้อตกลง พบว่า มีความร่วมมือกันในระดับที่ดี ทั้งนี้ก็เพราะว่าทุกฝ่ายล้วนเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลันตา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มี ปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปีอีกทั้งสามารถแข่งขันกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ในลักษณะเดียวกัน โดยความร่วมมือนี้จะช่วยให้การท่องเที่ยวในเกาะลันตามีความหลากหลายมากขึ้น ไม่นั้นเฉพาะ การท่องเที่ยวชมธรรมชาติเท่านั้น แต่มีทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตชาวบ้าน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแนวทางความร่วมมือของชุมชนก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการการท่องเที่ยว และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ชุมชน

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรุตต์ มีมะแม (2553) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ ในด้านต่างๆ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะกลาง อำเภอกะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล ตามลำดับ

รวมถึงความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานในด้านต่างๆ ของอำเภอกะลันตาจากแนวคิดของ กนกอร สมปราชญ์ (2548) ได้กล่าวว่า การสร้างความร่วมมือ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความสำเร็จ เป็นสิ่งที่สามารถประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสร้างความสัมพันธ์อย่างยั่งยืน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมืออาจมีทั้งในระดับแบบไม่เป็นทางการ ไปจนถึงระดับที่เป็นทางการ ผ่านการดำเนินการ ในด้านการวางแผน การสร้างความสัมพันธ์เชิงความร่วมมืออย่างจริงจัง

2. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

จากผลการศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในด้านศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน และผลกระทบจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ชุมชนเกาะลันตา สามารถจัดการท่องเที่ยวได้ดีในระดับหนึ่งแต่ยังมีอีกหลายประเด็นที่ยังต้องรอคอยการปรับปรุงและแก้ไข ได้แก่ ด้านศักยภาพของคน ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการดูแล และการรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวที่เติบโตขยายตัวขึ้น ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย เช่น ผู้นำชุมชนไม่มีความเข้มแข็ง ขาดการบริหารงานแบบมืออาชีพ ไม่สามารถดึงศักยภาพของชาวบ้านในชุมชนมาใช้ในการทำงานร่วมกันได้เท่าที่ควร อีกทั้งชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนเท่าที่ควร

สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง (2553) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ โดยผลของการวิจัย พบว่า การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางด้านบวกหรือด้านลบ ทั้งในด้านของเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้ส่งผลดีและผลเสียต่อวิถีชีวิตของชุมชน แต่คนในชุมชนเองมีความเต็มใจที่จะให้การท่องเที่ยวนั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต เพราะพวกเขาเหล่านั้น เล็งเห็นว่า การท่องเที่ยวได้สร้างผลดีต่อวิถีชีวิตมากกว่าสำหรับในด้านของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ในภาพรวม

และยังสอดคล้องกับผลศึกษาของ วิไล บุญบรรจง (2543) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง โดยแบ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในท้องถิ่นและผู้ประกอบการสถานที่พักชายทะเล และร้านค้าบริเวณชายหาด ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเล ในด้านการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การวางแผนงาน กิจกรรมเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การปฏิบัติการตามแผนงานที่วางไว้ และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับต่ำในทุกด้าน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในพื้นที่ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ต้องประกอบอาชีพในแต่ละวัน หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องขาดการประชาสัมพันธ์ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือประชาชนไม่ทราบถึงความสำคัญจึงไม่เข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนา ซึ่งถ้าเป็นเช่นนี้อาจทำให้การพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่อาจไม่ประสบผลสำเร็จ หากประชาชนในพื้นที่ไม่รับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือ และไม่มีส่วนร่วมในการร่วมคิด พิจารณาวางแผน และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่

3. แนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จ.กระบี่

จากผลการศึกษาด้วยวิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตาอย่างยั่งยืน

ตามกิจกรรมและกระบวนการทางการจัดการ คือ 1) การวางแผน ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน ต้องร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งภายในและภายนอก เอกลักษณะเฉพาะถิ่น หรือของดีในชุมชน รวมถึงค้นหาสภาพปัญหาของชุมชน พร้อมหาแนวทางแก้ไขปัญหา แล้วจึงกำหนดเป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา และนำแผนที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน 2) การจัดการ หรือการดำเนินงานตามแผน ชุมชนนำแผนงานมาดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้ให้เหมาะสม โดยหน่วยงานภาครัฐ ต้องนำข้อมูลทั้งหมดจากการวิเคราะห์ชุมชน จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน มาใช้เป็นข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในภาพรวม เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งในส่วนของจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่ชุมชน เพื่อกำหนดกรอบว่าควรเป็นรูปแบบใด ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ใครมีบทบาทจัดการอย่างไร และภายหลังนักท่องเที่ยวกลับแล้วมีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน รวมถึงหน่วยงานเอกชน ต้องมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้าน เพื่อมีส่วนร่วมรับผิดชอบกิจกรรมร่วมกับกับชุมชน หรือผลักดันให้ชุมชน มีความพร้อมต่อการรองรับธุรกิจด้านการท่องเที่ยว รวมถึงต้องมีบทบาท ด้านการดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มธุรกิจใด ธุรกิจหนึ่งเท่านั้น ควรมีระบบกระจายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งยังต้องร่วมกับการเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยว

3) การชี้แนะ หรือการนำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และผู้นำชุมชน ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ต้องสามารถ จูงใจ หรือชักจูง หรือกระตุ้นให้คนในชุมชนร่วมกันทำงาน ได้เต็มที่ตามความรู้ความสามารถ ภาระหน้าที่ของตน การควบคุมองค์กร และ 4) การประเมินผล การควบคุมชุมชนให้ดำเนินงานต่างๆ ภายในชุมชน ให้เป็นไปตามแผนงาน หรือยุทธศาสตร์ที่กำหนดตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และต้อง มีการประเมินผลของแผนเมื่อดำเนินงานแล้ว เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงาน ว่าสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการวิจัยซึ่งมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น เกาะลันตา จังหวัดกระบี่ มีความร่วมมือกันในระดับที่ดี ทั้งนี้ก็เพราะว่าทุกฝ่ายล้วนเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว

ทั้งนี้การจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ทำให้ทราบได้ว่าแนวทางการจัดการความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ จะต้องอาศัยการจัดการที่เป็นกระบวนการของกิจกรรมที่ต่อเนื่องและประสานงานซึ่งกันซึ่ง และต้องสร้างความร่วมมือด้วยที่ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อความเข้มแข็งและยั่งยืนของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา และสามารถเสนอแนะแนวทางได้ดังนี้

1) ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงานมีความร่วมมือกันอยู่ในระดับที่ดี ทั้งนี้ก็เพราะว่าทุกฝ่ายล้วนเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะลันตา แต่อย่างไรก็ยังคงมีการส่งเสริมความร่วมมือให้มากยิ่งขึ้น โดยการจัดเวทีพูดคุยกันให้มากขึ้น เพื่อสะท้อนแนวคิดและค้นหาปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไข ทั้งนี้ จะได้เป็นการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และสร้างเข้มแข็งให้กับชุมชน ผู้ประกอบการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2) ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ชาวบ้านในชุมชนยังมีความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ไม่ดีเท่าที่ควร ส่งผลต่อศักยภาพคนและพื้นที่ของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อแข่งขันกับผู้ประกอบการที่มาจากภายนอก และบทบาทของผู้นำชุมชนในการวิเคราะห์และแก้ปัญหาชุมชนยังมีอยู่น้อยมาก ทำให้การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนมีค่อนข้างน้อย มีส่วนร่วมแค่การลงมือปฏิบัติ แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน หรือประเมินผล ดังนั้นควรเพิ่มศักยภาพของคนในพื้นที่ โดยการให้ความรู้จากการถ่ายทอดจากผู้นำชุมชน หรือเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้กับคนในชุมชนให้มากขึ้น และส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกๆ ขั้นตอนของการจัดการการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ผลจากการศึกษาวิจัย เพื่อเสนอการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตาครั้งนี้ คาดว่าเป็นประโยชน์หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะในเชิงผู้ปฏิบัติ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในเชิงผู้ปฏิบัติ

1. ควรส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวของเกาะลันตาทั้งในส่วนของการส่งเสริมด้านการตลาดการท่องเที่ยวและในด้านการจัดการดูแลอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. ควรมีการสนับสนุนด้านการศึกษา หรือจัดอบรมให้ความรู้กับชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการส่งเสริมการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และองค์ความรู้ใหม่ๆที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

3. ควรมีการจัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

4. ควรมีการสนับสนุนในการใช้สินค้าท้องถิ่นในชุมชน

5. ควรจะมีการจัดกิจกรรมหรือ โครงการชุมชนสัมพันธ์เพื่อสร้างความสามัคคีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

6. ควรเลือกผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็งในการทำงาน และมีจิตอาสาพร้อมที่จะทำงานเพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างแท้จริง

7. ควรมีการรวมกลุ่มกันของชาวบ้านที่มีความหลากหลายทางอาชีพ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม ให้มีความเข้มแข็ง เพื่อมีอำนาจต่อรองกับหน่วยงานภายนอกได้

8. ควรนำแนวทางจากการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชน และแนวทางจากงานวิจัยนี้ นำเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและใช้เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อไม่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลงทางในด้านการจัดการความร่วมมือด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อสร้างความยั่งยืนให้ชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาด้านพื้นที่การให้เฉพาะเจาะจงลงในหมู่บ้านหรือชุมชนที่ประสบความสำเร็จหรือประสบความสำเร็จล้มเหลวในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ต่อเนื่องจาก

การศึกษาภาพรวมทั้งหมดของเกาะลันตาในงานวิจัยนี้

2. ควรศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน แต่ละชุมชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

3. ควรศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลให้ครอบคลุมทั้งหน่วยงานราชการ ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการที่มาจากภายนอก ผู้ประกอบการที่เป็นคนพื้นเพ และนักท่องเที่ยว ด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและการเก็บข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่ต้องการ

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ คุณศรีแก้ว. (2549). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ศึกษาเฉพาะกรณี : บ้านวัง
น้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2558). รายงานข้อมูล จปฐ. กรุงเทพฯ
- กัมปนาท บุญพ้อมี. (2552). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกที่พัก
ประเภทรีสอร์ต กรณีศึกษา : เกาะลันตา จังหวัดกระบี่. ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ภูเก็ต.
- การท่องเที่ยวและกีฬา. กระทรวง. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559.
กรุงเทพฯ
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). รายงานประจำปี. กรุงเทพฯ
- กิตติ วิชัยดิษฐ์. (2540). ศึกษาการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหมู่เกาะลันตา อำเภอเกาะลันตา
จังหวัดกระบี่ (น.32-50). สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ
- โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ. (2540). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ :
โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2542). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว (น.6-7). กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชมพูนุท โมราชาติ. (2551). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านชะชอม หมู่ที่ 7 ตำบลนาโพธิ์กลาง
อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- ชาย โพธิ์สิตา. (2550). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นท์ติ้ง
แอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- ชาย โพธิ์สิตา. (2552). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ :
อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน).
- ชิดจันทร์ หังสสุต. (2532). หลักและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (น.1-2). กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- คู่ย ชุมสาย.ม.ล. และฉุบพัน พรหมโยธี. (2527). ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว.. กรุงเทพฯ : ไทย
วัฒนา-พาณิชย์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เทพรัตน์ จันทพันธ์ และ วิวัฒน์ ฤทธิมา (2556). การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบ้านขาว อำเภอรโนด จังหวัดสงขลา [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]. วารสารการประชุมภาคใหญ่วิชาการ ครั้งที่ 4 , 533.
- ธวัชชัย มานิตย์. (2550). ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น : กรณีศึกษาตำบลเวียงใต้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- บริษัท Paiduaykan Travel & Community. ไปด้วยกันแหล่งชุมชนคนชอบเที่ยว, 3 มีนาคม 2557. ค้นหาเมื่อ 9 มกราคม 2557 : จากเว็บไซต์ [http:// www.paiduaykan.com](http://www.paiduaykan.com)
- บ้านยาวสถาปัตยกรรมที่มีเสน่ห์และทรงคุณค่าของเกาะลันตา. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์). ค้นหาเมื่อ 9 มกราคม 2557 : จากเว็บไซต์ <http://www.krabiall.com>
- ประยงค์ บุญไทย และคณะ. (2553) แนวทางการประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนท้องถิ่นและสถานประกอบการในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบ้านปาง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ระยะที่ 2 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ
- พรภณ พงษ์เพชร (2552) ความร่วมมือในการป้องกันปัญหาเสพติดระหว่างองค์การภาครัฐและองค์การภาคเอกชน ศึกษาเฉพาะศูนย์อำนวยการประสานงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคเยาวชน (ศอ.ปส.ย.) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พัชรินทร์ สิริสุนทร และ ยุพิน เกื้อนศรี. (2552). การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และการสร้างเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตหอมแดง จังหวัดอุดรธานี. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- พิเศษฐ์ ไพบุลย์ศิริ. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ภาคนิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ภราเดช พยัณวิเชียร. พัฒนาการท่องเที่ยวไทยทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว. 152 (เมษายน-มิถุนายน 2539) : 4-7.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- กวนิดา คุณผลิน. (2550). *การบริหารการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- รชพร จันทร์สว่าง และราณี อธิชัยกุล. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวง การท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช นนทบุรี : มปท.*
- วรสุดา สุขารมณ. (2554). *ความร่วมมือระหว่างองค์การในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันวิสาข์ พลอย อินสว่าง (2553). *การมีส่วนร่วมของชุมชนและผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อพื้นที่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่*. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วาริษฐ์ มัชฌมบุรุษ. (2552). *รูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- วิไล บุญบรรจง. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วินิจ วีรยางกูร. (2532). *การจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว* (น.6-7).(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วีระพล ทองมา และ ประเจต อำนาง. (2547). *ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่* (น.17-22). เชียงใหม่: ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2545). *องค์การและการจัดการ* (น.211). กรุงเทพฯ : ชรรมสาร.
- สมยศ นาวิการ. (2536). *การบริหาร* (น.23). กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า.
- สร้อยตระกูล อรรถมานะ. (2545). *พฤติกรรมองค์การ : ทฤษฎีและการประยุกต์* (น.421). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สาโรช คัชมาตย์. (2550 มิถุนายน – กันยายน). *การจัดบริการสาธารณะบนแนวคิดความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. วารสารการพัฒนาท้องถิ่น, 2(1), 52.
- สาคร สุขศรีวงศ์. (2550). *การจัดการ : จากมุมมองนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จี พี ไชเบอร์พริ้นท์.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สาลิทิพย์ คณานิตย์. (2555). *กระบวนการเสริมสร้างความความเข้มแข็งของชุมชนควนหมาก ตำบลวังใหญ่ อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา*. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2553). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการบูรณาการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอันดามันสู่การเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวระดับโลกบนฐานความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง. ภูเก็ต
- สินธุ์ สโรบล. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดประสบการณ์จากภาคเหนือ*. กรุงเทพฯ : โครงการประสานงานวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค
- สุภางค์ จันทวานิช. (2549). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 14)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ภิบุญคอง และคณะ. (2552). *การจัดการที่มีผลต่อปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของพนักงานบริษัท อู่ท่าสยามสตีลอินดัสตริยส์จำกัด (มหาชน)*. ปทุมธานี : วารสารบัณฑิตศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์
- _____. เอกสารประกอบการอบรมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับการส่งเสริมการตลาด. ม.ป.ท., 2546.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Agranoff, R., & McGuire, M. (2003). Collaborative public management: new strategies for local governments. Washington, D.C: Georgetown University Press.
- Bartol, K., Martin, D., Tein, M., & Matthew, G. (1998). *Management: A Pacific Rim Focus* (2nd ed.). Roseville NSW : McGraw-Hill.
- Cramer, S. F. (1998). *Collaboration*. Booton, MA: Allyn & Bacon.
- Donna J. Wood, & Gray, Barbara. (1991). *Collaborative Alliances: Moving from Practice to Theory*. Journal of Applied Behavioral Science 27, no. 2: 140-142
- Drucker, Peter F. (2005). "The Spirit of Performance," Management : Tasks, Responsibilities, Practices. New York : Harper & Row.
- Fennell, David A. (1999). Ecotourism an Introduction. London : Rout ledge.
- Giampiccoli, A., & Kalis, J. H. (2012). Tourism, Food, and Culture: Community-Based Tourism, Local Food, and Community Development in Mpondoland. *Culture, Agriculture, Food & Environment*, 34(2), 101-123. doi:10.1111/j.2153-9561.2012.01071.x
- Graham, J. & Wright, J. A. (1999). What does interprofessional collaboration mean to professionals working with pupils physical disabilities? British Journal of special Education, 22(1).
- Gulick, L and Urwick, L .(1973). Paperson the Science of Administration. New York, Columbia University.
- Long, J. C., Cunningham, F. C., Carswell, P., & Braithwaite, J. (2014). Patterns of collaboration in complex networks: the example of a translational research network. BMC Health Services Research, 14, 225. doi:10.1186/1472-6963-14-225
- Lucas, J. R. (1998). *Balance of Power*. NY: AMACOM.
- Martin, E. (1999). *Changing Aeademic Work: Developing the learning University*. Buckingham: The Society for Research into Higher Education & Open University.
- Mattessich, P. W., Murray-Close, M. & Monsey, B. R. (2001). *Collaboration: What makes it work* (2nd ed.). St. Paul, MN: Amherst H. Wilder Foundation.
- McGuire, M. (2006). Collaborative Public Management: Assessing What We Know and How We Know It. Public Administration Review, 66 (supp.), 33-43

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Mesa Public School. (2003). Individual Collaboration Rubric. Retrieved August, 2003, from http://www.mpsaz.org/webquest/jones/collaboration_rubic.html
- Miller, F. A., & Katz, J. H. (2014). 4 Keys to Accelerating Collaboration. *OD Practitioner*, 46(1), 6-11.
- O’Leary, R., & Vij, N. (2012). *Collaborative Public Management Where Have We Been and Where Are We Going?*. *Journal of Management Inquiry* October 1, 2013 22: 382-392.
- Plymouth State University. (2003). Area of Concern/Targets for Growth Indicators. Retrieved January, 2004, from http://www.plymouth.edu/educate/growth_indicators.pdf
- Robbins, H., Finley, M. (1998). Why change doesn’t work. 2th ed. London: Orient Business.
- Robbins, SP and DeCenzo, DA. (2005). *Human resource management*. (p.34). edition. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Sandiego State University’s Collage of Education. (2003). Collaboration Rubric. Retrieved August 10, 2003, from <http://edweb.sdsu.edu/triton/tidepoolunit/Rubics/collrubic.html>
- Somerville, M. & Perkins, T. (2003). Border work in the contact zone : thinking indigenous/non-indigenous collaboration spatially. *Journal of Intercultural Studies* v.24 n.3 p.253-266, December 2003. Refereed article. Includes bibliographical references.
- Vangen, S. and Huxham, C. (2010). *Introducing the theory of collaborative advantage*. In : S. P. Osborne, (ed). *The New Public Governance? Critical Perspectives and Future Directions*. London : Routledge.
- Welch, M. & Tulbert, B. (2000). Practitioner’s Perspective of Collaboration: A Social Validation and Factor Analysis. *Jouranal of Educational and psychological consultant*, 11(3-4), 357-378
- Wood, Donna J. and Barbara Gray. 1991. “Towards a Comprehensive Theory of Collaboration.” *Journal of Applied Behavioral Science* 27, no. 2: 139–62

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม

เรื่อง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมถึงชุมชนในท้องถิ่น

ตอนที่ 2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

1) ด้านความร่วมมือในการทำแผน หน่วยงานต่างๆ ร่วมกันกำหนดแนวทางและการทำงานเพื่อจัดกิจกรรม/โครงการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มี หรือ ไม่มี อย่างไร

.....

.....

.....

2) ด้านความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล หน่วยงานต่าง ๆ มีการให้การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มี หรือ ไม่มี อย่างไร

.....

.....

.....

3) ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติ หน่วยงานต่างๆ เข้าร่วมปฏิบัติในกิจกรรม/โครงการเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการปฏิบัติงานและการตัดสินใจร่วมกัน ปฏิบัติงานร่วมกัน มี หรือ ไม่มี อย่างไร

.....

.....

.....

4) ความร่วมมือในการประเมินผล หน่วยงานต่างๆ ร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงาน มี หรือ ไม่มี อย่างไร

.....

.....

.....

5) ด้านความร่วมมือในการบันทึกข้อตกลง อย่างเป็นทางการระหว่างหน่วยงานเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มี หรือ ไม่มี อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้สังเกต
(.....)
...../...../.....

ภาคผนวก ข.

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อ-สกุลผู้ให้สัมภาษณ์เพศอายุ.....ปี
 การศึกษา.....อาชีพ.....รายได้.....
 บทบาทหน้าที่ในชุมชน.....
 เวลาเริ่มต้นสัมภาษณ์.....วันที่ให้สัมภาษณ์.....

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเกาะลันตา จังหวัดกระบี่ ใน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็น และหลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างไร

- ภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชน
- ความรู้ ความเชี่ยวชาญของคนในชุมชน
- สังกัด หรือ หน่วยงานของคนในชุมชน
- การร่วมกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และกลุ่มการท่องเที่ยว เป็นต้น

2) องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว เป็นอย่างไร

- ข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น หาดทราย เกาะ ชุมชนบนบก เป็นต้น
- การอนุรักษ์ และบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและร่วมกันดูแล แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

3) องค์ประกอบด้านการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างไร

- กระบวนการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- ปัจจัยเอื้ออำนวยต่อกระบวนการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมต่อระดับความร่วมมือ เป็นอย่างไร

- การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและความต้องการของชุมชน ตลอดจนจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมกับผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างไร
- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหาและแนวทางต่างๆ ที่อาจนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาเป็นอย่างไร

- การมีส่วนร่วมในการพิจารณาแนวทางและวิธีการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาและวางแผนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันกับผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างไร
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนเพื่อแก้ไขปัญหาเป็นอย่างไร
- การมีส่วนร่วมในการติดตามผลการปฏิบัติงานร่วมกับผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างไร

5) องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นอย่างไร

- ผลกระทบเชิงบวก เช่น การสร้างความเข้มแข็งในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน - ผลกระทบเชิงลบ เช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ

ภาคผนวก ค.

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ลำดับที่	ชื่อ – สกุล	สถานที่ทำงาน
1.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุเทพ ทิพย์ธารา	อาจารย์ประจำ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
2.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกีตถวา บุญ ปราการ	ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา
3.	ดร.ปรัชญากรณ์ ไชยคช	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานหาดใหญ่ ☐

ภาคผนวก ง.

ภาพการลงพื้นที่

ภาพประกอบที่ 12 สัมภาษณ์ภินันท์ เหล่าสุวรรณ ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 9 มีนาคม 2557

ภาพประกอบที่ 13 สัมภาษณ์คุณนราธร หงส์ทอง ประธานชมรมการท่องเที่ยวทุ่งห้วยเพ็ง
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 10 มีนาคม 2557

ภาพประกอบที่ 14 สัมภาษณ์คุณธีรพจน์ กษิรวัฒน์ นายกสมาคมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 11 มีนาคม 2557

ภาพประกอบที่ 15 สัมภาษณ์คุณนัททันต์ บัวยะ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พัก และรีสอร์ท
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 24 เมษายน 2558

ภาพประกอบที่ 16 สัมภาษณ์คุณสุรียนต์ ณรงค์กุล นายอำเภอเกาะลันตา
และคุณศราวุธ เกื้อชาติ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรีสอร์ท
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 25 เมษายน 2558

ภาพประกอบที่ 17 สัมภาษณ์คุณสุรียนต์ ณรงค์กุล นายอำเภอเกาะลันตา
และคุณศราวุธ เกื้อชาติ ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรีสอร์ท
ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 25 เมษายน 2558

ภาพประกอบที่ 18 การสำรวจพื้นที่ โดยคุณธีรพจน์ กษิรวัดน์ นายกสภาคกรมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา
และผู้วิจัย

ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 25 เมษายน 2556

ภาพประกอบที่ 19 การสำรวจพื้นที่ โดยคุณธีรพจน์ กษิรวัดน์ นายกสภาคกรมธุรกิจท่องเที่ยวเกาะลันตา
และผู้วิจัย

ที่มา : ถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อ 25 เมษายน 2556